

*Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Полтавський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

**Орієнтовні плани-конспекти уроків
для 4 класу
з факультативного курсу
«Біблійна історія та християнська етика»**

**Дніпропетровськ-Полтава
2013**

УДК 37.013.79

ББК 87.7

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (Лист ПТЗО МОН України № 14.1/12-Г-1533 від 18.08.2014, протокол комісії №1 від 20.06 2014 р.)

Б59 Біблійна історія та християнська етика: орієнтовні плани-конспекти уроків для 4 класу з факультативного курсу / О.Г. Рогова, Н.М., Л.М. Деряга, Ю.І. Суханова та ін., 2014. – 182 с.

У посібнику розміщені матеріали для проведення уроків відповідно до програми 4-го класу з курсу «Біблійна історія та християнська етика». Посібник складається з програмних уроків (за винятком тематичних оцінювань та регіонального компоненту), які містять біблійні історії, оповідання, казки, вірші, інтегровані в різноманітні творчі завдання. Дібраний матеріал сприяє становленню духовності особистості, поглиблює знання про традиційні духовні цінності держави, сприяє засвоєнню християнських і загальнолюдських цінностей, допомагає формуванню особистісних переконань на підставі критичного мислення.

Пропонується для вчителів курсу «Біблійна історія та християнська етика», які викладають цей предмет у 4-х класах

Рецензент:

Вознюк Лідія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри управління освітніми закладами Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Редагування:

протоієрей **Борис Кондрат**, викладач Полтавської Місіонерської Духовної семінарії;

Ієрей **Сергій Пашко**, священник Вознесінського храму м.Полтави.

Ієрей **Миколай Попльонтаний**, секретар Полтавської Місіонерської Духовної семінарії;

Авторський колектив:

Рогова О. Г., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії освіти Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Деряга Л. М., методист Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Суханова Ю.І., вчитель вищої категорії, вчитель методист Піщанської ЗОШ І-ІІІ ст. Новомосковського району Дніпропетровської області;

Лобач О.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики Полтавського національного педагогічного університету ім В.Г.Короленка.

Білоус К.О., учитель Котелевської гімназії №1 ім. С.А.Ковпака Полтавської області;

Сбоєва М.Б., учитель початкових класів та християнської етики в українській культурі Комсомольського НВК ім. Л.Бугаєвської Полтавської області;

Зубань В.М., заступник директора з навчальної роботи Державної спеціалізованої школи-інтернату «Колегіум мистецтв у Опішному» Полтавської області;

Коляка Г.О., учитель початкових класів та християнської етики Решетилівської ЗОШ Полтавської області;

Лисяк Л.А., учитель початкових класів та християнської етики Глибоко-балківської ЗОШ I-II ступенів Решетилівського району Полтавської області;

Юзепенко Л.Б., учитель біології та біблійної історії та християнської етики Комсомольського НВК ім. Л.Бугаєвської Полтавської області;

Сіра Л.М., учитель початкових класів та християнської етики Михнівської ЗОШ I-III ступенів Лубенського району Полтавської області;

Хавер О.В., учитель початкових класів та християнської етики Червонозаводської ЗОШ I-III ст.№1 Лохвицького району Полтавської області;

Кучер В.В., учитель Яреськівської загальноосвітньої школи I-III ступенів ім.Ф.П.Борідька Шишацької районі Полтавської області;

Кривченко Т.В., учитель початкових класів Кременчуцького колегіуму №25

Черкасець Т. І., учитель ЗОШ № 27 м. Полтави;

Бойко Н.Г., Гузь В.Л., Сушко Л.П., Шкарба І.М., учителі Вікторійської ЗОШ I-III ступенів Пирятинського району Полтавської області;

Семенюта В.М., учитель початкових класів Великобудищанської спеціалізованої школи I – III ступенів Гадяцького району Полтавської області;

Маляренко Н.Г., Ялова А.С., вчителі початкових класів Світлогірської ЗОШ I-III ступенів Кобеляцького району Полтавської області;

Мельник О.М., учитель початкових класів, вищої кваліфікаційної категорії Миргородської ЗОШ I – III ст. № 1 імені Панаса Мирного Полтавської області

Кривоzub О. П., вчитель християнської етики початкових класів Знаменівської ЗОШ №1 Новомосковського району Дніпропетровської області

В посібнику також використано напрацювання представників творчої групи вчителів Новомосковського району Дніпропетровської області:

Штепенко А.О., Бездітної Є.Г., Шамрай Н.М., Кулик Л.В., Строц С.В., Машитак Л.В., Кулик О.В., Чакубаш Т.П., Чорної О.М., Молчанової Л.М., Дальке О.В., Зеленої Т.М., Таранець В.Л., Варави Н.В., Пазюк М.М., Титаренко С.Г., Кулик І.Г.

Розділ I. Світ потребує твоєї любові

Урок 1

Тема: Людина у світі. Гармонія духу, душі та тіла.

Мета уроку: ознайомити учнів з поняттями «образ Божий», «подоба Божа», допомогти зрозуміти сутність походження людини, гармонії її духу, душі та тіла; розвивати інтерес до читання Слова Божого, виховувати любов до ближнього.

Тип уроку: засвоєння нових знань

Вірші з Біблії: Буття 1: 26 – 31, 2: 7 – 8, 15 – 25.

Ключовий вірш: «Прославляю Тебе, що я дивно утворений! Дивні діла Твої, і душа моя відає вельми про це!» (Псалтир 138:14)

Словник понять і термінів: «образ Божий», «подоба Божа».

Обладнання: _____ схеми, ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, природознавство, біологія.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

(Дошка прикрашена квітами, рослинами, комахами, різними предметами, що створив Господь, крім зображень людини)

Сонце, квіти, кущик, воду,
Дивовижно всю природу,
Хмари, звірів, зими й весни
Все створив Отець Небесний.

Ми вже знаємо, що небо, земля, гори, море, рослини й тварини створені Богом прекрасно та мудро. Квітам Творець дав красу і ніжний запах, а ще нектар, яким вони годують комах. Бог створив птахів, щоб вони літали, а ми, дивлячись на них – мріяли полинути в небо

(вчитель показує малюнки на дошці)

Коли все було створене, настала тиша. Усе чекало: кому ж Бог подарує такий красивий світ? Чи не з'явиться хтось могутніший і мудріший, кому це творіння могло б служити? І ось Бог створив небачену досі істоту - першу людину.

(вчитель вивішує на дошку малюнок людини)

В неї було те, чого не було у тварин: ясні очі, пряма шляхетна постава, працюючі й умілі руки. А найголовніше – людина отримала «розумну душу», завдяки чому ми можемо думати і розмовляти, плакати й радіти, сумувати й любити, відчувати добро, яке йде від Бога, від добрих людей, і робити його іншим людям.

Творець створив нас за образом Божим – зробив нас схожими на Себе. Він дав нам розум, аби ми знали, як робити добро, добре серце – щоб ми любили Бога і людей, і волю – щоб ми бажали робити добро.

2. Засвоєння нового матеріалу

Вправа «Бесіда за запитаннями»

- Сьогодні на уроці ми спробуємо відповісти на запитання: що ж таке душа? Це слово ми часто зустрічаємо у нашому мовленні. Скрізь ми чуємо слова «душа болить», «душа співає», «душа радіє», «душа в скорботі», «тайна душі», «радість душі», «світла душа»
- Коли душа буває світлою?
- А коли темною?

(Діти розглядають малюнки й визначають вчинки світлої душі, потім намагаються навести власні приклади.)

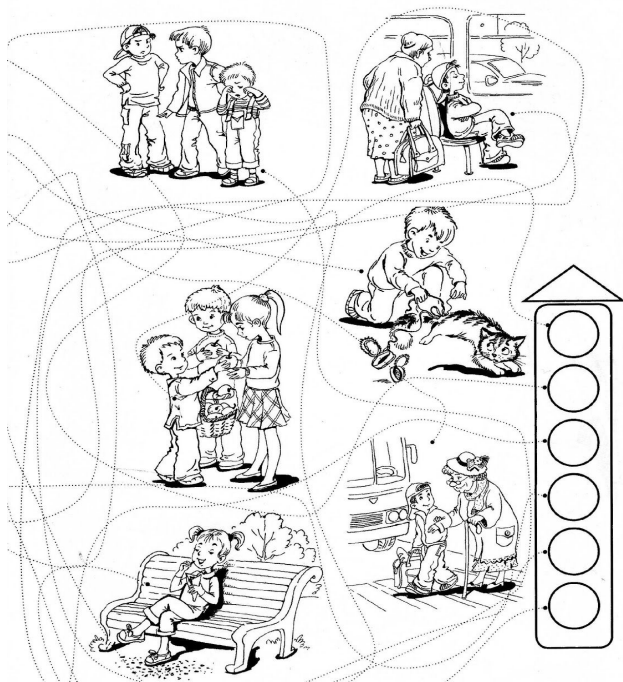
Словникова робота

Людина отримала від Бога тіло, душу і дух. Вона, за Біблією, має в собі частку Божого Духу і є образом і подобою Божою.

- Що ж таке душа, дух, духовний світ?

Душа – створена Богом безсмертна нематеріальна (не можна побачити очима, чи взяти в руки тощо) сутність людини, носій розуму, волі, почуттів, вищою складовою якої є дух.

Дух - вища складова людської душі, завдяки якій людина познає Бога.

Духовний світ – це світ розумних ангельських істот, свідоме духовне життя людини та все розмаїття духовних явищ.

- Що ж таке образ Божий?

Образ Божий – певні особливості, дані Богом людині від народження (здатність мислити, мовити, творити, почувати, виявляти волю тощо).

- Що ж таке подоба Божа?

Подоба Божа – ступінь наближення людини до Бога, тобто ступінь досконалості й безгрішності людини. При цьому кожна людина на шляху удосконалення залишається неповторною

(Довідка для вчителя:

Індивідуальність – сукупність певних властивостей і характерних рис людини, які відрізняють її від інших людей.

Особистість – людина, як носій певного характеру, поведінки, культури)

3. Закріплення нового матеріалу

Розрізнення понять «добро» і «зло»

- Ми вже зрозуміли, що маємо великий скарб – образ Божий. Бог подарував нам розум, аби ми знали, як робити добро, добре серце – щоб ми любили Бога і людей, і волю – щоб ми бажали робити добро.

- А чи зажди ми користуємося дарами, які дав нам Бог?

Буває й так, що людина втрачає Божий дар, коли не хоче робити добра собі й іншим людям. Хтось з нас сердиться, ображається, лінується, не слухається батьків і не допомагає їм. Отже, людина може мати певні вади в душі.

Але наш Творець не залишає нас. Він дав нам особливий голос. Цей голос підказує нам, що добре, а що погано. Він є в душі кожної людини і називається совістю.

Совість спонукає соромитися лихих вчинків і перемагати зло добром. Совість у нашій душі – це неначе вогник свічки. Коли совість не спить – світло осяває душу людську. Якщо ми не забуватимемо про неї, й питатимемо її: «Чи добре те, що я роблю?», то совість наша ніколи не згасне. А якщо не берегти її – зло, байдужість заповнить душу і вогник погасне. У душі запанує темрява. І ніщо не підкаже, як робити добро і не робити зла.

Робота в групах

Людині притаманні чесноти і протилежні їй великі помилки або гріхи. *(кожній групі дається завдання: хто швидше знайде слова, які позначають чесноти, а які - гріхи. Чесноти позначаються смайликом з посмішкою, а гріх - без посмішки).*

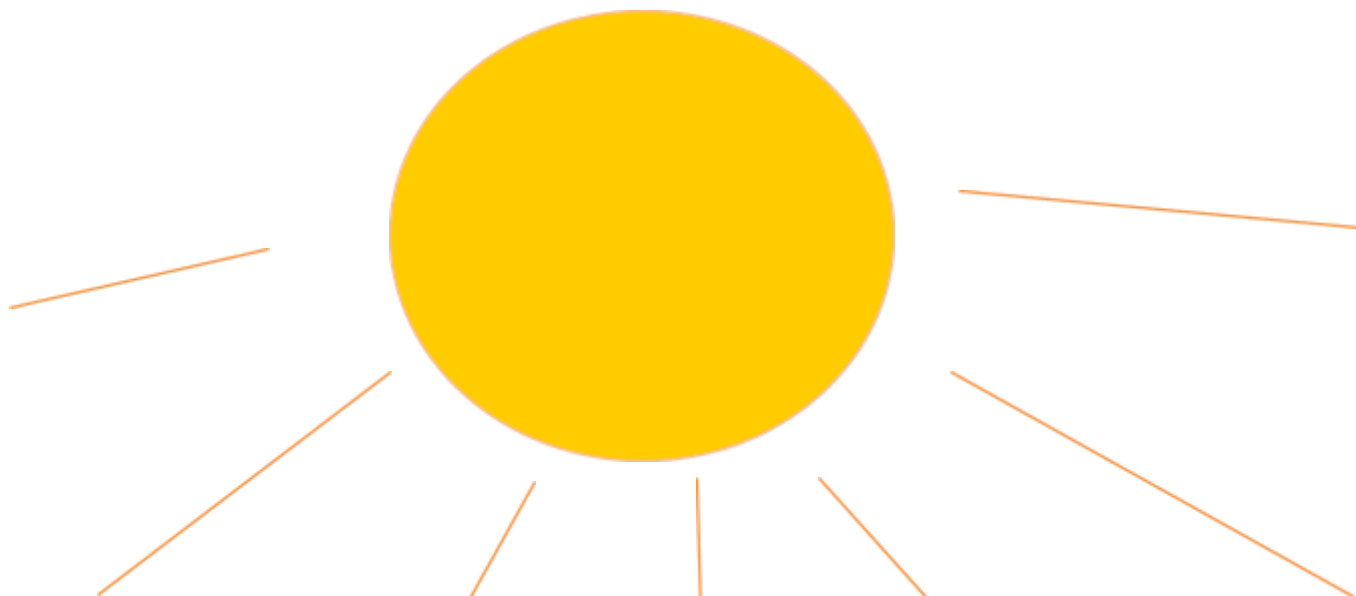
- сором'язливість;
- заздрість;
- зажерливість;
- щедрість;
- цнотливість;
- гнівливість;

- стриманість;
- терплячість;
- пихатість;
- примхливість;
- лінощі;
- скупість;
- милосердність;
- старанність.

Вправа «Сонечко чеснот»

- Ці слова - «чесноти» розвивають в людині духовність і допомагають зберегти образ і подобу Божу. На дошці ми бачимо сонечко, але чого не вистачає в ньому? (Промінчиків).
- Давайте допоможемо сонечку й запалимо ці промінчики, назвавши ті якості, які притаманні духовно-розвиненій людині.

Людина створена за образом і подобою Божою (написати всередині сонця).

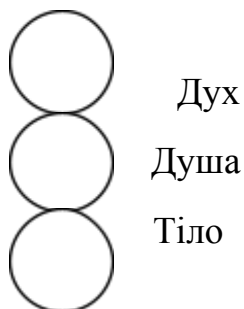
Слово вчителя

- Тіло є також складовою людини. Тіло – це храм душі. Дбаючи про душу, духовний розвиток, людина не повинна забувати про своє тіло. Багато є людей, які ведуть нездоровий спосіб життя (вживають алкоголь, наркотики, палять, ведуть аморальний спосіб життя) і цим вони завдають шкоди своєму організмові. Все це призводить не тільки до втрати образу Божого, а й до фізичного знищення тіла.

Тому до тіла, як до храму духу треба ставитися відповідально, зберігаючи його міцним та здоровим. Ідеальним можна вважати таке фізичне тіло, яке знаходиться під контролем та послухом розумових сил душі, що допомагає людині на шляху до спасіння.

- Ми говорили про три складові людини: про тіло, душу і дух. Яка з цих складових на вашу думку в житті людини має головувати?

Вчитель підводить дітей до висновку, що всі складові є важливими в житті людини, проте керувати життям людини має дух. Бо будь-яка людина буде знаходитись в гармонії з навколишнім світом лише тоді, коли поєднає в собі добродійне життя з вірою та любов'ю до Бога та ближнього, душевний мир та злагоду, та вестиме здоровий спосіб життя. Все це можна зобразити у вигляді такої схеми:

Дух – вища складова людської душі, завдяки якій людина познає Бога.

Душа – створена Богом безсмертна нематеріальна сутність людини, носій розума, волі, почуттів, вищою складовою якої є дух.

Тіло – фізична складова людини, храм душі.)

Робота над поясненням ключового вірша уроку

«Прославляю Тебе, що я дивно утворений! Дивні діла Твої, і душа моя відає вельми про це!» (Книга Псалмів 138:14)

Вправа «Біблію відчиняй, мудрості набирай»

Вірші з Біблії: Буття 1: 26 – 31, 2: 7 – 8, 15 – 25.

(Читання ланцюжком. Учні читають і разом з учителем обговорюють)

- Як ви розумієте вислів «людина створена за образом і подобою Божою»? (Людина отримала від Бога тіло, душу і дух. Тому вона, за Біблією, має в собі частку Божого Духу і є образом і подобою Божою).

Ділова гра «Мікрофон»

Дати відповіді на запитання: «Бог створив людину. Яке її завдання на землі?» і передають мікрофон іншому.

ІІІ. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

- Що найбільше всього запам'яталося з цього уроку?

- Як ви розумієте прислів'я: «В здоровому тілі здоровий дух»?

Загадка

Хто вмер, але не родився. (Адам)

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Вчитель підводить підсумок і роздає кожному учневі пам'ятку.

Пам'ятка

Тільки допомагаючи один одному, турбуючись один про одного, ми стаємо людяними. Кожній людині притаманні чесноти, але вона може мати і певні вади: сором'язливість і пихатість, стриманість і зажерливість, цнотливість і примхливість, милосердя і заздрість, щедрість і скупість, старанність і лінощі, терплячість і гнівливість. Вона має однакову здатність стати тираном і рабом, злочинцем і святим.

Усе залежить тільки від неї.

Домашнє завдання: намалювати малюнок до Біблійної історії «Про створення першої людини Богом».

Урок 2

Тема: Життя – це справжній дар. Покликання та служіння людини. Апостоли – перші учні Ісуса Христа.

Мета уроку: ознайомити учнів з поняттями: «життя», «покликання», «служіння», «апостол»; розвивати здатність висловлювати свою думку, аналізувати, узагальнювати; виховувати доброту, людяність, прагнення стати кращими, пробуджувати прагнення будувати своє життя й поведінку відповідно до норм християнської моралі.

Тип уроку: комбінований.

Біблійна історія: «Як Ісус шукав учнів» (за Дитячою Біблією)

Ключові вірші: «Перевага знання в тому, що мудрість дає життя, тому хто володіє нею» (Єкл.7,12)

«Маєш служіння, перебувай в служінні» (Рим. 12,7)

Епіграф: «Пам'ятай! Життя є дар, великий дар.

І хто його не цінує, той цього дарунка не заслуговує!»
(Леонардо да Вінчі)

Словник понять і термінів: життя, покликання, служіння, апостол.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання, зображення скриньки й монет (коштовностей), презентація «Апостоли – перші учні Ісуса Христа», картки із словами, опорні записи на дошці, біблійний переказ, індивідуальні роботи – дослідження учнів .

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1.Перевірка домашнього завдання

Демонстрація малюнків до Біблійної історії «Про створення першої людини Богом».

2. Мотивація навчальної діяльності

Поетична хвилинка

У неньки народилося дитя.
Дитя моє! Бог дав тобі життя,
І щоб ніхто не заподіяв шкоди

Тобі, малий громадянин –
Бог дав закони нашому народу.
Життя твоє – безцінний дар.
Не забувай про це ніколи.
Ти спиш під зорями Стожар,
Чи з друзями ідеш до школи,
Живеш ти в місті, чи в селі
Подумай, як життя прожити ?
Ти слід залишиш на Землі –
То треба гарний залишити!

Слово вчителя

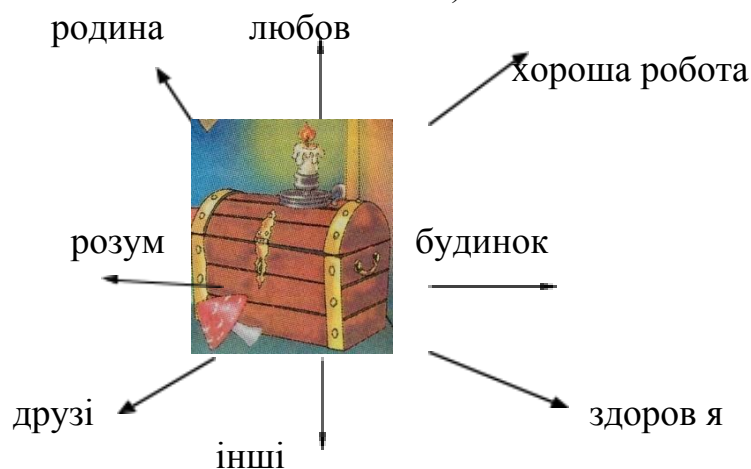
- Ми не випадково почали урок саме з цих рядків. З давніх – давен людство у своєму житті користується правилом, яке сформулював ще великий філософ Протагор: «...Цінність людського життя – це найвища суспільна цінність». Але звеличило цінність кожного людського життя саме християнство. Тож поговоримо про цінності життя, поміркуємо над питаннями:

- Для чого ми живемо?
- У чому може полягати покликання кожного з нас?

3.Засвоєння й осмислення нового матеріалу

Вправа «Вільний мікрофон»

На дошці – зображення скриньки. У кожного учня на парті лежить зображення золотих монет. Вчитель звертається до учнів із завданням: записати на монетах одним словом, що є найбільшою цінністю в житті людини. Завершивши роботу, учні складають «скарби» до скриньки, озвучують свою думку, пояснюють, чому саме це вони вважають найбільшою цінністю)

-
- Так, є чимало цінностей, проте потрібно завжди намагатися відповісти на питання: як же треба жити людині, щоб її життя було не просто цікавим і змістовним, багатим на великі події, а й вело людину до досконалості?

Висновок: Людина приходить у світ для добра. Творити добро в міру своїх обдарувань і здібностей повинен кожен, адже це високе покликання людини. –

- Що ж таке покликання? Як ви розумієте це слово? (відповіді учнів).

Словникова робота

Покликання – це поклик, призначення, схильність до чогось. У словнику зустрічаємо таке пояснення цього слова: «Покликання – це внутрішня потреба, схильність і здатність до певної справи».

Вправа «Зоряне небо» (колективна робота)

Людина, яка не знає свого призначення, проживає своє життя ніби в темноті. І немає для неї ніякого орієнтиру, на який би вона рівнялася. Тож давайте створимо такий орієнтир у вигляді зоряного неба і визначимо, у чому ж може полягати покликання людини.

(На паперових зірочках діти записують яким може бути покликання людини і «засвічують» зірочку на уявному небі)

(Вчити дітей, лікувати людей, вирощувати хліб, охороняти мир у світі та інші)

Опрацювання біблійної історії

Існує в світі надзвичайне служіння і надзвичайне покликання, про що розповість нам наступна історія

«Як Ісус шукав учнів»

Коли настав час Ісусові виконати справу, для якої Бог послав Його, Він почав шукати собі учнів.

Якось, пішовши берегом Галілейського озера, Ісус Христос побачив двох братів – рибалок – Симона й Андрія. Вони ловили рибу. Ісус покликав їх, і вони, не вагаючись, покинули свої сіті і пішли за Ним. Потім Христос зустрів ще двох братів – Якова, Іоанна, - і також покликав їх за собою. Наступного дня Він знайшов Пилипа, а той узяв і свого друга Нафанаїла.

Так Ісус Христос знайшов чимало учнів, а з них обрав дванадцятьох найближчих, дав їм владу перемагати зло та силу, зцілювати хвороби, послав проповідувати Божі заповіді й лікувати недужих . І навчав їх : «Нічого не беріть у дорогу з собою – ні палиці, ні торби, ні хліба, ні срібла. До якого дому ввійдете – залишайтеся там і звідти рушайте в дорогу». Та й пішли учні по селах, скрізь благовістувачи Слово Боже та зцілюючи немічних.

Питання:

- З якою метою Ісус Христос збирав учнів?
- Хто першим вирішив йти за Христом?
- Яким було служіння учнів Ісуса Христа?

Презентація «Перші учні Ісуса Христа»

Слайд 1. Учнів Ісуса Христа називали апостолами. Слово «апостол» означає «посланник», «вісник». Всі учні Ісуса були простими людьми, але Господь дав їм щастя бути друзями і учнями Ісуса Христа - Сина Божого. Ісус посилав своїх учнів проповідувати і наділяв їх владою зцілювати недуги.

Слайд 2. Андрій Первозванний – один із дванадцяти апостолів. Він проповідував християнське вчення у різних місцях Азії, Візантії та Греції, Андрій проповідував й скіфам теперішньої південної України, мандрував Дніпром.

Слайд 3. Іоанн, брат Якова – апостол і євангеліст, якого назвали пізніше Іоанн Богослов. Він – автор четвертого Євангелія, трьох послань. Він був присутнім при найважливіших подіях земного життя Ісуса.

Слайд 4. Апостол Петро (Симон), брат Андрія, син Йони був родом із Візантії. До того часу, коли Андрій привів Петра до Ісуса Христа, його звали Симон. Ісус змінив йому ім'я і став називати Петром. Віра його була великою, за що він отримав дивовижні дари: одна його тіль, коли він проходив, зцілювала хворих.

Слайд 5. Яків Зеведеїв, син Зеведеїв і Соломії, брат Іоана. Першим серед апостолів помер за Ісуса Христа. Був свідком багатьох важливих подій земного життя Ісуса Христа.

Слайд 6. Пилип – один з дванадцяти апостолів Ісуса Христа. Про Пилипа згадується під час одного дива Ісуса – нагодування кількох тисяч людей п'ятьма хлібинами і двома рибами.

Слайд 7. Натанаїл народився в Кані Галілейській. Ісус любив Натанаїла за те, що в устах його не було ніякого лукавства.

Слайд 8. Матвій – один із дванадцяти учнів Ісуса. Матвія називають ще Левієм, що якби віддаляє його минуле життя від служіння Ісусові. Апостол проповідував християнське вчення серед простих людей і написав Євангеліє.

Слайд 9. Апостол Фома. Його ще називали Дідімом, або Близнюком. Мав схильність до сумнівів і розсудливого аналізу. Апостол Фома проповідував у східній Індії і там же помер.

Слайд 10. Якова Алфеєва називають Яковом Меншим. Яків – автор Соборного послання, він написав першу Божественну Літургію.

Слайд 11. Фаддей – один із дванадцяти апостолів Ісуса Христа, яких вибрав Ісус. Його ще називали Левій, Юда Фадеїв, Юда Яковів. Він вірно служив Господу.

Слайд 12. Симону дали прізвище Кананіт, бо він був родом із Кани. Після вознесіння Ісуса Христа Симон Кананіт проповідував у різних країнах.

Слайд 13. Іуда Іскаріотський, зрадник. Скупий, користолюбивий, зажерливий, за 30 срібняків зрадив свого Господа й Учителя. Іуда лицемірним поцілунком видав Ісуса в руки ворогів.

Опрацювання ключових віршів та епіграфу:

«Перевага знання в тому, що мудрість дає життя, тому хто володіє нею (Єкл.7,12)

«Маєш служіння, перебувай в служінні» (Рим. 12,7)

«Пам'ятай! Життя є дар, великий дар.

І хто його не цінує, той цього дарунка не заслуговує!»

(Леонардо да Вінчі)

4. Закріплення нового матеріалу

Практична робота.

1 завдання. Упорядкувати букви, щоб скласти 12 імен апостолів.

ТЕРОП _____
НАДЙІР _____
ЯІКВ _____
АОІН _____
ИПИЛФ _____
ФВРВОЛОІЙМ _____
МОАФ _____
ФЕЙТАМ _____
ЯІКІВ _____
АДІУ _____
НОМІС _____
ДАІУ _____

Вправа «Країна мрій».

Намалювати, ким ви мрієте стати в житті.

Робота із листівкою «Квітка життя». Обмін думками.

Малюнок квітки виконати на одній сторінці а текст записати на іншому боці.
Заповнити і розфарбувати пелюстки доброчинності. Кожна пелюстка – це чеснота, яку дитина хоче виховати в собі.

Вправа «Квітка щасливого життя»

Завдання: Допомогти квітці щасливого життя розквітнути (записати на бутонах слова - ознаки, які б характеризували щасливе життя)

Потім збирається квітка щасливого життя. Усі разом обговорюють, що вийшло.

Висновок: Щоб життя було щасливим, треба мати повагу людей, здоров'я, любов, корисну, чесну роботу..

о А чи будь – яка праця приємна Богові?

Є такі способи заробітків, які неприпустимі для тих, хто вважає себе християнином. Це, наприклад, торгівля зброєю, наркотиками, ошукування

покупців. Вони є неприпустимими і не сприяють розвитку особистості, а, навпаки, є супутниками розпусти. Краще мати менше коштів, але хай вони будуть зароблені чесною працею, ніж накопичувати скарби за рахунок шкоди, заподіяної нашим ближнім. Тільки служіння Богові, тобто життя за Божими заповідями є найголовнішим служінням християнина.

Гра «Дарунок для життя людини»

Вчитель роздає картки з різними словами: сонце, земля, джерело, ліс, небо, хліб... Учні розігрують діалог: «Скажи, сонце, (джерельце, земле...), що ти подаруєш для життя людини?» Той, до кого звернулися, повинен назвати свій подарунок. Наприклад, сонце дарує тепло і світло, джерельце – чисту воду, земля – багаті урожаї і т. д.

Висновок.

Отже, все, що ми назвали, є Божими дарами, які необхідно цінувати й берегти. А найцінніший дар – це людське ЖИТТЯ.

III ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

На уроці я:

- дізнався
- зрозумів
- був здивований
- переконався
- усвідомив

Підведення підсумків і оцінювання учнів

Домашнє завдання (за вибором)

1. Намалювати «подарунки» для життя людини.
2. Скласти міркування про те, яку користь суспільству може принести турбота один про одного.

Урок 3

Тема: Закон любові

Мета: ознайомити із значенням законів любові, що відкрились для людей у жертві Ісуса Христа; вчити порівнювати вчинки літературних героїв зі своїми власними вчинками та прикладами з життя; розвивати духовні якості особистості; виховувати прагнення до християнського життя за заповіддю любові.

Ключовий вірш: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе» (Луки 10:27)

Словник понять і термінів: духовність, мораль, любов, справедливість.

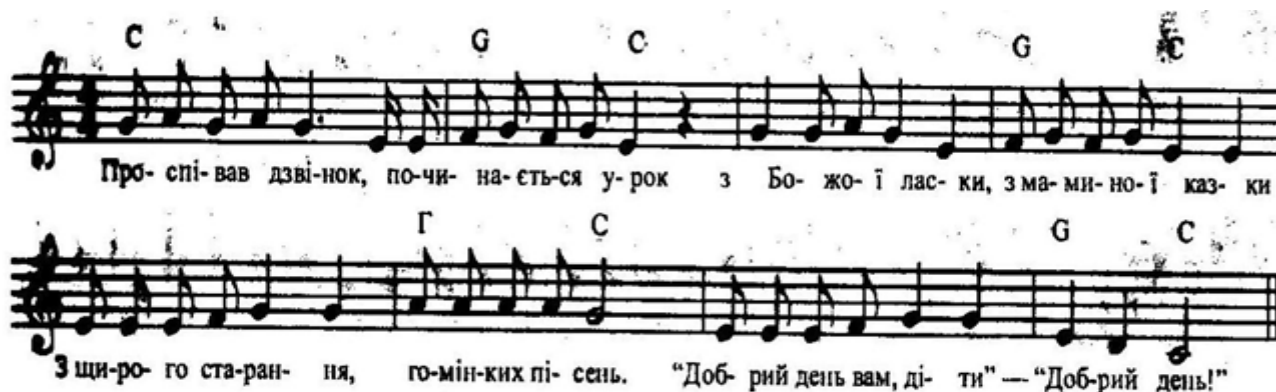
Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання, плакат з кам'яними скрижалями
Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

Музичне привітання «Проспівав дзвінок...»

Музичне привітання «Проспівав дзвінок...»

Про- спі- вав дзві-нок, по-чи- на-єть-ся у-рок з Бо- жо- ї лас- ки, з ма- ми- но- ї каз- ки
З ши- ро- го ста-ран- ня, го-мін-ких пі- сень. “Доб- рий день вам, ді- ти” — “Доб-рий день!”

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання за вибором

2. Мотивація навчальної діяльності

Бесіда з елементами міркування

- Яку тему ми розглядали на минулому уроці?
(«Покликання та служіння людини. Перші учні Ісуса Христа»)
- Навіщо була створена людина на землі?
- Які покликання людини вам відомі?
- Хто нам показав бездоганний приклад служіння ближньому?
- З якою метою Ісус збирав учнів?
- Скільки було апостолів?
- Що робили учні Ісуса Христа, відвідуючи різні населені пункти?
- Чи кожна людина могла стати учнем Ісуса Христа?
- Хто з апостолів, за переказами, приніс вістку про Христа на нашу слов'янську землю?
- Сьогодні ми розглянемо дуже цікаву і актуальну в нашому теперішньому житті тему: «Закони любові».

3. Засвоєння нового матеріалу

Що сказати про любов?

Ну, що сказати про любов?

Про неї сказано багато.

Але ось та, котра розп'ята,

Зійшла з хреста – і з нами знов.

В ній тайна і відкриття,

Вона уся – мов зірка рання.
У ній нема розчарування,
Прийми її на все життя.

І. Рачинець

Історичний екскурс

В часи середньовіччя у Франції король Людовік III провів жахливий дослід. Його цікавило таке питання: якою мовою заговорить немовля, коли воно не буде мати ніякого контакту не тільки з матір'ю, а взагалі з будь-якою людиною. Він навіть винайшов засоби для штучного догляду за дитиною, щоб до неї не торкалися руками, були створені спеціальні інструменти для цього. До них бездушно підходили, годували, пеленали, але не виявляли найменшої уваги і ласки. Сталося найстрашніше - через певний час немовлята всі померли.

- Як ви думаєте, діти, чому так сталося?

(Вони не отримували уваги, любові від матері.)

- Коли дитина приходить в цей світ, через кого вона пізнає любов, яку вона ще не осмислює, але не може обійтися без неї?

(Материнська любов, любов ближніх)

- Дивлячись на жахливі наслідки цієї історії, що ми можемо сказати про любов у нашому житті, яку вона відіграє роль?

(Вона відіграє найголовнішу роль у житті дитини.)

Отже особистість, створена Богом для самих світлих почуттів і намірів, але гріх який проник у життя людини спотворив цілковиту духовну гармонію у природі людини. Що ж заподіяв Господь, щоб виправити цю критичну ситуацію?

З минулих уроків ми знаємо, що Спаситель світу Ісус Христос прийшов на землю не лише для того, щоб зцілювати хворих, воскрешати померлих, але головною метою Його приходу на землю було навчити людей, які бажали прийти до Нього і отримати зцілення своєї душі.

Найважливішим у вченні Ісуса Христа були Заповіді любові до Бога і до свого ближнього.

Робота над поясненням ключового вірша уроку

«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе» (Луки 10:27)

- Як ви розумієте ці слова?

(Ми повинні любити Господа і ближнього свого)

Любов до Бога - це щире почуття прихильності та вірності Богові.

Любов до ближнього – це щире почуття прихильності до людини.

Вправа «Сторінками Священної Книги»

- З давніх – давен люди живуть за законами природи, встановленими Творцем (сходить сонце, настає вечір, йде дощ тощо); кожна держава і народ підпорядковуються державним законам (Закон про мову, Закон про освіту). Проте існують такі закони, які зберігають свою

І
«Я - Господь, Бог
твій, що вивів тебе з
египетського краю з

цінність та важливість і донині (показуємо Біблію). Це Божі закони, які ми називаємо заповідями. Ці Божі настанови записані у Біблії, зокрема стисло викладені у Десяти Заповідях, які пояснюють людям, що таке добро і зло, і вчать робити добро, а не зло (Друга Книга Мойсея. Вихід, розділ 20). Господні закони незмінні. Вони були взяті за основу при складанні законодавства різних країн.

Сьогодні Сторінками Священної книги нас поведуть учні – дослідники, які повідають нам про Заповіді Божі.

Робота за таблицею

Учень 1. Заповідь перша

«Я – Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів переді Мною!». Є тільки один правдивий і живий Бог. Люди не повинні мати інших богів, крім Нього. Бог хоче бути на першому місці у нашому житті.

Учень 2. Заповідь друга

«Не роби собі різьби і всякої подоби [Бога]...». Бог забороняє поклонятися іншим богам, робити собі кумирів, приділяти їм особливо багато уваги. Таким ідолом для людини може стати все, що привертає її увагу, забирає час і сили: накопичення грошей, надмірне захоплення будь-чим.

Учень 3. Заповідь третя

V

Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!

VI

Не вбивай!

VII

Не чини перелюбу!

VIII

Не кради!

IX

Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!

X

Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони

«Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно...» Призвати Ім'я Бога «марно» означає використовувати його просто так, без потреби.

Учень 4. Заповідь четверта

«Пам'ятай день суботній, щоб святити його!». Днем відпочинку є той день, коли ми відкладаємо всяку роботу і шануємо Господа. У цей день ми можемо відвідати церкву, читати Слово Боже, молитися, допомогти комусь.

Учень 5. Заповідь п'ята

«Шануй свого батька та матір свою...» Шанувати – означає любити, поважати і слухати. Любити – це не просто казати: «Я тебе люблю, мамо (тату)», а довести свою повагу і любов насправді – спілкуватися, допомагати, не завдавати прикрощів.

Учень 6. Заповідь шоста

«Не вбивай!» Ця заповідь означає, що людина не має права позбавляти життя іншої людини, яке Бог дав і лише Він має право забрати його; людина не має права ображати Боже творіння, знущатися над ним, вбивати, ображати словом.

Учень 7. Заповідь сьома

«Не чини перелюбу!» Ця заповідь – для одружених. Вони повинні любити один одного,

допомагати і ні за яких обставин не полишати один одного, зберігати подружню вірність.

Учень 8. Заповідь восьма

«Не кради!» Вкрасти - означає взяти без дозволу, привласнити те, що тобі не належить. Звичайно, крадуть через те, що хочуть отримати більше, ніж потрібно людині, або для того, щоб не працювати.

Учень 9. Заповідь дев'ята

«Не свідчи неправдиво на свого ближнього!». Говорити неправду означає: обманювати, розпускати плітки. Говорити неправдиве свідчення – говорити неправду про іншого.

Учень 10. Заповідь 10.

«Не жадай...» Не будь жадібним, заздрисним, не жадай того, що належить іншій людині. Заздрити – означає мати сильне бажання отримати собі те, що належить іншому.

Дуже важливо дотримуватися Божих заповідей. Вони допоможуть з любов'ю й терпінням виконувати обов'язки й правила, як це робив Ісус Христос (Він прийшов не порушувати закон, а виконати його).

І якщо ми подивимося на весь закон, який записав Сам Господь на кам'яних скрижалях для народу ізраїльського, всі 10 заповідей ми можемо умовно розділити на ці два основні принципи Божої любові: любов до Бога і любов до ближнього. Але ми не зможемо любити ближнього, якщо не будемо любити Бога, бо Бог – є любов і Його любов у повній мірі відкрилася нам на хресті (через жакливу страту віддав Своє життя за нас; жертвність – вищий прояв любові).

4. Закріплення нового матеріалу

Опрацювання оповідання повчального характеру

Т. Кушнір "Материнська любов".

Одна жінка жила на краю міста зі своєю маленькою донькою Маргаритою. У них не було близьких, батько дівчинки помер ще до її народження і бідна мати змушена була інколи залишати дівчинку наодинці, коли ходила за покупками. Вона робила це дуже рідко у самих виняткових випадках. Одного разу жінці дуже потрібно було відлучитися з дому. Вона викувала, накормила донечку і поклала її спати. Коли вона заснула, мати тихенько вийшла і майже побігла до магазину, щоб по швидше повернутися до дому.

У вітальні залишилася горіти керосинова лампа. Мати поспішаючи забула її загасити, а в кімнаті крім Маргарити була ще кішка, яка плигнула на стіл, де стояла керосинова лампа та перекинула її. Звісно керосин розлився на підлогу,

загорівся, і в квартирі почався пожежар. Перехожий побачив як з вікна з величезною силою пішов дим і викликав пожежних.

Мешканці будинку вибігли на вулицю, бо вогнище розгоралося з великою швидкістю, але ніхто не згадав про маленьку дівчинку. Зненацька всі почули крик і побачили жінку, котра прорвавшись крізь натовп, кинулася до палаючого будинку. «Моя маленька! Моя донечка! – кричала жінка. – Вона там, нагорі, одна в своєму ліжечку!» Жінка рвалась до вогню, але пожежники не пускали її і говорили, що вже пізно, що ніхто не зможе врятуватися в такому вогнищі. «Пустіть! Пустіть!» – кричала мати дівчинки і вирвавшись з рук пожежників, кинулась в саме пекло... Натовп завмер від жаху.

Мати миттю побігла нагору по напів обгорілих сходах будинку. Якимось дивом, якого ніхто не міг пояснити, дівчинка вціліла в диму та вогні, і мати загорнувши її з головою в простирадло, встигла винести її по сходах, які вже руйнувалися відразу ж за її спиною. Дім також рухнув, як тільки вона з дитиною на руках вибігла на вулицю. Від радощів мати навіть не відчувала болю. О любов матері, чи є щось вище тебе?...Так, є! Любов Божа навіть вища материнської любові. Він віддав Сина Свого, щоб врятувати нас від вічної загибелі.

Обговорення та аналіз оповідання

Питання для учнів

1. Як ви думаєте чому сталося таке лихо?
2. Хто у цьому винний?
3. В яких умовах жила жінка з донькою?
4. Чому саме мати забігла до палаючого будинку, адже міг забігти, наприклад, будь хто з чоловіків, в першу чергу рятувальник?
5. Як ви розумієте вислів «Любов Божа навіть вища материнської любові»?

Слово вчителя

А зараз ми відкриємо Святе Письмо і прочитаємо в Іс.49:15, як Господь нас любить.

«Чи жінка забуде своє немовля, щоб не пожаліти їй сина утроби своєї? Та коли б вони позабували, то Я не забуду про тебе!»

Практична робота

1. Допишіть речення. Поясніть ключові поняття.

а) Любов до Бога – це щире почуття прихильності і вірності Богові.

в) Любов до ближнього – це щире почуття прихильності до людини

г) Дві головні заповіді любові

«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього як самого себе»

2. Запишіть якомога більше синонімів до слова «любити»

Жалувати, полюбляти, турбуватись, кохати, захоплюватися.

3. Розгляньте схему. Наведіть письмові приклади до кожного різновиду любові.

ЛЮБОВ

Довідка:

Співчуття, безумовне прощення, поклоніння, послух, вірність і праведність, взаємодопомога, кохання, ніжність, «Смерть Сина на хресті», викуплення від гріхів, Святе Письмо, милосердя, чесність, захопленість, захист від зла, сила і терпіння, зцілення, душевний спокій, дотримання заповідей Божих, молитва.

Слово вчителя

Любов Божа проявляється не тільки у відносинах людей один до одного, але коли ми навіть споглядаємо Його дивовижні творіння природи: водоспади, гори, моря, океани, все, що нас оточує у цьому прекрасному світі.

Музична хвилинка

«Бог є любов»

*Бажаю бути вірним
Моєму Богові.
Йому хвалу співати
Так хочеться мені.*

*Приспів
Бог є любов, Бог є любов
Я чую навкруги
Бог є любов, Бог є любов
Співаю я завжди*

*Я хочу бути з Богом
В небесній висоті
Де він в любові щедрій
Готує дім мені*

*Співаймо пісню дружно
Про Божу ту любов,
Щоб Він хвалу почувши*

Прийшов за нами знов.

Ба на-ю бу-ти вір-шич не-е-му бо-го-ві. Го-
му хва-чу сі-ва-ту так по-че-в-ся ме-мі
Пр. Бог є лю-бов, Бог є лю-бов. Я чу-ю на-всу-ту Бог
є лю-бов, Бог є лю-бов, сі-ва-ю я зов-неде

Вправа «Важливі питання»

1. Скажіть, будь-ласка, як проявляється Божа любов у житті людини?
2. Чому людина не може жити без любові?
3. Як ми можемо, у свою чергу, виявляти любов до Творця?

Слово вчителя

Християни намагаються любити Бога не тільки розумом, але і серцем. Любити – означає відчувати. Бог чекає від нас, щоб ми почали на практиці жити Його любов'ю.

«Коли ж любимо один одного, то Бог в нас перебуває, і його любов в нас досконала» (I Іоан. 3: 11; 4: 12).

Групова робота

I гр. Проілюструйте прикладами такий вислів: «Хто жертвує, тому віддається сторицею».

II гр. Доведіть або заперечте твердження: «Життя складається з жертв».

III гр. Поясніть вислів: «Знайди час любити інших, бо любов є Богом даний привілей».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

1. Чи пов'язані поняття «духовність» і «любов»?
2. Що найбільше вам сподобалося на уроці?
3. Поясніть вислів: «закони любові»

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Домашнє завдання

Знайти й вивчити вірш, який найбільше відповідає вашому уявленню про любов.

Урок 4

Тема: Стійкість та витривалість на дорозі добра.

Мета уроку: формувати уявлення про те, що досягнення доброї мети починається з чогось малого, але потребує стійкості та витривалості; розвивати логічне мислення, вміння аналізувати; виховувати вірність, щирість, терпимість витривалість.

Ключовий вірш: “Ухиляйся від злого, добре чини, та й навіки живи!”
(Книга Псалмів 36:27)

Словник понять і термінів: добро, зло, стійкість, витривалість.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп’ютер, вірші, свічка, чарівна квітка.

Міжпредметні зв’язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

2. Мотивація навчальної діяльності

Вправа «Мікрофон»

- Хто є радістю для батьків? (Діти)
- Як називається Свята Книга? (Біблія)
- Як звали матір Ісуса Христа? (Марія)
- Як називаються Божі закони? (Заповіді)
- Хто вважається главою сім’ї? (Батько)
- Як називається перший чоловік, створений Богом? (Адам)

Робота з епіграфом уроку

*“Добра людина з доброго скарбу серця
свого виносить добре; лиха ж - з лихого
серця лихе виносить, бо з переповненого
серця говорять її уста “.*

Сьогодні на уроці ми поговоримо про те, хто несе в собі силу добра, а хто - силу зла. Дізнаємось, що які риси потрібні людині на дорозі добра; про важливі чесноти і що вони несуть людям.

3. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя з елементами бесіди

Вірні у випробуваннях

У Святому Письмі містяться численні відомості про те, як поводитися Божі служителі минулих часів, потрапляючи в небезпечні для життя ситуації (наприклад, праведний Іов, апостол Павло в ув'язненні). Це є взірцем для сьогоденних християн, якщо вони зіткнуться з подібними випробуваннями.

Чого ми навчаємося з того, як вірні Божі служителі поводитися у випробуваннях?

Чому мудро не мститися, коли нас переслідують?

Як християни ставляться до страждань і переслідувань?

У кожного з нас на життєвому шляху є свої обов'язки. Треба себе примушувати виконувати їх відповідально, та тренуватися у добрих справах: стримувати погані вчинки, намагатись робити добро, берегти мир та спокій, берегти та відновлювати красу навколишнього світу та вчитися бути вдячними Богові за життя, бо найголовнішою цінністю в цьому світі є наша безсмертна душа та все те, що сприяє її розвитку за подобою Божою.

Чеснота є постійним і твердим нахилом робити добро.

Важливі людські чесноти:

- розсудливість;
- справедливість;
- мужність;
- терпіння;
- поміркованість.

Розсудливість робить здатним розум розпізнавати добро.

Справедливість полягає в постійному й сильному бажанні віддати Богові й ближньому те, що їм належить.

Мужність забезпечує у труднощах твердість і витривалість на шляху до добра.

Терпіння народжує витривалість у випробуваннях.

Поміркованість запобігає скоєнню поганих вчинків, приборкує потяг до чуттєвих задоволень.

Існують також три важливі християнські чесноти: віра, надія, любов.

- Через чесноту віри людина вірує в Бога й довіряє Йому.
- Через чесноту надії люди прагнуть й очікують від Бога вічного життя.
- Через чесноту любові людина уподібнюється Богові.

Запитання: - Які вчинки робить
добра людина?

. **Робота з ключовим віршем уроку:**

“Ухиляйся від злого, добре чини, та й навіки живи!”
(Книга Псалмів 36:27)

4. Закріплення нового матеріалу

Опрацювання притчі

Добро і зло

Одного разу Добро прийшло в гості до Зла. Зло стало пригощати Добро чаєм, але в кухлик замість цукру поклало сіль. Добро спробувало сіль, але нічого не сказало Злу. Тільки подякувало за гостину. А коли Добро йшло від Зла, воно сказало: «Щось цукор у вас не солодкий. Візьміть гроші, купіть собі цукерок до чаю». Зло все перекопало, але робити нічого, довелося взяти гроші.

Так Добро віддячило Злу добром за зло.

Бесіда за змістом прочитаного:

- Яким було Зло?
- Яким постало в вашій уяві добро?
- Чи робили ви в своєму житті добрі справи?

Робота в парах «Добре слово»

Діти, працюючи в парах, добирають по чергово добрі слова.

Робота в групах. Скласти прислів'я

- Дружба та братство... (*дорожче багатства*)
- З добрими людьми завжди... (*згоди можна дійти*)
- Друга шукай, а найдеш - ... (*тримай*)
- В лиху годину узнаєш... (*вірну людину*)
- З добрим поживеш - добро переймеш, а з лихим зійдешся - (*того й наберешся*)

Вправа «Рефлексія»

Поряд з добрими людьми живуть злі та байдужі. До яких людей ви могли б віднести себе? (Внутрішня відповідь, не підлягає оголошенню)

Сюжетна гра «Чарівна квітка»

- Які добрі справи людина може зробити у своєму житті?
- Чи часто ви робите добро?
- Які почуття ви переживаєте, коли робите добро?
- Чи зміниться ваше ставлення до людей після нашого уроку?
- Що особливо цікавого ви запам'ятали ?

Практичне завдання: на пелюстках квітки треба написати, як ви розумієте поняття «стійкість у добрі».

(Зачитування учнями відповідей)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Гра «Я бажаю...»

(Діти стають в коло, по черзі висловлюють добрі побажання один одному)

- Закінчуючи урок, хочу вам усім побажати: нехай промениться доброта у ваших очах, а із серця струменить співчуття, повага до людей.

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Домашнє завдання

Поговорити з батьками про приклад стійкості та витривалості в житті.
Підготувати переказ прикладу

Урок 5

Тема: «Скарб на небі». Чи можливо одночасно збирати скарби на небі і на землі?

Мета уроку: формувати уявлення про значення матеріальних і духовних цінностей, розвивати критичне мислення, вчити робити правильний ціннісний вибір, виховувати відповідальне ставлення до своїх вчинків

Ключовий вірш: *«Не збирайте собі скарбів на землі, де моль та іржа винищують, і де злодії підкопують і крадуть, але збирайте собі скарби на небі, де ні моль, ні іржа не винищують, і де злодії не підкопують і не крадуть, бо де скарб ваш, там буде і серце ваше» (Мф.6,19-21)*

Словник понять і термінів: скарби, цінності життя.

Обладнання: ілюстрації по темі, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання, таблиці, кросворд.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

2. Мотивація навчальної діяльності

На дошці оформлена галявина з квітами, які ще не розпустилися.

Щоб прочитати тему уроку, треба відгадати, як називається квітка. З перших літер потрібно скласти слово. Отже, тема нашого уроку «Скарби».

С – соняшник.

К – конвалія.

А – айстра.

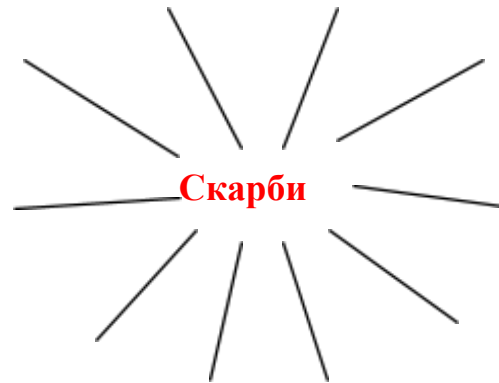
Р – ромашка.

Б – барвінок.

3. Засвоєння й осмислення нового матеріалу

Асоціативний куш

- Що таке скарби?

- Названі вами речі є матеріальними цінностями.
Сьогодні ми поговоримо не стільки про матеріальні скарби, скільки про духовні.

Опрацювання вірша

Завдання: уважно слухати, вибрати назви духовних скарбів, записати на монетки. Розмістити їх у скриньки.

Плоди Святого Духа

1. Твоє серце – ніби дивний сад.

Мешкає, працює в нім Дух Божий.

Сім чеснот плекає благодать,

Щоб на Небеса твій сад був схожий.

2. Вона - найбільший скарб, найперший плід,

Без неї мертві всі слова всіх мов.

Бо нею Бог і сотворив наш світ.

І викупив його. Це плід – любов.

3. Бува, зростає гріх, немов бур'ян,

Приносить сум, тривоги, заздрість.

Та Дух Святий у серці християн

Виховує солодку світлу Радість.

4. Вітрів чимало прилітає до нас,

Тому як глибше ти пустиш коріння -

І визріє тоді в потрібний час

Терпкий, але корисний плід –

Довготерпіння.

5. Від суєти давно стомився світ –

Тривоги й клопоти затягують у вир.

Але звисає зі слухняних віт –

Христовий дар – Господній Мир.

6. У мороці без неї світ потоне.

Від злості все охопить марнота.

Її нам треба тонни, тонни, тонни!
Цей плід коштовний – Божа Доброта.

7. Воно поранення усі лікує.

Діла його крокують у безсмертя.

Добро без нього не смакує,

Таке важливе перед Богом – Милосердя.

8. Є від лукавих стріл надійний щит –

Лиш має бути віддана і щира.

Як золото нехай воно блищить!

Перлина саду Божого – це Віра.

9. Їй гордість досягати заважає,

Проте без неї неможлива праведність.

Цей плід блаженством наш Господь вважає.

Вспадкує землю – Лагідність.

10. «Усе мені можливо» - до сваволі.

Один лиш крок, а гріх – поганий гість.

Коли спокус читає скрізь доволі,

Та є від Духу плід чудовий – Стриманість.

11. Твоє серце – ніби дивний сад.

Живе, працює в нім Дух Божий.

Сім чеснот плекає благодать.

Щоб на Небеса твій сад був схожий.

Вправа «Поясни прислів'я»

Послухайте прислів'я і спробуйте визначити, про які чесноти в них йдеться.

- Будь лагідним, будеш Богу угодний. (лагідність)
- Доброму чоловіку продовж, Боже, віку. (доброта)
- Щирому й Бог помагає. (щирість)
- Останню сорочку зніме й віддасть. (щедрість)
- Раз добром налите серце повік не охолоне. (доброта, любов)
- До доброї криниці стежка протоптала. (доброта)
- Бог нам дав і людям вділяймо. (щедрість)
- Хто дає, той і має. (щедрість)
- І над собакою потрібно ласку мати. (лагідність, любов, милосердя)

Робота з картками

З'єднавши колонки сонця і місяця, отримаєте поради про те, як бути доброю, милосердною людиною.

1.	Роби добро	як хочеш, щоб вони ставилися до тебе.
2.	На зло завжди	своїх батьків.
3.	Будь прикладом	відповідай добром.
4.	І все, що чините, робіть від душі.	немов Господові, а не людям.
5.	Завжди слухайся і поважай	остерігайся зла.
6.	Стався до людей так,	для інших людей.

Опрацювання притчі Використовуй прямо зараз

Одного разу мудрець зі своїм учнем зупинилися на ночівлю в родині, де помер чоловік. Втішивши сім'ю добрими словами підтримки, вони звернули увагу на скриню в кутку кімнати.

- Що знаходиться в цій скрині? – запитали вони.
- Одяг, який мій дядько ніколи не носив, - сказав його племінник. – Він завжди думав, що потрібен якийсь особливий привід, щоб одягти ці речі, а в результаті вони гниють в скрині.
- Пам'ятай про скриню, - сказав мудрець своєму учневі, коли вони вже вийшли.
- Якщо в твоєму серці є скарб, використовуй його прямо зараз. В противному разі він згниє. Ми іноді забуваємо про свої скарби, а можливо, просто не хочемо їх відшукати в своєму серці, чи то від великої ліні, чи то від великої злості, чи то соромимося, чи боїмося здатися дуже добрими чи слабкими. Та в душі хочемо, щоб жили ці скарби в наших серцях.

Бесіда за змістом прочитаного:

- Яким скарбом володіє мудрець?
- Чи можуть духовні скарби пропасти, згнити? Чому це трапляється?
- Якою стане людина без духовних скарбів?

Розгадування кросворда «Скарби твоєї душі»

- Які з цих скарбів стали саме твоїми чеснотами? Які б ви ще хотіли мати?
(внутрішня відповідь)

	Д о б р о т а	
	Ч е м н і с т ь	
	М у д р і с т ь	
	п о с л у х	
	Р і ш у ч і с т ь	
	Л ю д я н і с т ь	

	Ч у й н і с т ь
М и л о с е р д я	

1. Важлива чеснота людини, яка приносить радість як собі, так і оточуючим.
2. Ввічливе ставлення до людей, повага й уважність.
3. Стан розуму людини, коли вона знає, як запобігти злу і прагне творити добро. Ця риса здобувається у спілкуванні з Богом і добрими людьми.
4. Уміння слухати дорослих, стримувати себе у бажаннях і вчинках.
5. Властивість людини при певних обставинах діяти сміливо й досягати мети.
6. Особлива якість душі, якій притаманне милосердя, співчуття та людяність.
7. Уважність і ввічливе ставлення до людей.
8. Якість людини, яка не проходить повз того, хто потребує допомоги, яка переживає чужий біль, як власний.

4. Закріплення нового матеріалу

Літературне читання Оповідання Б. Ганаго «Милосердя»

Дмитрик йшов вулицею і міцно тримав мамину руку. Був сонячний, морозний день. Дерев, як у казці, пухнасті і невагом! Сніг порипував під ногами. Мороз трішечки хапав за ніс, але хлопчикові було тепло у пухнастій шубці та черевичках. Йому було весело – чи від того, що була неділя, а уроки він виконав ще вчора, чи від того, що тато подарував йому нову іграшку.

Взагалі, настрої був дивовижний. Мама на хвилинку зупинилась. Дмитрик поглядав на сріблясту берізку, а коли відвів від неї очі, то наче опинився посеред літа. Перед ним були червоні, помаранчеві, жовті плями – ятки з фруктами. Продавці розважували ці маленькі шматочки літа у хрумкі від морозу пакунки.

Червоні яблука, духмяні апельсини та мандарини, жовтий лимон! У хлопчика аж слинки потекли. Мама наче прочитала його думки, впевнено попрямувала до ятки. Через декілька хвилин хлопчик вже радісно спостерігав, як фрукти перемістилися з ящиків до пакунку. Він уже уявляв, як дома зробить з апельсина квітку, як чудово будуть виглядати яблука у вазочці на столі.

Раптом мрії Дмитрика порушив підстаркуватий голос. Якось бабуся, зачепивши його, простягла руку і звернулася до продавця із проханням:

- Добродію, дай мені, будь-ласка, яблуко. Я дуже хочу їсти. Я ще нічого не їла сьогодні, і мені здається, що я зараз впаду. Погано мені...

Дмитрик не чув, що відповів продавець. Він не міг відвести очей від бабусі, від її схудлої, тремтячої руки. Він дивився на її старенький одяг, на те, що навіть в його дитячому розумінні не можна було назвати взуттям. Голова бабусі була пов'язана чорною хусткою, з-під якої виглядала ще одна – біла.

Мимоволі Дмитрик пригадав свою бабусю Настю. Вона теж взимку носила дві хустки. Він уявляв її добрі, лагідні очі, теплі руки, гарячу пічку, яка пригощала їх смачними млинцями.

По обличчю бабусі скотилася сльоза і загубилась у зморшках, яких було дуже багато.

На хвилинку йому здалося, що це бабуся Настя, яка змерзла, зголодніла і опинилась на самоті. Хлопчик ще дивився на бабусю, яка наважилась звернутись з проханням до іншого продавця, а його рука вже простягнулась до пакета та намацала там яблуко, апельсини. А це, здається, лимон, чи ні – мандарин.

Дмитрик витяг все, що вмістилося в його дитячих рученятах та простягнув бабусі. Їх очі зустрілися. Він майже прошепотів:

- Візьміть, будь-ласка!

Сльози наповнили його очі. Хлопчик кинувся до матері, притиснувся до неї, потім потягнув її за руку:

- Йдемо скоріше!

Трохи відійшовши, хлопчик обернувся. Старенька все ще стояла на своєму місці. Вона сховала фрукти до кишені, в її руці залишилося тільки червоне яблуко. Дмитрик побачив, як вона перехрестилась та чомусь посміхнулася. Хлопчик зітхнув і повільно пішов за матусею.

Відтепер він знав, що поруч знаходяться люди, які потребують не тільки сонячного світла, але й людського тепла. І як добре, що він, Дмитрик, може їм хоч чимось допомогти.

Словесне малювання

Що відчули ви, слухаючи це оповідання?

Чи є навколо вас люди, які потребують допомоги?

Робота в групах

Складіть сердечка за порядком і прочитайте вислів.

(Любіть одні одних!)

О – 11

Д – 8

Л – 1

Ю – 2

І – 10

О – 7

Д – 12

Ь - 6

Н – 9

Т – 5

! – 16

І – 4

Б – 3

И – 14

Н – 13

Х - 15

Португальська мудрість говорить: «Кожен бачить добро чи зло – це вже які в нього очі». Хай у кожного з вас буде багато духовних скарбів. Хай очі ваші сяють добротою. Це наповнить ваше життя радістю, навчить терпінню й мужності у випробуваннях, стійкості і наполегливості у досягненні цілі.

Прикладом для вас хай будуть вчинки святих, які керувалися Божою волею, хай вони будуть найкращим, найяскравішим взірцем християнського благочестя.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

1. Як пов'язані поняття «духовність» і «скарби»?
2. Які добрі справи ви можете зробити ви іншим?
3. Про кого кажуть «духовно мудра людина»?

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Домашнє завдання

Скласти словесний портрет духовно багатой людини.

Розділ II. Рід, родина, народ

Урок 6

Тема уроку: Честь мого роду

Мета уроку: ознайомити з основними складовими поняття «честь роду»; розкрити учням знання про можливості людей покращувати свої душевні та духовні якості; виховувати прагнення до підтримки честі свого роду, наслідування кращих рис своїх пращурів;

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Ключовий вірш: «Слава і честь, і мир всякому, хто робить добре» (Рим 2.10)

Словник понять і термінів: рід, честь, християни.

Обладнання: підручник «Християнська етика в українській культурі», українські народні казки, фото рідних, запис пісні «Родина» Н. Яремчука.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство, музика.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

(Звучить запис пісні «Родина» Н. Яремчука)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

Вправа «Ребус»

7 + Я = Сім'я

Гра « Мікрофон »

- Хто ви для своїх батьків? (Діти)
- Хто ми для бабусь і дідусів? (Онуки)
- Кого в сім'ї називають берегинею? (Маму)
- Як можна одним словом назвати всіх близьких родичів? (Рід, родина)

Робота з прислів'ями

- Без сім'ї та родини немає народу.
- Хто шанує родину, той достойна людина.
- Щаслива родина – міцна Україна.

Про що йдеться у прислів'ях?

2. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Родина посідає особливе місце у житті людини. Тато й мама дали вам життя, вони доглядали за вами, коли ви були зовсім маленькими, співали вам колискову, притискали до свого серця. Вони й зараз допомагають вам, турбуються, радіють вашим успіхам і сумують через невдачі.

Ваші батьки виховують вас, привчають до праці, як колись це робили їх батьки. Ви повинні шанувати своїх батьків, дідусів і бабусь, бо тільки дякуючи їм ви маєте можливість доторкнутись до традицій роду, і вам їх продовжувати. Рід – це рідня із давніх часів і до сьогодні. Старші члени родини мають багатющий життєвий досвід і вони передають його вам із покоління в покоління. Рід тримається на них, ніби дерево на корінні. І тому ви повинні берегти пам'ять і цінувати честь свого роду.

У кожного з нас є свій рід, свої пращури. Майже всі наші дідусі, бабусі, прадіди і прабабусі – християни, що вірили в Бога, Ісуса Христа, жили заповідями Ісуса Христа. Хрестили своїх дітей. Ростили їх так, щоб вони також вірили в Бога, робили добро, як Він заповідав, і слухали Його. Молились Богу, просили в Нього допомоги в житті.

Шануймо свій рід! Для цього треба жити так, щоб продовжити ті добрі справи, що їх робили наші предки.

Гра «Оживи дерево»

Діти підходять до дерева і, вказуючи на листок, гілочку, стовбур, розповідають про свою родину, намагаючись пригадати про її реліквії і про цікаві моменти життя.

Довідкове бюро

* Честь мого роду – це коли діти, онуки з повагою ставляться до старших, своїх

батьків, допомагають їм, піклуються про них і наслідують їх в добрих стосунках, які передаються із покоління в покоління.

* У спадок від старших нам залишилась не тільки мудрість, поради, але й речі, які вони зробили своїми руками, або придбали чи одержали в нагороду. Такі речі стають реліквіями, бо вони цими речами відстоювали або захищали честь свого роду.

Вправа «Судина честі»

2Тим.2:20-21: " А у великому будинку є судини не тільки золоті й срібні, але і дерев'яні, та глиняні; і одні в почесному, а інші в низькому вживанні. Отже, хто буде чистий від цього, той буде судиною в честі, освяченою і благопотрібною Владиці, придатною на всяку добру справу "

Гончар ліпив її як і звичайну судину, потім обпалював в печі. Судина готова – залишалось тільки прикрасити її. Але майстер брав її і щосили кидав на кам'яну підлогу. Судина розбивалася вщент. Потім майстер збирав всі осколки, щоб склеїти судину. Він розмішував клей (інгредієнти, що входять до складу клею, були такі, що набагато перевершували по міцності глину) і починав склеювати свій вироб. Проходили тижні і місяці – і ось судина склеєна. Майстер брав її і знов кидав на підлогу. І знову витрачалися дні, тижні, місяці, щоб склеїти вироб. Така операція могла повторюватися до тих пір, поки одного разу кинута судина, ударившись об камінь, не залишалася цілою.

Чому? – Клей, як каркас, настільки зміцнював цей вироб, що він ставав дуже міцним. Тоді гончар ставив судину знову в піч, обпалював і прикрашав. Таким чином виготовлялася судина честі. І саме такими судинами хоче бачити нас Бог, і лише такі судини придатні Богові на всяку добру справу.

Питання

Про яку людину можна сказати, що вона «сосуд честі»?

Чи пов'язані поняття «сосуд честі» і «честь роду»? Поясніть свою думку?

3. Закріплення нового матеріалу

1. Робота за підручником

Опрацювання оповідання «Не цураймося, признаваймося»

Добре довелося постаратися Оленці з братом Сергійком, щоб якомога більше дізнатися про свій рід. Оленка і не думала, що це так цікаво і корисно.

Роздивляється Оленка давні фотографії, а бабуся й розказує, хто там на цих з їхнього роду.

- Оце моя мама,- каже бабуся. – А біля неї – її сестра. Вона гарно вишивала. А ось ця жінка – мамина троюрідна сестра Тетяна. Дуже любила співати... А ось це – мій тато...

Слухають діти бабуся, і перед ними постає історія не тільки їхньої сім'ї, а й села, звідки родом бабуся. Оленка дізналася, що відбувалося колись у селі. Хто залишився в пам'яті навіки благородним і світлим, а про кого соромно й згадувати...

Запитання. Який приклад ви можете брати з рідних, зі свого роду?

Словничок

Мій рід – усі мої родичі, діди й прадіди, всі мої предки.

Шанувати свій рід – жити так, щоб моїм родичам і нащадкам не було соромно за мене.

Християни – ті, хто вірить у Бога, Ісуса Христа, і виконує заповіді Ісуса Христа.

Робота в зошиті «Наша хатка»

Розфарбуйте малюнок хатки за змістом вірша.

Наша хатка

Назносимо каміння, назносимо глини,
Збудуємо хатку з дверима у сіни.
Та зробимо в хатці ясне віконце,
Щоб сяяло над нами, мов золото, сонце.
Та зробимо в хатці низенькі пороги.
Щоб нас не минали дідусі убогі,
Щоб, в хату вступивши, на лаві сідали,
Про дива колишні нам думку співали.
За хаткою буде зелений садочок,
Навколо із квітів рясенький віночок,
Та жито посіємо за садом на полі,
Щоб хліба вродило голодним доволі.

Михайло Коцюбинський

Вправа «Пояснити вислови»

Ріка вмирає без джерел.
Дерева сохнуть без коріння.
У ріднім краї ти – орел.
Твій родовід тут – покоління.

Робота над поясненням ключового вірша уроку

Ключовий вірш: «Слава і честь, і мир всякому, хто робить добре» (Рим 2.10)

Практичне завдання: складання правил зберігання честі роду

- Шануй, цінуй свій рід.
- Покращуй свої душевні та духовні якості.
- Бери приклад зі своїх предків, батьків, видатних українців.

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Слово вчителя

Ми з вами український народ, який складається з родин, великих і малих, дружніх і працьовитих. Потрібно шанувати свій народ, вивчати його мову, землю

свою, рідний край, бо ми частина всього цього нам рідного і близького, берегти честь свого роду.

Вправа «Гронування»

Далі за учнями треба швидко і коротко назвати ті слова та фрази, які спадають їм на думку з теми «честь роду». Коли всі ідеї записано, встановіть, там, де це можливо зв'язки між питаннями та підведіть підсумок.

Одна Батьківщина, і двох не буває
Місця, де родився, завжди святі
Хто рідну оселю свою забуває
Той долі не знайде в житті.

Криниця при дорозі край села.
І журавель похилений над нею
Хоч би куди дорога завела,
Думки наші із рідною Землею.
Бо тут наш дім і тут наша рідня.

Шануйте свій рід, бережіть його честь. І живіть так, щоб продовжувати ті добрі справи, що набув ваш рід, ваше місто, ваша Батьківщина.

Підведення підсумків уроку й оцінювання учнів

Домашнє завдання: Дізнайтесь в тата, мами, дідуса й бабусі, як звали їхніх батьків, дідів. Що вони робили, де жили? Складіть свій родовид. Принесіть фотографії рідних.

Завдання по групах. Підбрати прислів'я:

1 гр. - про батьків, 2 гр. – про любов дітей до батьків

Урок 7

Тема: Пошана і любов до батьків. Материнська любов

Мета уроку: ознаймити дітей з християнським ставленням до батьків; розвивати вміння аналізувати власні вчинки, щоб не завдавати рідним душевного болю; виховувати бажання бути гідними дітьми своїх батьків, турботу про них, шанобливе ставлення до їхніх настанов та порад, прагнення приносити щастя в свій дім.

Тип уроку: комбінований

Ключовий вірш: «Діти, будьте слухняні своїм батькам в Господі, бо це праведно». (Еф. 6,1)

Словник понять і термінів: пошана, материнська любов, піклування, гідність.

Обладнання: фотовиставка «В моїй родині».

Міжпредметні зв'язки: українська мова, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

Розповіді про родовид.

Робота за прислів'ями

Ви мали завдання підібрати прислів'я про батьків та дітей. Прочитайте їх.

До переліку можна надати наступні:

- Шануй батька й неньку, буде тобі скрізь гладенько.
- На сонці тепло, а біля матері добре.
- Нема того краму, щоб купити маму.
- Мати одною рукою б'є, а другою гладить.
- У дитини заболить пальчик, а в матері серце.
- Годуй діда на печі, бо й сам там будеш.
- Все купиш, лише тата й мами – ні.
- Доти ягнятка скачуть, доки матір бачать.
- Які мама й татко, таке й дитятко.
- Материн гнів, як весняний сніг: рясно випаде, та скоро розтане.
- Матері ні купити, ні заслужити.
- Дитина плаче, а матері боляче.
- У кого є ненька, у того й голівка гладенька.
- Материнська молитва небеса відкриває.
- Нема у світі цвіту гарнішого над маківочки, нема ж і роду ріднішого над матіночки.

Чого вони навчають?

2. Мотивація навчальної діяльності

Розгляд фотовиставки «В моїй родині».

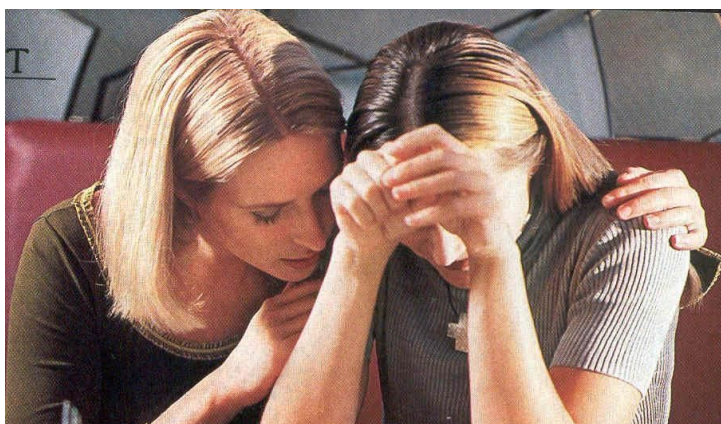
- Якій темі присвячена виставка?
- Є на світі люди, перед якими всі ми в боргу, яким завдячуємо усім, що маємо і що будемо мати, це ваші батьки. Саме про них ми поговоримо сьогодні на уроці.

3. Засвоєння нового матеріалу

Вступне слово вчителя

Мама, матінка, матуся, ненька – ніжна, ласкава. Берегиня роду нашого, і поряд Батько, тато, татусь – сильний, надійний, іноді суворий, але завжди добрий, захисник, годувальник, господар дому.

Мати і батько - найближчі та найрідніші люди для кожного з нас. Скільки ночей не досипає мама, доглядаючи за своїм дитям, скільки

сил віддає тато, щоб захистити, забезпечити свою сім'ю всім необхідним.

Господь Бог, даючи десять Заповідей, тільки чотирьма першими визначає стосунки між Богом та людьми, а іншими – для добра людей. З тих, які стосуються людей, на першому місці Він поставив п'яту Заповідь «Шануй батька твого й матір твою, щоб тобі було добре і щоб ти довго прожив на землі».

Тому сьогоднішня наша розмова з вами буде про пошану й любов до батьків.

Синоვნя та дочірня любов є природною для людини, адже це перше почуття, яке виникає у людини відразу після її народження. Це почуття продиктоване звичайним порядком речей і закладене в нашу природу від народження. Тому нешанування батьків є протиприродним, а тому й одним з найтяжчих порушень етичного порядку. Якщо відкрити першу частину Біблії – Старий Заповіт, написаний задовго до Різдва Христового, тобто більше двох тисяч років назад, - можна побачити, що за неповагу до батьків законним покаранням була страта. П'ята заповідь закликає нас до послуху своїм батькам, до вшанування тих, хто виростив нас. Син, неслухняний в батьківському домі, ніде не буде слухняним, поступливим – ні в суспільстві, ні на роботі, ні в особистому житті. Слухняність батькам природний і священний обов'язок.

Порушенням заповіді є не тільки зневажливе ставлення до батьків, але й також відсутність піклування про них, особливо під час хвороб і старості. Бо ж вони піклувалися та не кидали дітей на призволяще, коли діти були слабкими й безпорадними немовлятами. Та й хвороби їх можуть бути наслідками важких турбот та хвилювань за своїх дітей, які стосувалися годування та виховання їх.

Не дарма Біблія говорить про те, що гідне відношення до батьків приносить дітям добробут і довголіття, бо ж тільки той, хто виконує цю моральну норму може розраховувати на увагу й турботу власних нащадків.

Неприпустимо доводити своїх батьків до роздратування та гніву, бо ж Святе Письмо говорить, що «прокляття батька чи матері є жахливим нещастям», і, навпаки, народна мудрість говорить, що молитва матері з «води витягне та від вогню врятує», а благословення батька зміцнює домівки синів.

Порушує цю заповідь і той, хто самовільно залишає батьківську оселю без будь-якої на то необхідності, або ображаючись на батьків за їх інколи надмірну суворість в вихованні, яка може зачепити юнацькі амбіції.

Робота над висловами

Уважно прочитайте вислови, й поясність, як ви їх розумієте.

- Безчесний той, хто не поважає батьків, адже це - головний обов'язок людини.
- Хоч би що робила людина, усі її справи, навіть найвидатніші, нічого не варті, якщо вона не виконує свого обов'язку перед батьками.
- Якщо ти не поважаєш батьків, люди обов'язково це помітять і не будуть тебе поважати. Ти можеш залишитися без друзів.

(Відповіді дітей)

Опрацювання порад видатного українського педагога В.О. Сухомлинського, які містяться в його казках, оповіданнях, притчах.

- Шануй і поважай матір та батька, які своєю працею і піклуванням несуть тобі радість. Пам'ятай, що вони також мають право на радість. Дорожи честю родини, оберігай її як святиню. Де б ти не був, не забувай про рідну домівку. Завжди пам'ятай про неї.

- Бути добрими дітьми для своїх батьків означає приносити в родину тільки мир і спокій, радість і щастя. Не приносьте батькам тривоги, горя, прикrostі, ганьби! Завжди думайте, які будуть наслідки вашої поведінки. Турбота про мир і спокій в родині, про радість і щастя батьків повинна стати головним бажанням вашого життя. Якщо в родині горе, нещастя, неприємність, то ваша відповідальність за благополуччя сім'ї зростає в сто разів.

4. Закріплення нового матеріалу

Розкриття змісту прислів'я «Шануй батька і неньку, то буде тобі скрізь гладенько».

- Розкажіть, як ви ставитися до своїх батьків, у чому виражається ваша шана, повага, любов до них і турбота про їхнє щастя.

Неня... це перше слово, яке з радісною усмішкою промовляє дитина. Матуся – це те слово, яке найчастіше повторює людина в хвилини страждання і горя. Кожна людина скаже: «Найкраща мама – моя, бо безмежна її любов, її ніжність, хто б вона не була, де б не жила».

Опрацювання оповідання О. Осєєвої «Сини»

Дві жінки брали з криниці воду. До них підійшла третя. Старенький дідусь сів на камінець біля криниці перепочити. Одна жінка й каже іншим:

- Мій синок такий спритний і сильний. Ніхто його не подужає.

- А мій співає, як соловейко. Ні в кого нема такого чудового голосу, - каже друга.

А третя мовчить.

- Чого ти про свого сина нічого не скажеш? – питають її жінки.

- Що казати? Нічого особливого в ньому немає.

Ось набрали жінки повні відра води й пішли. Хлюпає з відер вода. Ломить спину. Раптом назустріч три хлопчика. Один через голову перекидається, колесом ходить. Милуються ним жінки. Другий соловейком заливається, пісню виспівує. Заслухалися жінки. А третій підбіг до матері, узяв у неї важкі відра й поніс додому.

Питають жінки у дідуся:

- Що скажете, дідусю? Як Вам наші сини?

- А де ж вони, - питає старенький. – Я лише одного сина бачу.

Бесіда за змістом прочитаного

- Як ви розумієте слова дідуся, чому він так відповів матерям?

- Хто з синів виконує свій обов'язок перед батьками?

- У чому повинна виражатися любов до них?

- Що, на ваш погляд, виражає назва твору: тему чи основну думку?

Робота над поясненням ключового вірша уроку

«Діти, будьте слухняні своїм батькам в Господі, бо це праведно». (Еф.6,1)

Бліц-опитування

Чи виконуєте ви заповідь вшанування батьків:

1. Чи завжди ви слухаєте своїх батьків?
2. Ви допомагаєте батькам по господарству з радістю?
3. Чи часто ви засмучуєте своїх батьків?
4. Чи знаєте, про що мріють батьки?
5. Чи завжди ви були добрим до батьків?
6. Чи помічаєте, коли твої тато і мама втомилися?
7. Чи помічаєте ви, коли батькам потрібна допомога?
8. Чи знаєте ви, коли день народження батьків?
9. Чи знаєте ви, якого кольору очі в мами?

Робота з ілюстративним матеріалом

Розгляньте фото. Дайте відповіді на запитання:

- Хто зображений на фото?
- Яким є емоційний стан зображених людей?
- Що, на Вашу думку, може допомогти дитині подолати непослух батькам?

Конкурс «Опис моєї мами»

У 5-6 реченнях опишіть свою маму, де і ким вона працює, чим любить займатися у вільний час та інше.

(Окремі учні показують портрет мами і розповідають про своїх матерів, інші здають вчителю свої описи).

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

- Поміркуймо разом, що значить шанувати своїх батьків, у чому це має виявлятися?
- Яке свято існує для вшанування, подяки нашим мамам? Коли ми їх вітаємо?
- А як ми можемо шанувати батька?

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Домашнє завдання. Знайти та вивчити вірш про пошану до батьків

Урок 8

Тема: Календар сімейних свят

Мета уроку: ознайомити учнів з найважливішими християнськими святами; наголосити на важливості зберігання родинних свят; розкрити характер свята як можливості прояву турботи, гостинності, щедрості; формувати навички в організації дозвілля; виховувати повагу до традицій, чесноту гостинності.

Тип уроку: комбінований

Ключовий вірш: «Веселися в свято твоє ти і син твій, і дочка твоя, і раб твій, і раба твоя, і левіт, і прибулець, і сирота, і вдова, які в житті твоєму»

Словник понять і термінів: християнські свята, гостинність, щедрість, дозвілля.

Обладнання: Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, картинки з подарунками; музичний супровід.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, музичне мистецтво.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

Декламація віршів про пошану дітей до батьків

2. Мотивація навчальної діяльності

- Які свята відзначають у вашій родині?

- Яке свято найулюбленіше для вас?

Сьогодні на уроці ми поговоримо про сімейні свята.

3. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя з елементами бесіди

Існують свята, які вшановують людей: день народження, День Матері, родинні свята.

Але є особливі свята – заради Бога, Божої Матері, святих. Це – Воскресіння Христове, Різдво, Покров та інші. У ці дні християни ходять до церкви, виявляють милосердя, творять добро людям.

Всі свята дають людині можливість проявити свої кращі якості душі: турботливість, гостинність, щедрість, вдячність.

- Які християнські свята ви знаєте?

Про християнські свята

Річне коло християнських свят склалося протягом I-IV століття.

Церква завжди надавала їх святкуванню урочистий характер, при цьому необхідною умовою вважалося здійснення таїнства Євхаристії або причастя Святих Таїн. Цьому було підпорядковане і все життя християн в святкові дні: вони звільнялись від звичайних занять і праць, не влаштовували галасливі веселощі, але освячували їх благодійністю на користь Церкви і бідних.

Здавна встановлені та щорічно у певні дні звершуються урочистості у пам'ять найважливіших подій земного життя Господа Ісуса Христа та Його Пречистої Матері. Серед дванадесятих свят виділяються т. зв. неперехідні свята (з фіксованими датами святкування). Це, зокрема,

- Різдво Христове – 7 січня.
- Хрещення Господнє (Богоявлення, Водохреща) – 19 січня.
- Стрітення Господнє – 15 лютого.
- Благовіщення – 7 квітня.
- Преображення Господнє – 19 серпня.
- Успіння Богородиці – 28 серпня.
- Різдво Пресвятої Богородиці – 21 вересня.
- Воздвиження Хреста Господнього – 27 вересня.
- Введення в храм Пресвятої Богородиці – 4 грудня.

Інша група свят – перехідні, дата яких пов'язана зі святкуванням християнської Пасхи (тому вони ще зветься пасхальними). Це, зокрема:

- Вхід Господній в Єрусалим – за тиждень до Пасхи;
- Вознесіння Господнє – 40-й день після Пасхи;
- П'ятидесятниця (День Св. Трійці) – 50-й день після Пасхи.

Пасха – свято Воскресіння Ісуса Христа. Святкується на згадку про події, зображені в Євангеліях. Охоплює передпасхальний тиждень (т. зв. «страсний», пов'язаний зі згадкою про останній тиждень земного життя Ісуса); пасхальну неділю (свято Світлого Христового Воскресіння); післяпасхальний тиждень (т. зв. «чистий»). Пасха є перехідним святом.

Питання:

Які свята з цього переліку вам відомі?

Про які почули вперше?

Вправа «Важливе питання»

Щоб свято справді було радісним, треба багато докласти зусиль: і руками попрацювати, і душу вкласти.

– Розкажіть, а що зробив кожен із членів вашої родини, зокрема, ви, щоб християнське свято зустріти гідно?

Вправа «Коло обговорення»

- Що таке гостинність?
- Чому в давнину відсутність гостей на свято сприймалась в родині як зіпсоване свято?
- Які правила гостинності треба пам'ятати?

4. Закріплення нового матеріалу

Вправа «Упізнай свято»

1. Прочитайте вірши, визначте, про яке свято в них йдеться. Вчитель не говорить назви віршів

***Григорій Чупринка
Великодні дзвони***

В небі, в зоряній безодні
Тонуть дзвони великодні,

Тонуть, тонуть, ніби сон,
Б'ються, дзвонять тон у тон;
З ними думка в небо лине,
З ними никне, з ними гине
Тьми заслон.
Гаснуть зорі. Знову світло.
Все радіє, все розквітло.
Зникла сила перепон.
Вся земля — святий амвон!
Сяйвом душі всі обліті,
І немає їм на світі
Заборон.

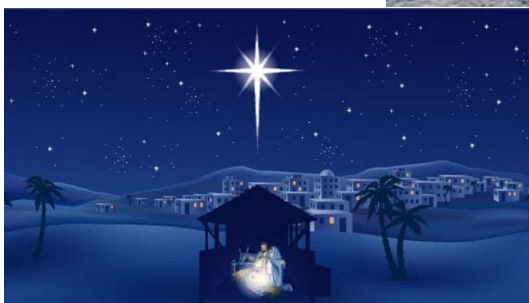
Леонід Глібов
Христос Воскрес

Христос Воскрес! Радійте, діти,
Біжіть у поле, у садок,
Збирайте зіллячко і квіти,
Кладіть на Божий хрест вінок.
Нехай бринять і пахнуть квіти,
Нехай почує Божий рай,
Як на землі радіють діти
І звеселяють рідний край.
На вас погляне Божа Мати,
Радіючи, з святих небес...
Збирайтесь, діти, нумо співати:

Христос Воскрес! Христос Воскрес!

2. Розгляньте зображення та упізнайте свято

Практична робота

Ідучи в гості, треба також підготувати святкове привітання.

Колективне складання привітання для рідних зі святом (Різдва Христового, Великодня, ...).

– Впишіть в рядочок побажання для мами, тата, брата чи сестри (дідуся, бабусі).

Опрацювання оповідання повчального характеру

Свято Миколая

О.Наконечна

Находило свято Миколая. Цього року воно було дуже холодним. В одній бідній родині жили батько, мати та маленький Івась. У їхній хаті економили дорогий газ, тому в кімнатах було зимно. Вночі Івась змерз у своєму ліжку. Сонний перейшов до батьків і заснув біля них

Коли Івась прокинувся, батька з матір'ю вже не було вдома, вони подались заробити трохи грошей. Він швиденько одягнувся і гайнув на вулицю, де гралися інші діти. Вони саме хвалилися подарунками святого Миколая, знайденими вранці під своїми подушками.

- А що тобі подарували? - спитали вони у Івася. Він задумався, зітнув плечима й щиро сказав:

- А мені мама з татом подарували тепло...

- Тепло? - зареготали діти. - Хіба можна ним поласувати чи побавитися?

- Мені було дуже холодно, і батьки мене зігріли...

Діти аж за животи схопилися від сміху... Івась гірко заплакав, а потім підвів голову і крізь сльози проказав: - А кому з вас цієї ночі батьки подарували тепло, га?.- Нікому,от! То в мене - найкращий подарунок!

Питання:

Чи згодні ви з Івасем, що людське тепло – найкращий подарунок? Обґрунтуйте відповідь

Складання колективної розповіді

- Розкажіть, які святкові звичаї є у ваших родинах?

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Підсумок уроку і оцінювання учнів

Пам'ятайте, діти, свято тоді буває справжнім, коли ви до нього готуетесь: дізнаєтесь про його сенс, розумієте, що це свято значить для людини, ділитесь добрим словом і добрим вчинком, дбаєте і турбуєтесь один про одного. Найкраще, коли роблять приємне не тобі, а коли ти робиш радісне та хороше іншим людям.

Домашнє завдання

Скласти календар свят своєї родини, зазначивши дні ангела, дні народження своїх рідних.

Урок 9

Тема: **Моя земля – земля моїх батьків. Світочі та святині мого народу.**

Мета уроку: допомогти учням усвідомити свою приналежність до спільної християнської родини та роль духовних провідників; розвивати бажання дітей з повагою відноситися до землі, подарованої Творцем; виховувати відповідальність за рідну землю.

Тип уроку: комбінований

Ключовий вірш: “вклоніться Господеві в благолепії святині Його” (1 Пар. 16:29)

Словник понять і термінів: світочі, святині, духовні провідники.

Обладнання: ілюстрації природи рідного краю, репродукції картин християнської тематики та храмів, розмальовки храмів, комп’ютер

Міжпредметні зв’язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання (календарі родинних свят)

2. Мотивація навчальної діяльності

- Усі люди, що населяють нашу землю, відносяться до єдиної Божої родини. Сьогодні ми поговоримо про Україну - рідну землю наших батьків, дідів і прадідів, про те, як ми маємо дякувати Господу за землю, подаровану нам, за святині нашої землі.

3. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя з елементами бесіди

- Ми знаємо, що Бог створив людину за Своїм Образом і Подобою. Дав Творець людині очі, щоб вона оглядала ними красу природи. Подивимось навкруги. Що ми бачимо навколо себе?

- Послухайте, як про це сказано в вірші *Білоданчика «Українська земля»*.

Гей, велика Україна!

Має гори і долини,

Стави, ріки й Чорне море,

Коло берегів прозоре.

А над ними міста і села,
Наша пісня в них весела,
Це земля свят , єдина
Наших прадідів – батьків.

- Рідна земля... Рідна – значить на цій землі живе моя рідня, мої рідні – батько і мати, дідусь і бабуся. Значить, на ній жили мої предки.

- Хто створив для людей нашу землю? (Бог)

Вправа «Довідкове бюро»

- Як прийшло на нашу землю християнство?

Довідка знаходиться в скрині (конверті)

Християнство – є великою світовою релігією. Воно з'явилося у східних провінціях Римської імперії у I столітті після Хресної смерті Ісуса Христа. Засновником християнської віри є Ісус Христос – Син Божий.

На землю України християнська віра прийшла за часів княження Володимира Великого.

Групова робота «Святині нашої землі»

Три групи учнів опрацьовують отриману інформацію й повідомляють класу

Група 1. «Небесам подібна» обитель

У всі часи, починаючи з XII століття серед християн існувало правило: хоч би раз в житті побувати в Києво-Печерській лаврі. Причому перед цим великим походом люди постили і йшли обов'язково пішки, навіть з найдалших куточків країни! А потрапивши до лаври, старанно молилися, сповідувалися у провинях, виліковувалися від тяжких недуг, просили про здоров'я і благополуччя рідних. Такий духовно-особовий подвиг. ...У XI столітті

священик Іларіон віддалився від людей і декілька років прожив в печері. Потім його обрали митрополитом, але на це намолене місце прийшли ченці Антоній і Феодосій. З'являлися й інші, печери розросталися. Коли в них стало тісне, ченці побудували першу церкву - Успіння Пресвятої Богородиці. Все більше ченців приходили сюди: князь Святослав Ярославович дарував ченцям горби над Дніпром - і трохи пізніше тут виріс великий монастирський комплекс.

Храми створювали візантійські архітектори і іконописці. Достовірно відомо, що над розписом працював і преподобний Аліпій - саме його вважають родоначальником староруського іконописного мистецтва. Києво-Печерська лавра пережила і розграбування, і пожежі, і занепади. Але що б не відбувалося, монастир тут завжди відроджувався! І зараз ми можемо побачити споруду XII століття - чудову церкву Святої Трійці над Брамою (її звать «Надбрамною»). Тут і

зараз зберігається безліч унікальних святинь християнства: список з чудотворної ікони Успіння Пресвятої Богородиці, моці святих, хрест преподобного Сергія Радонежського і багато що інше.

Як добратися: Київ, вул. І. Мазепи, 21. У декількох зупинках від станції метро «Арсенальна».

Сайти: www.kplavra.kiev.ua www.lavra.ua

Група 2. Реліквії Святогір'я

Щорічно мільйони людей (не тільки з України) приїжджають сюди, щоб помолитися перед іконою Богоматері і доторкнутися до мощів святого Іоанна Затворника. ...Широким містком через Північний Донець потрапляєш до набережної лаври. Ще декілька хвилин - і ти у головного входу. Попереду - сходи, піднявшись по яких, предстаєш перед Успенським собором. Історія монастиря унікальна: він вистояв в Середньовіччя, відображав набіги татар і поляків. Святогір'я двічі закривали: спочатку Катерина II дарувала землі князеві Потьомкіну, а після 1917 року храми і трапезні перебудовували під будинки відпочинку... Але у всі часи сюди стікалися люди, щоб знайти спокій, помолитися Богові, зцілитися. Ніхто не знає, коли саме тут з'явилися перші обителі. За однією з версій, засновниками стали візантійські ченці в VIII-XIX століттях. По іншій - після татарської навали в XII столітті сюди прийшла частина братії Києво-Печерської лаври. Вже у наш час, в 2004 році, монастир отримав статус лаври. На її території - декілька церков, каплиць, два скити. Також печери, усередині яких можна побачити унікальну церкву Миколи Угодника, келії святого Іоанна Затворника і інших ченців.

Як добратися: Поїздом або машиною. Адреса: 84131, Донецька область, р. Святогорськ, вул. Зарічна, 1. Номери телефонів, розклад служб є на сайті: www.ortodox.donbass.com/lavra/.

Група 3. Розкішний дар цариці

Тарас Шевченко писав, що кожен побував в Козельці «...неприменно помилується величним храмом архітектури Растреллієвської, спорудженим Наталією Разуміхою». Ця церква, дійсно дуже красива й пишна, виконана в барочному стилі, а іконостас її визнаний видатним. Государиня Єлизавета, дочка Петра Першого, зробила все можливе, щоб церква в Козельці стала

однією з чудових споруд XVIII століття. Перлина собору - п'ятикутний, заввишки в 27 метрів, іконостас. Для нього написали 80 ікон, але збереглося тільки 50. Говорять, спочатку він був призначений для Смольного монастиря, над його проектом працював видатний архітектор, маестро Растреллі! Проте іконостас опинився дуже великий - і Єлизавета Петрівна розпорядилася перевезти його в Козелецький собор (більшість ікон писали українські майстри). Зараз вже не так важливо, як трапилося насправді. Головне, у нас є можливість милуватися цією красою.

Як добратися: Чернігівська обл., пгт. Козелець, вул. Даневича, 2. Їхати на маршруті з Києва від станції метро «Лісова» або «Чернігівська».

4. Закріплення нового матеріалу

Літературне читання. Робота над оповіданням Є. Білоусова «Як віра Христа в землю нашу прийшла», «Володимир Святий – князь Київський»

а) Читання оповідання ланцюгом

б) Аналіз прослуханого. Бесіда за змістом.

- Хто такий Володимир Великий – князь Київський?
- Яку великий вибір він зробив?
- В якому році відбулося хрещення Київської Русі?
- Чому через 1000 років ми згадуємо цю людину?

Гра «Закінчити речення»

«Багато різних народів жило на...» (Київській Русі)

«А серце підказує князеві:

Це Христос – істинний ... (Бог)

« Сталося це літа 988 від Різдва ...» (Христового)

«А ще звелів князь Володимир по всій Русі Київській церкви ...» (зводити)

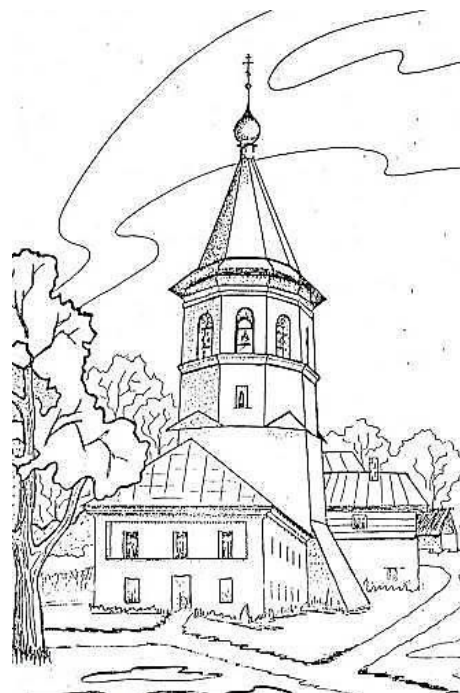
Слово вчителя

- З перших часів християнства для молитви вірні збирались разом. Пізніше для місць християнського зібрання почали будувати спеціальні будівлі - храми
- Який храм найближчий до вашого дому (школи)?
- Що ви про нього знаєте?

Практичне завдання.

Розмальовки храму

- Пригадайте той храм, в якому ви були й зафарбуйте розмальовку

(Діти малюють. Виставка малюнків.)

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Прослуховування аудіо-матеріалу

Прослухаємо «Молитву за Україну», а це значить і за нашу сім'ю, і за те місце, де ти народився, бо це і є наша країна.

«Молитва за Україну» - це урочистий духовний гімн України. Відомий також під назвою «Боже великий, єдиний, нам Україну храни».

Музика Миколи Лисенка, слова Олександра Кониського. Написана в 1885 році.

Боже Великий, Єдиний,

Нам Україну храни,

Волі і світу промінням

Ти її осіни.

Світом науки і знання

Нас, дітей ,просвіти,

В чистій любові до краю

Ти нас, Боже, зрости.

Молимося, Боже Єдиний,

Нам Україну храни,

Всі свої ласки, щедроти

Ти на люд наш зверни.

Дай йому волю, дай йому долю ,

Дай доброго світа,

Щастя дай, Боже ,народу,

І многая літа!

Узагальнення вивченого

- Що нового дізналися на уроці?

- Що найбільше сподобалось?

Підведення підсумків та оцінювання учнів

Домашнє завдання: за допомогою інформації від батьків написати історію найближчого до дому (школи) храму; з мережі інтернет знайти відомі імена видатних людей-християн, християнські святині України.

Урок 10

Тема: Мудрість людської скорботи

Мета уроку: ознайомити учнів з поняттями «мудрість», «скорбота»; формувати потребу дитини у самовдосконаленні через знайомство з досвідом подолання скорбот; виховувати бажання бути потрібним людям.

Тип уроку: комбінований

Ключовий вірш: *«А якщо кому з вас не вистачає мудрості, нехай просить від Бога, що всім дає просто, та не докоряє, - і буде вона йому дана» (Іак.1, 5).*

Словник понять і термінів: мудрість, скорбота.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

1) *Фронтальне опитування*

- Про що ми говорили з вами на минулому уроці?
- Які вам відомі імена видатних людей-християн?
- Назвіть християнські святині України.
- Які святі місця свого краю ви знаєте?

2) Учні розповідають історії найближчих до дому (школи) храмів; про видатних людей-християн, християнські святині України.

2. Актуалізація опорних знань

Гра «Відтвори народну мудрість»

Розташувати слова або склади так, щоб можна було прочитати прислів'я

бачив, не, той, щастя, і, скорботи, Хто, знає, не.

(Хто скорботи не бачив, той і щастя не знає.)

В дощахра айзн румі, а в ріго не чайвтра руві.

(В radoщах знай міру, а в горі не втрачай віру.)

Евристична бесіда:

- Які асоціації виникають у вас зі словом «скорбота»?
- Які часи в житті ми називаємо скорботними?
- Які відчуття викликають у нас такі події?

3. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Впродовж всієї історії людства його кращі представники намагалися визначити, що таке мудрість, як її отримати та як користуватися нею впродовж життя. Серед них засновники давньогрецької філософії, китайські мислителі та інші. У Біблії існує ціла група книг, які називаються повчальними книгами або літературою мудреців, серед них такі, як книга Іова, Приповістки Соломона, Еклезіаст, які є результатом думок багатьох поколінь особливого прошарку стародавнього суспільства, так званих мудреців. Багато що з цієї літератури

містить практичні поради, поради на кожен день, які стосуються таких складових життя, як родина, суспільство, робота, управління і так далі. Проте мудреці зустрічаються в своєму житті і з глибшими проблемами, такими, як страждання людини (чому людина страждає?) в книзі Іова або проблема визначення сенсу життя в книзі Єклезіаст.

Основні риси біблійного вчення про мудрість наступні:

- Джерело мудрості – Бог. Мудрість є Його даром;
- Отримати мудрість можна за допомогою навчання в мудрих людей, дослідження й пізнання творіння, внутрішньої дисципліни розуму й серця;
- Людина поступає мудро, коли живе в благочесті (нечестива людина неодноразово на сторінках Біблії іменується дурнем), уникаючи зла, виявляючи терпіння;
- Мудрість надає людині благословення, є запорукою довгого життя, оберігає нас, прославляє й приносить радість, а так само дає сили, зцілює нас і допомагає уникнути помилок.

За християнським розумінням впробування є завжди могутнім засобом морального загартування людини. Бо скорботна душа піднімає очі свої до неба й стає мудрішою та сильнішою

Мудрість багатостраждального Іова

Іов відрізнявся справедливістю, усе життя намагався догодити Богові. Господь нагородив його за благочестя великими благами. Він володів стадом, в якому були сотні голів великої рогатої худоби і тисячі дрібної. У нього було семеро синів. Та диявол позадрив Іову. Він став зводити наклеп перед Богом на праведного Іова. «Хіба задарма богобоязкий (праведний) Іов? Відбери у нього все

що у нього є, — ось побачиш тоді, благословлятиме він Тебе?» Бог же, щоб показати всім, наскільки вірний Йому Іов, і щоб навчити людей терпінню та мудрості в їхніх стражданнях, дозволив дияволу забрати у Іова усе, що той мав. І ось одного дня розбійники вкрали в Іова усю його худобу, перебили наймитів, а страшний вихор із пустелі зруйнував дім, в якому зібрались Іовові діти, і всі вони загинули. Та Іов не тільки не став ремствувати на Бога але й сказав: Господь дав, Господь і взяв: нехай буде ім'я Господнє благословенним".

Іов роботи невідомого іконописця

Однак посоромлений диявол не вгамувався. Він знову став зводити наклеп на Іова: «Людина віддасть за своє життя усе чим володіє: та торкнись тільки її кісток, її тіла (тобто врази його хворобою), — побачиш чи благословлятиме він тебе?» Бог дозволив дияволу позбавити Іова ще й здоров'я. І ось Іова вразила

страшна хвороба — проказа. Тоді навіть Івова дружина стала вмовляти його сказати якесь слово проти Бога, а друзі замість того щоб утішити, тільки сердили невинного страждальця своїми несправедливими підозрами. Але Іов залишався мудрим і твердим, не втрачав надії на милосердя Боже і лише прохав Бога засвідчити що він терпить усе невинно.

У бесіді з друзями Іов пророкував про Визволителя (Спасителя) і про майбутнє воскресіння:

Після цього Бог показав приклад мудрої вірності й терпіння на Своєму рабові Іові, Сам явився і звелів його друзям, що дивилися на Іова як на великого грішника, просити молитов за себе у нього. Бог нагородив свого вірного раба. Іову було повернуто здоров'я. У нього було знову семеро синів і три дочки, а худоби побільшало в двічі, ніж було раніше, і жив Іов ще багато років у пошані, спокійно, благочестиво і щасливо.

Пояснення до історії

Історія вчить нас, що скорботи Бог посилає не тільки за гріх, але іноді для ще більшого утвердження людей у добрі, для прославлення правди Божої. Історія життя Іова розкриває нам, що не завжди земне щастя відповідає добродійному життю людини, і вчить нас також не бути байдужими до нещасних, а також про те, що саме мудрість дає надію в скорботі

Важливі питання

Назвіть основні риси біблійного вчення про мудрість.

Коло обговорення

- ❖ Як навчитися бути мудрим?
- ❖ Які якості має мудра людина?

Відповіді учнів: уміння володіти собою; мовчки переносити негаразди; спокій в хвилини радості та печалі; доброзичливість; відсутність заздрощів; вміння приборкати свої пристрасті; більше обмірковувати та діяти, ніж говорити; вміння не відповідати на образи образами).

- ❖ Пригадайте яку-небудь мудру пораду, яку ви отримали в житті. Розкажіть, як ви скористалися нею?

Робота з ключовим віршем

«А якщо кому з вас не вистачає мудрості, нехай просить від Бога, що всім дає просто, та не докоряє, - і буде вона йому дана» (Послання св. апостола Іакова, розділ 1, вірш 5). (Діти коментують своє розуміння викладеного, далі коментарі святих отців: «Мова йде не про людську мудрість, але про духовну, і саме її показує нам (святий апостол Іаків) причиною досконалої дії, тобто причина ця – мудрість небесна, укріплюючись якою ми можемо звершити добро повноцінно» - святий Феофілакт Болгарський).

4. Закріплення нового матеріалу

Вправа «Готова порада» (Читання в ролях)

Вчитель : Прибіг щодуху син додому, до тата голосно гука:

1 уч.«А я провідав у лікарні свого товариша-друга!

То ж правда, тату, я чутливий і маю серце золоте?»

Замисливсь тато на хвилину і так сказав йому на те:

2 уч.«Коли тебе в тяжку годину людина виручить з біди,

Про це добро, аж поки віку, ти, синку, пам'ятай завжди.

Коли ж людині щиросердно, ти зробиш сам добро колись,

Про це забудь, аж поки віку, мовчи й нікому не хвались».

Вправа «Знайди відповідність»

(до слів з лівої колонки відповідно дібрати слова з правої колонки, щоб утворилися можливі фразеологічні звороти, які означатимуть певну допомогу)

1 пробачити	А горе
2 допомогти	Б добре слово
3 поділитися	В навчання
4 сказати	Г розпач
5 пожертвувати	Д знедолена людина
6 утішити	К образа
7 розрадити	Л радість

Словникова робота

Що таке означає слово «мудрість» вже з`ясували, а що таке «скорбота»?

Скорбота - почуття, викликане глибокими переживаннями, стражданнями; печаль, сум; протилежне – радість.

Є багато прикладів і описів скорботи в українській літературі :

«Не так ще багато літ минуло, як умер Довбуш і народилася його пісня, а от ввібрала вже в себе тисячолітню скорботу народу, сльози гір і осінню печаль осінніх полонин».

(Гнат Хоткевич)

- Як ви гадаєте, як повинна вести себе людина, переживаючи скорботу?

Вправа «Приклад мудрості людської скорботи»

- Що ж таке мудрість людської скорботи?

Ви знаєте, що багато років назад закінчилась Велика Вітчизняна Війна, в якій полягло багато людей. Вони боролися за свободу і свою Батьківщину. Цими людьми були наші з вами дідуся і бабусі, прадідусі та прабабусі. Коли те чи інше село або місто охоплювали і окупували німці, траплялось так, що дорослі гинули у боротьбі, а малі діти залишались сиротами. Наш християнський народ, особливо жінки, особливі тим, що мають велике серце і милосердя в ньому безмежне, тому чужі жінки приймали цих сиріт і виховували їх, як рідних дітей, не зважаючи на те, що самі, можливо, втратили своїх рідних дітей.

- Це є одним з найяскравіших проявів мудрості людської скорботи. Жінки, які перебували у скорботі за своїми рідними дітьми, мали силу виховувати і любити чужих дітей, як своїх.

Робота над оповіданням С. Михадюка «Віра лікує не тільки душу, а й тіло»

Вірочка була хвора. Хвора серйозно та невиліковно. Лікарі говорили, що з цією хворобою довго не живуть. Не більше вісімнадцяти років життя пророкували їй. Якась особлива й страшна хвороба крові — це все, що знала вона про неї. Постійним тупим, нестерпним болем усе частіше хвороба виривалася назовні, і тоді темнішало в очах і барабанним боєм било у скронях, відзивалося у кожній клітині тіла. З кожним разом обстеження у лікарні ставали все тривалішими та виснажливими.

Вірочка, як і всі діти, ходила до школи, хоча дуже втомлювалася й іноді погано запам'ятовувала. А вечорами ще відвідувала заняття в художній студії та із задоволенням малювала.

Одного разу під час канікул діти, які ходили до студії, поїхали у монастир на екскурсію. У монастирі їх радісно зустріли, погодували у трапезній. Молодий хлопчина-семінарист був за екскурсовода. Він із захопленням розповідав про історію заснування монастиря, про храми, про життя монахів. Показував, де що знаходиться, як називається. Відповідав на дитячі запитання. Але... людина сподівається, а Бог розпоряджається. Поламався автобус, і діти залишилися на вечірню службу у монастирському храмі.

У Господа нічого випадкового не буває: саме в цей день до монастиря привезли частинку мощів Святої великомучениці Катерини.

Перед службою матушка Марія, яка дізналася від вчительки про невиліковну хворобу дівчинки, прошепотіла Вірочці: «Помолися Святій Катерині. Треба вірити й молитися. Ти ж Віра...».

Ішла служба. Диякон промовляв: «Миром Господу помолимося...». Читали щось не зовсім зрозуміле: «Свята Катерина, моли Бога за мене!» Ось і Вірочка підійшла до аналою, де в спеціальній шафці знаходилася частинка мощів Святої. Приклалася, поцілувала. Священик помазав її голівоньку освяченою олією. Відійшла вбік.

І враз навколо загорілися вогники тисячі свічок... І тиша... Усі застигли, наче з'єднавшись у молитві в єдиний вогняний вихор. «Світе тихий...» — звучали слова з піснеспіву.

...Діти поверталися додому. Золотом осені горіла вечірня зоря, довгими прощальними крилами гомоніла журавлина згряя, згасали звуки монастирських переспівів дзвонів. Віра прощалася з монастирем. Ні, не прощалася, а говорила «до побачення», відчуваючи, що ще і ще повернеться сюди.

Розуміння того, що сталося в цей вечір, прийде набагато пізніше. Лікарі марно будуть шукати сліди хвороби, не розуміючи, що трапилося з аналізами й показниками складних лікарських приборів, знову і знову перевіряючи їх.

Вірочка була здорова...

Починалося її нове життя — з вірою.

Бесіда за змістом прочитаного

- Чому, на вашу думку, Вірочка видужала?
- Чи не символічно звучить ім'я дівчинки?

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Підсумок уроку. Оцінювання учнів.

Отже, ми з вами з'ясували, що мудрість життєва набувається з роками, завдяки досвіду, а мудрість Божа – через сприйняття біблійних істин та дотримання їх.

«Твори добро»

Добро ти людям поспішай творити,
Усіх розумій, поважай і люби,
Так буде легше і біль пережити,
Й здоров'я буде більше тобі.
Добро – це, як казка, добро – це, як свято,
А зло – це бездушність й злиденність душі.
Тож будьмо багаті, і будьмо добріші,
І зло переможемо ми на землі.
Твори ти добро, твори все для щастя,
Твори для життя кожну мить,
Тоді лиш у ньому, йдучи повз напасті,
На радість, на долю добро буде жить.
Різницю між злом і добром, дай нам, Боже,
Сьогодні збагнути і зрозуміть,
Знання це у світі нам жить допоможе,
Добро допоможе творить.

Домашнє завдання: підготувати приклади із життя видатних людей, які навіть у часи скорботи намагалися робити добрі справи та допомагали іншим людям; скласти вибірку висловлювань, які допоможуть переживати труднощі.

Урок 11

Тема: Духовні багатства нашого народу

Мета уроку: формувати уявлення учнів про поняття «багатство», «духовне багатство», «матеріальне багатство»; розвивати в учнів прагнення до оволодіння духовним багатством; виховувати любов і повагу до духовних скарбів нашого народу.

Тип уроку: комбінований.

Ключовий вірш: «Господь дасть силу народу Своему, Господь благословить народ Свій миром!» (Книга Псалмів 28:11)

Словник понять і термінів: багатство, духовні багатства, матеріальні багатства, культурна спадщина.

Обладнання: Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання, слайди із краєвидами рідного міста, ілюстрації із зображенням храмів.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, українська література, українознавство, музичне мистецтво, історія.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

- Яку біблійну історію ми вивчали на попередньому уроці?
- Чому вона нас навчає?
- Наведіть приклади із життя видатних людей, які навіть у часи скорботи намагалися робити добрі справи та допомагали іншим людям
- Зачитайте вислови про мудрість людської скорботи?

2. Мотивація навчальної діяльності

- Хто дає нам життя?
- Яке найбільше щастя для дітей?
- Як треба ставитись до батьків?
- Які скарби бувають в житті людини?

Сьогодні на уроці ми поговоримо про духовні багатства нашого народу.

3. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Існують в житті людини скарби, які можна взяти в руки, є такі, до яких не можна доторкнутись, але вони передаються з покоління в покоління. До таких скарбів належить пам'ять роду. Мамина пісня, батьківська хата, дідусева казка, бабусина хустина, добре слово сусіда, криниця — все це багатства нашого народу, родова пам'ять.

А починається вона з найпростішого — з любові до рідного краю, пошани до батьків своїх, до батьків батьків своїх — дідуся і бабусі.

(Звучить музика). Слайди з краєвидом рідного міста (села).

1-й учень.

Українська хата — це колискова нашого народу.

Хата, моя рідна, батьківська хата. Ти навчила мене змалку поважати батька й матір, бути терплячим, чесним, роботящим. Батьківщина починається з рідного порога, а отже, з батьківської домівки.

2-й учень.

*Мій отчий дім, де всі стежки мої
Веселками ясними перевиті,
Де у садах співають солов'ї,
Де шлях в житах проліг в високім житті.*

*Мій отчий дім, ти дав мені усе,
Моя маленька, біла, рідна хата,
Ввійшла у серце співом голосистим,
І співом тим, який дарує мати.*

*Мій отчий дім, не перебудь в мені
Пристанищем дитинства тимчасовим,
Даруй мені легенди і пісні,
І мамине, і батька рідне слово.*

3-й учень.

*Я люблю наше невеличке місто. Мені подобається ходити тихими вулицями,
вдихати терпкий аромат сосен, що ростуть в нашому парку.*

*Люблю я невелике наше місто,
Мене не ваблять вогники Москви,
І не чарує Ейфелева вежа,
Й далекі невідомі острови.
У нас не чути гуркоту трамваїв,
І не ганяють хвилі кораблі,
Зате голубка гілочку гойдає,
Голубка знає — люди тут незлі.*

4-й учень.

*Ми бережемо традиції і свята,
І на Великдень дітвора завзято
Обмінює яскраві крашанки.
Нема в містах великих тої волі,
Тієї таємничої краси,
Того простору в колосистім полі,
Тієї ранньої цілющої краси.*

Слово вчителя

Люди протягом віків зберігали і зберігають те, що створили наші пращури для збагачення духовного життя: храми, собори, монастирі, книги, літературу, живопис та інше. Це і є духовне багатство нашого народу, наша гордість. Духовне багатство воно справді єдине, гідне людини. Бо морально-етичні норми вироблені народом протягом віків, становлять його суть. Давайте познайомимось з деякими новим для вас термінами.

Багатство – це достаток та надлишок цінних ресурсів або матеріальної власності. Багатство люди по-різному розуміють. Можна мати безліч гарних речей і цим самим вважати себе багатою людиною. Дорогі прикраси, гарні автомобілі чи величезні будинки. Маючи це, люди теж вважають себе багачами. Це є оманливе багатство. Для когось багатством є велика кількість друзів. А ще найбільшим і найціннішим багатством для людей може бути міцне здоров'я членів родини.

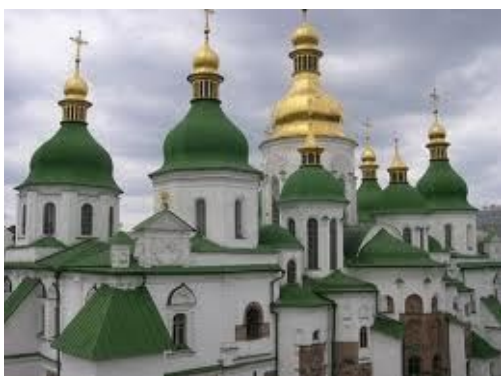
Національне багатство – це сукупність матеріальних благ і духовних цінностей, збережених суспільством за всю його історію.

Духовне багатство народу - це те, без чого не може існувати народ: віра, пам'ятки культури, архітектура, мова, пісні, природні пам'ятки, звичаї, традиції і т.д.

Вам, молодому поколінню, дісталася земля багата на природні та людські ресурси і величезну культурну спадщину.

Культурна спадщина – це численні пам'ятки, об'єкти, що збереглися від цивілізацій, які існували на території України (церкви, храми, залишки від поселень, література, письменники, художники і т.д.)

Об'єкти, які знаходяться на території України, охороняються державою. Відомі у світі Софіївський собор, Києво-Печерська лавра, Почаївська лавра, Хотинська фортеця, Воронцовський палац, Хортиця, Софіївка, Херсонес таврійський та багато інших пам'яток.

Опрацювання біблійного оповідання

- Біблія навчає нас прагнути до духовного багатства. Вона дає нам приклади, на яких ми маємо можливість вчитися.

Багатий юнак

Ісус продовжував простувати до Єрусалиму. До Нього підійшов один юнак, впав перед Ним ницьма і запитав: «Вчителю ласкавий, що я маю зробити добре, щоб мати життя вічне?»

Цей юнак був багатим і знаменитим. Він не прохав у Христа яких-небудь благ земних, — він бажав спасти душу свою. Ісус відповів йому: «Якщо ти хочеш мати вічне життя, виконуй заповіді Господні». Юнак запитав: «А які заповіді?» Ісус сказав: «Не вбивай, не перелюбствуй, не кради, не свідчи неправдиво, шануй батька і матір свою, люби ближнього, як самого себе». І юнак відповів: «Все це зберіг я з юних літ». Цьому юнакові здавалося, що він завжди виконував заповіді

Божі. Ісус глянув на нього і полюбив його. І Він приймає рішення випробувати цього молодого чоловіка: чи зможе той виконати ще одне веління Його. Він йому сказав так: «Іди і продай маєток свій і роздай жебракам; і матимеш скарб небесний, тоді приходь і ходи зі Мною».

Засумував юнак: не бажав він позбутися свого гарного будинку, свого саду і поля, і свого майна, щоб статися жебраком заради Ісуса. Він відійшов від Нього зажуреним, сумуючи за тим, що неможливо мати вічне життя і водночас користуватися всіма благами цього світу. Правда, що Ісус всім багатим людям не наказував продавати всі свої поживи і віддавати гроші бідним, однак Він наказував їм співчутливо придивлятися до потреб нужденних і допомагати їм у всьому. Коли юнак зажурений відійшов, тоді Ісус поглянув на Своїх учнів і промовив: «Важко багачам увійти до Царства Небесного». Учні були здивовані, почувши таке, тому що вони гадали, що багатим легко увійти до Царства Небесного.

Бесіда за змістом прочитаного

- Про що запитав юнак в Ісуса?
- Що відповів Ісус юнакові?
- Чи пройшов юнак випробування?
- Чи потрібні земні блага, щоб увійти до Царства Небесного?
- Як, на вашу думку, потрібно жити, щоб врятувати свою душу.

Розповідь вчителя з елементами бесіди

Ми живемо з вами у місті (селі), в якому багато різних будинків. У деяких будинках живуть люди. Але є будівлі іншого призначення - це школи, магазини, театри, музеї, різні підприємства. А ще є у місті особливі будівлі, де не їдять, не купують речі. Чиї ці будівлі незвичайної краси? Це споруди, що присвячені Богу, - церкви, храми. Їх ще називають Домом Божим.

- Чи були ви у церкві чи храмі?
- Що запам'яталось вам найбільше?
- Хто із членів вашої сім'ї відвідує церкву?
- Якщо храм - Дім Божий, то хто в ньому живе, хто в ньому Господар?
- Для чого люди приходять до храму?

(Щоб попросити у Бога допомоги в житті, з проханням про здоров'я своїм близьким, подякувати за те добро, яке дарує нам Бог, попросити у Бога прощення за погані вчинки, щоб ніколи їх не повторювати, про себе, щоб стати кращим, подолати гріх).

Слово вчителя

- Усі ми, проходячи повз будь-який храм, милуємось його красою та величчю. Але не кожен знає, як влаштований православний храм.
- Чим, на вашу думку, відрізняються храми від звичайних будинків?

(За формою нагадують палаци, увінчані золотими банями, сяючими на сонці хрестами, які означають, що це місце присвячене Богові).

- Кожен храм присвячений якомусь святому або якійсь події Священної історії, зводилися храми у гарних місцях. Сама будівля храму здебільшого нагадує форму

корабля, тому що Церква подібна до корабля, на якому можна переплисти бурхливе море життя. Як праотець Ной рятував себе і свій рід в бурхливих хвилях потопу, закрившись у ковчегу, так і Церква рятує християн від потопу серед бурхливих хвиль моря житейського. Храм завершується куполом (або ще його називають баня, маківка), який символізує небо. На куполі височіє хрест - на славу глави Церкви Ісуса Христа. Часто над входом до храму збудована дзвінниця - вежа, де розташовані дзвони. Вони скликають людей на молитву у дім Божий. Чим більше свято, тим урочистіше дзвонять дзвони.

- Люди, які приходять у храм Божий, щоб бути з Богом - це люд Божий. У кожного з нас у душі має бути особливе місце для Бога. І тоді в душі розцвітають чудові квіти - квіти чуйності, терпіння, людяності. А Бог бачить і невидимо поливає ці квіти, щоб вони краще росли. Тоді ми з вами стаємо кращими. Душа людська стає прекрасною. Вона стає храмом для Бога. І це, на відміну від матеріальних, є дійсним багатством нашої душі.

4. Закріплення нового матеріалу

Вправа «Руки»

Вчитель просить дітей поділитися по парах. Він читає вголос, а учні виконують.

Руки. Бог дав нам руки (*Діти піднімають руки вперед*).

Руки, щоб піднімати їх в молитві до Бога (*Діти піднімають руки вгору*).

Руки, щоб простягнути їх до людей (*Діти розводять руки в сторони*).

Руки, щоб будувати (*Діти імітують будівництво*).

Руки, щоб допомагати (*Діти по черзі: одні присідають, інші піднімають тих, хто начебто впав*).

Руки, щоб захищати (*одна дитина стає перед іншою, ніби захищаючи, та розводить руки в сторони*).

Руки, щоб чинити добро один одному (*Діти беруться за руки*).

Асоціативний куш

Робота з оповіданням повчального характеру

Анатолій Григорук «Чим хата багата»

Визолотило сонце лани. Скрізь розпросторився густий гарячий дух стиглої пашні.

Денисків тато і днює й ночує в полі. У комбайнерів роботи у час жнив — непочатий край.

Дениско так, бува, скучить за татом, що більше й витерпіти несила. Тож відпроситься в домашніх, осідлає замість коня довгу лозину — й бігцем на лан.

— Це добре, що ти підсобити прийшов,— пригладжує Денискові непокірного чубчика тато. — Тут, брат, поспішати треба, бо урожай не той, що в полі, а той, що в коморі. Як думаєш, упораємо за сьогодні цей лан?

— Щось йому ні кінця ні краю,— з непевністю в голосі каже Дениско.
— Не питає добрий жнець, чи широкий загонець,— усміхається тато й, підморгнувши синові, додає: — Очі роботи лякаються, а руки роблять...
Так, перемовляючись та жартуючи, вони і жнивають, поки сонце не похилить до обрію і не ляже на землю передвечірня сутінь.

Частенько в цей час приходять по Дениска бабуня. Та не з порожніми руками. Вона приходять з повним кошиком ще теплих пиріжків та струдлів, з баночкою липового меду і бідончиком квасу чи узвару.

Тато зупиняє комбайна, подає знак своїм хлопцям, щоб усі ставали на підвечірок. І тут таки купа обмолоченої соломи обертається на скатертину-самобранку.

Призволяються комбайнери смачючими струдлями та пирогами. Найласіші шматки Денискові підсовують.

А бабуня припрошує:

— Їжте, любі женчики, їжте. Чим хата багата, тим і рада.

— Е, бабо Насте, ваша хата не тільки пирогами багата,— весело усміхається Степан, високий парубок, що любить підкидати Дениска мало не під самісіньке небо.— Он який у вас хлібороб росте. Не хлопець — золото. Якби не Дениско, ми б сьогодні й половини не зробили. Недарма кажуть, що нива потребує доброї погоди, доброго насіння та доброго робітника. Комбайнери всміхаються.

Дениско опускає додолу очі. Він не звик, щоб його хвалили. Якийсь час мовчки вминає струдль з яблуками, а тоді каже баском:

— Зараз мені вже додому треба. А завтра я знов прийду. Буду щодня вам допомагати, поки весь лан не вижнемо.

І, взявшись з бабунею за руки, вони повертають у бік запнутого вечірнім серпанком села.

Бесіда за змістом прочитаного

- Чим багата хата баби Насті?
- Як ви розумієте вислів «Не хлопець – золото»?
- Яка головна думка оповідання?
- Розкажіть які добрі справи можуть робити діти вашого віку?
-

Робота над віршем Дмитра Білоуса «Немов сузір'я золоте»

«Немов сузір'я золоте»

Як Лавра Україні личить
над крутосхилами Дніпра!
Здається, то сам Бог нам зичить
Любові, щастя і добра.

Як личать Києву Софія,
Собор Михайла золотий,
храм Первозванного Андрія,
храм Володимира святий.

Церков Мережані убори

на кручах сяють. А проте
найвищі – чистих душ собори,
немов сузір'я золоте.

Бесіда за змістом

- Які храми з названих ви знаєте?
- Де бували і що вам запам'яталося?
- Прочитайте останні рядочки вірша. Що іще, крім храмів, потрібно нам берегти? Як саме?
- Яка головна думка вірша?

(Найголовніше в житті людини- зберегти чистоту душі.)

Практична робота в зошитах

- Для чого люди будують храми?
 - Коли б вам довелося будувати храм, щоб і
 - Поки ви ще маленькі, тому для початку давайте прикрасимо малюнок храму квітами "чуйності", "терпіння", "людяності", "любові".
- Після закінчення роботи діти розповідають, яку чесноту вони обрали й чому?

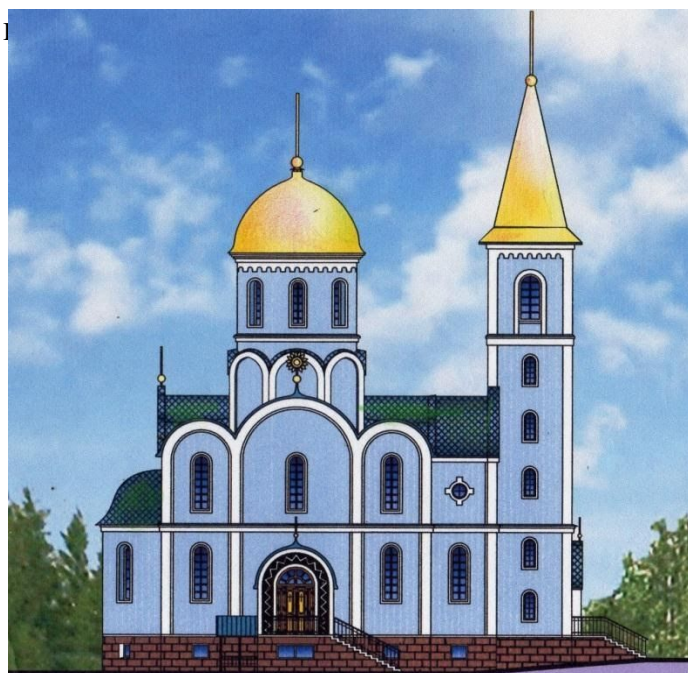
Робота в парах

На кожній парті в конверті лежать картки зі словами : *батьківська хата; машина; гроші; хліб і сіль; Батьківщина; комп'ютер; Церква; доброта, Святе Письмо.*

Розділіть ці слова на групи. Поясніть свій вибір.

1-ша група – матеріальне багатство, 2-га група – духовне багатство.

Доповніть самостійно кожен групу

III. ЗАВЕРШАЛЬНА ЧАСТИНА

Коло обговорення

- Якою повинна бути душа людини, щоб у ній було місце для Бога?
- Які духовні багатства нашого народу ми повинні шанувати, берегти і примножувати?
- Ми всі є відповідальними за рідний край, його духовне багатство, яке передали нам наші предки, а наш обов'язок його зберегти і примножити.

Підсумок уроку. Оцінювання учнів.

Домашнє завдання: Напишіть словесний портрет людини, яку називають людиною Божою

Урок 12

Тема: Милосердя – милість серця.

Вороги нашого серця: гордість, гнів, заздрість.

Мета уроку: проаналізувати категорії «милосердя», «заздрість», «гордість», «гнів»; розвивати здатність до передбачення й розуміння наслідків етичного вибору, розвивати вміння критично мислити; виховувати потребу в самовдосконаленні через відмову від поганих вчинків.

Тип уроку: комбінований.

Ключовий вірш: «Блаженні милостиві, бо вони помилувані будуть!» (Мф 5:7)

Основні поняття: «милосердя», «заздрість», «гнів», «гордість»

Обладнання: словники, ілюстрації, «квітка доброти», плакат

Міжпредметні зв'язки: читання, природознавство

Література до уроку: «Дитяча Біблія»

Хід уроку

- I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

- Організаційний момент

- II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

Учні зачитують словесний портрет людини, яку називають людиною Божою

2.. Мотивація навчальної діяльності

Вправа „Мозковий штурм”

- Як ви розумієте слово милосердя? (Відповіді учнів)

(Учитель записує на дошці слова співчуття, людяність, добродушність, щирість.

Учні читають названі слова, з'ясовують, що вони означають.)

3. Засвоєння нового матеріалу.

Слово вчителя

Поряд із радістю і щастям у житті йдуть випробування. Кожна людина має вміння розділити людську радість і біль. Бо як говорить народна мудрість: «Чужого горя не буває». І сьогодні ми з вами доторкнемося до великої чесноти людської душі — милосердя і дізнаємося у чому воно виявляється.

З-поміж різноманітних проявів добра чи не найдивовижнішим є милосердя. Словник української мови витлумачує цю чесноту як дієве співчутливе ставлення до когось. Милосердною людиною називають людину, готову прийти на допомогу іншим, сповнену доброти та чуйності. Отже, милосердя — це діяльне добро, тобто таке, яке виявляється у людських вчинках. Воно є втіленням любові до ближніх. У християнській етиці обов'язком кожної людини визначено такі милосердні вчинки: голодного нагодувати; спраглого напоїти; роздягнутого (нужденного) одягнути; подорожнього прийняти й нагодувати; недужого та

ув'язненого відвідати; померлого поховати. Вияв духовного милосердя — це добра порада, слова втіхи та розради. Милосердними є й ті, хто ділиться знаннями, досвідом, прощає і не тримає зла.

Милосердя ґрунтується на таких якостях, як чуйність, уважність, доброзичливість і несумісне з пихою, байдужістю, брутальністю. Тільки той учинок є милосердним, який засвідчує повагу до людини.

Опрацювання біблійного матеріалу

Життя Спасителя було сповнено любові й милосердя до всього людства. До милосердя закликав Христос і своїх учнів. Про це говорить і ключовий вірш нашого уроку: *«Блаженні милостиві, бо вони помилувані будуть!»* (Матвія 5:7) У Святому Письмі наголошено, що милосердя народжується в чистому серці (1 Тим. 1:5). Коли ми від щирого серця проявляємо непідроблену участь і дієве співчуття до всіх наших братів і сестер, це і означає, що ми милосердно ставимось до них.

Саме Ісус навчав, що ми повинні давати їжу голодному, притулок бездомному і одяг бідному. Коли ми відвідуємо хворих і людей, що потребують допомоги, ми немов робимо це для Нього Самого. Він обіцяє, що якщо ми поступатимемо таким чином, то успадкуємо Його Царство (Мф. 25:34–46).

Ми не повинні замислюватися над тим, чи заслуговує певна людина нашої допомоги. Якщо ми вже поклопотали про потреби своєї власної сім'ї, то маємо допомагати всім, хто цього потребує. Таким чином ми уподібнюємось нашому Отцеві Небесному, Який однаково посилає дощ і праведним, і неправедним (Мф. 5:44–45).

Що більш за все вразило вас з біблійного вчення про милосердя?

Опрацювання бувальщин про українських письменників

Прочитайте бувальщини про українських письменників та поміркуйте:

- Про які вияви милосердя довідалися з розповідей?
- Як пов'язані милосердя і безкорисливість?
- Існує думка, що бути милосердними можуть дозволити собі лише дуже заможні люди. Чи погоджуєтесь з цим твердженням?
- Чи вимірюється чимось милосердя?

1) **Український поет Степан Руданський** за фахом був лікарем. Працюючи в Ялті, він лікував бідних безкоштовно. Про це добре знали в місті, тож коли занедужував убогий, то йшов до лікаря Руданського. Бувало й так, що бідному чоловікові не було де жити, щоб лікуватися. У таких ситуаціях Руданський надавав свою хату, лікував, годував і не чекав за те ніякої плати.

2) **Письменник Юрій Федькович**, вийшовши у відставку з офіцерської служби, поринув у громадські справи. Він зажив слави народного адвоката. Одного разу до нього

звернулися селяни, щоб він допоміг відстояти в суді їхнє право на ліси й пасовиська. Докази, наведені Федьковичем, були такі переконливі, що місцеві чиновники погодилися з ними й змінили рішення на користь селян. Свій дім і господарство Юрій Федькович подарував слuzі; гроші, здобуті від продажу батьківського дому, роздав бідним.

Слово вчителя

Наші можливості віддавати самих себе дійсно безмежні, бо завжди є серця, які потрібно порадувати. Є добрі слова, які потрібно сказати. Є подарунки, які потрібно вручити. Є справи, які потрібно виконати. І є душі, які потрібно врятувати

Не завжди легко проявляти милосердя та люб'язність до інших, але це дуже важливо. Існують певні моральні вади, які перешкоджають людині бути милосердною, як ви вважаєте які саме?

Евристична бесіда:

- Назвіть дії, які асоціюються у вас зі словом “ гнів”,
- Чи доводилось вам спостерігати в житті вчинки гордих людей і заздрісних?
- Чи приємно було спостерігати за такими діями?
- Чому гнів, гордість і заздрість називають ворогами нашого серця?

Вчитель висвітлює плакат з написаними на ньому прислів'ями, що описують певні вади. Діти читають і пояснюють, висловлюють свої думки і визначають, про яку ваду йдеться у прислів'ї:

- **Гордість** (*Се таке, що не уступить ні кінному, ні пішому. Про мене, Семене, хай усі коло мене, аби я зверху! Уражена пиха має сотню пазурів. Де пиха очі застилає, там світло вже не пробиває).*
- **Гнів** (*Злості повні кості. Сердите не буває сите. Злість — зброя слабких).*
- **Заздрість** (*Беруть заvidiaки на чужі пожитки. Око заvidiaюче, руки — заgreбууці. Таке заздрісне, аж у роті чорно. Заздрість все одно, що піщинка в оці).*

4. Закріплення нового матеріалу

Робота в малих групах (аналіз ситуацій морального вибору)

- *Оберіть одну із ситуацій (за жеребкуванням) та складіть таке її продовження, щоб персонажі засвідчили милосердне ставлення один до одного.*

Ситуація 1. Учителька природознавства Наталія Петрівна перший рік працювала в школі. Учні ставилися до неї непогано, проте не завжди дотримувалися порядку. Одного разу під час уроку в неї через застуду пропав голос. Учні...

Ситуація 2. Марічка чергувала в класі. У кабінеті їй потрібно було полоти квіти. Коли дівчинка заходила в приміщення з повною лійкою, вона перечепилася за чийсь рюкзак, упала, розхлюпавши воду, розбила коліно. Ще й скинула

найбільший вазон — розкішна лілея з поламаним листям навряд чи додала б настрою вчительці. Учні, які розважалися на перерві...

Ситуація 3. Сашко, Максим та Андрій поверталися додому після тренування. Хлопці почувалися втомленими, тож зраділи, коли в вагоні метро звільнилося місце. Сашко й Максим, умоствоившись, витягли з наплічників підручники історії й поринули в читання, а Андрій вирішив погратися на мобільному телефоні. Хлопці й не помітили, коли до вагона зайшла мама з маленьким сином...

Ситуація 4. Сергій та Ігор дуже любили свого собаку — ротвейлера Марса, якого братам подарували батьки. Пес був справжнім героєм. Жоден голуб не чувався безпечно, коли Марса виводили погуляти. Нещодавно у дворі з'явився ще один мешканець — Яринчин пухнастий кіт Тишко. Одного разу під час прогулянки з собакою хлопці помітили кота, який ніжився на сонечку під липою. Вони...

Ситуація 5. Василь та Микита — вигадливі на розваги. Одного разу Микиті спало на думку пожартувати з мешканцями буднику, полякавши їх іграшковим пістолетом. Саме тоді сусідка Оріся Миколаївна поверталася з магазину. Микита причаївся за дверима...

Опрацювання оповідання повчального характеру

В. Сухомлинського «Добре слово»

В однієї жінки була маленька донька Оля. Коли дівчинці виповнилося п'ять років, вона тяжко захворіла: застудилась, почала кашляти й танула на очах.

До нещасної матері почали приходити родичі: Олині тітки, дядьки, бабусі, дідусі. Кожен приносив щось смачне й поживне: липовий мед і солодке коров'яче масло, свіжі лісові ягоди й горіхи, перепелині яєчка та бульйон із курячого крильця. Кожен говорив: «Потрібно добре харчуватися,

потрібно дихати свіжим повітрям, і хвороба втече у ліси й на болота».

Оля їла мед у стільниках та солодке коров'яче масло, лісові ягоди й горіхи, перепелині яєчка й бульйон із курячого крильця. Але ніщо не допомагало - дівчинка вже ледве вставала з ліжка.

Одного дня біля хворої зібрались усі родичі. Дідусь Опанас сказав:

- Чогось їй не вистачає. А чого — і сам не можу зрозуміти.

Раптом відчинились двері та до хати увійшла прабабуся Олі — столітня Надія. Про неї родичі забули, бо багато років сиділа прабабуся Надія у хаті, нікуди не виходила. Але прочувши про хворобу правнучки, вирішила навідати її.

Підійшла до ліжка, сіла на ослінчик, взяла Олину руку в свою, зморшкувату і маленьку, й сказала:

Немає у мене ані медових стільників, ані солодкого коров'ячого масла, немає ані свіжих лісових ягід, ані горіхів, немає ані перепелиних яєчок, ані курячого крильця. Стара я стала, нічого не бачу. Принесла я тобі, мила моя правнучко,

один-єдиний подарунок: сердечне бажання. Єдине бажання залишилось у моєму серці — щоб ти, моя квіточко, видужала й знову раділа ясному сонечкові.

Така величезна сила любові була у цьому доброму слові, що маленьке Олине серце забилося частіше, щічки порозовішали, а в очах засяяла радість.

- Ось чого не вистачало Олі, - сказав дід Опанас. - Доброго слова!

Запитання та завдання до оповідання

- Як ви думаєте, чи може бути добре слово виявом милосердя?
- Чому добре слово було для Олі сильнішим за цілющий мед, свіжі ягоди, горіхи й інші смачні та корисні страви?

Робота в парах

- Поміркуйте над заповідями Володимира Мономаха, доповніть їхню актуальність у наш час.

1) Не забувайте убогих, а як можете, по силі годуйте їх і подавайте сиротам.

3) Хоч би куди прийшли. Хоч би де зупинилися, напувайте і нагодуйте нужденного.

4) Найбільше шануйте гостя, звідки б до вас не прийшов: простий, чи знатний, чи посол; якщо не можете пошанувати його дарунком, то пригостіть його їжею і питвом, бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною.

5) Не проминіть ніколи людину, не привітавши її, і добре слово їй мовте.

Складання правил милосердя

«Всяка добра справа є милосердя. Дати води спраглому — це милосердя. Прибрати каміння з дороги — це милосердя. Указати мандрівникові його шлях — теж милосердя. Посміхнутися, дивлячись в обличчя ближнього — милосердя».

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

- Що ж таке милосердя?

- До кого ми можемо виявляти милосердя?

- Чи здатне милосердя зробити світ кращим?

- Чому милосердя є загальнолюдською цінністю?

- Сьогодні в Україні проживає 2 мільйони одиноких людей, 15 тисяч у будинках престарілих, у злиднях живе 1 мільйон 150 тисяч, багато на вулиці безпритульних, немічних. Усі вони потребують нашої уваги, теплого слова, цінної допомоги, підтримки. Будьмо ж милосердними до тих, хто плаче і страждає, хто потребує нашої уваги.

Кажімо більше добрих слів

Знайомим, друзям і коханим

Нехай комусь тепліше стане

Від зливи наших почуттів.

Підведення підсумків та оцінювання учнів

Домашнє завдання: «Сестра милосердя» — так називали поранені бійці на війні медсестер. Чому? За які риси? Дати письмову відповідь на запитання

Урок 13

Тема. Історичні повісті про рідну землю.

Мета уроку: ознайомити з історичними повістями про нашу землю, в яких йдеться про християнську віру та християн; збагачувати знання учнів про історію, культуру своєї Вітчизни; розвивати інтерес до національних традицій свого народу, тісно пов'язаних з християнською вірою; виховувати любов до рідного краю.

Тип уроку: комбінований.

Ключовий вірш «Земля сповниться знанням Господньої величі, як води вкривають море» (Авак.2,14)

Обладнання. Біблія, ілюстрації, паперові сонечка, квіти, мапа України.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

1. Перевірка домашнього завдання.

- Чому поранені бійці на війні називали медсестер «сестрами милосердя»?

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

(На дошці запис).

І велика користь буває чоловікові від науки книжної,

І книги вказують нам, і навчають нас, як іти шляхом покаяння,

І мудрість і стриманість здобуваємо із слів книжних.

Книги подібні рікам, що тамують спрагу цілого світу.

Книги – джерела мудрості.

(«Повість минулих літ»)

І якщо старанно пошукати в книгах мудрості,

То знайдеш велику втіху і користь для своєї душі.

Бо той, хто читає книги,

Той веде бесіду з Богом і наймудрішими мужами.

(«Повість минулих літ»).

- Діти, як ви думаєте, про що ми будемо говорити на уроці? *(Ми будемо говорити про книги, в яких розповідається про нашу землю).*

3. Оголошення теми уроку.

- Так, сьогодні ми поговоримо про джерела, які дають нам інформацію про минулі часи, про людей, які колись жили, їх світосприймання. З кожного окремого джерела витікають невеличкі струмочки знань про якийсь відрізок часу в минулому, потім вони об'єднуються в більші річки, які вливаються в єдиний великий потік, що називається історією.

4. Засвоєння нового матеріалу.

Слово вчителя про минуле нашої країни.

Чудовий і мальовничий край – Україна. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки та ми з вами. Земля роду українського, чия історія сягає сивої давнини. «І були три брати: одному ім'я Кий, другому – Щек, а третьому – Хорив, а сестра в них була Либідь. Сидів Кий на горі, де тепер узвіз Боричів. А Щек на горі, що зветься Щекавиця. А Хорив – на третій горі, від нього вона прозвалася Хоревицею. І вибудували вони місто в ім'я старшого брата свого й нарекли його Київ. Був навколо міста ліс і бір великий, і ловився там звір, і були чоловіки мудрі й мізкуваті».

(«Повість минулих літ», короткий переказ).

За імпровізованим столом у чернечій рясі сидить мудрець. Він схилився над товстим розгорнутим фоліантом – щось шукає, вибирає, думає. Шляхетні риси особи, сива борода, довгі й гнучкі, як у гусяра, персти... Він жив і творив у тривожні й смутні часи. Коли могутню й монолітну Київську Русь роздирали князівські звади й феодалні міжусобиці. На київському престолі сидів Святополк – жорстока, грошолюбна й підступна людина, що вмів відштовхувати від себе навіть близьких.

Доведений князівськими утисками до розпачу, простий люд не витримав – в 1113 році в Києві спалахнуло народне повстання. Налякані багатії звернулися до Володимира Мономаха, що княжив у Київ не був його вотчиною. Тому обачний політик, не дуже хотів в справі чужого князівства. Але знать наполягала, тим більше, що Мономаха була приємна для мас. Онук Ярослава Мудрого був взяти Київ під свою руку. рік... У цей час, при такій

Переяславі.
він,
втручатися
розгублена
фігура
народних
змушений
Ішов 1113

складній суспільно-політичній обстановці, з'явилася на світ перша систематизована робота з історії Русі. Називалася вона так: «Повість минулих літ, або звідки почалася Руська земля, хто в Києві перший повинен княжити й звідки Руська земля стала бути». Написав її майже шістдесятирічний чернець Києво-Печерського монастиря Нестор. Літописець. Історик. Учений. Тоді, у ті часи, його таким, звичайно ж, не вважали. Просто грамотний чернець, літературний талант. Він народився після смерті Ярослава Мудрого.

Ярослав Мудрий

Великий князь-книголюб Ярослав Мудрий прославився не тільки своїми військовими походами, а й тим, що залишив після себе найбагатший скарб – першу на Русі бібліотеку, книгами якої охоче користувався допитливий отрок Печерського монастиря, засвідчивши на все століття дії попередників Ярослава, і його послідовників. Ми не знаємо, ким були батьки юнака. Невідомо, як він прийшов у монастир, у кого навчився читати й писати, хто був його наставником. Відомо тільки, що в сімнадцять років він став ченцем Нестором, пізніше був удостоєний дияконського сану. Ця людина все своє життя присвятила важливій і шляхетній справі – літописанню. Тепер він подав на суд історії «Повість минулих літ», що вистраждав у тісній келії монастиря, і яка стала нашим першим літописом. І це вже був не схимник, не чернець, а вчений-історик, що зумів з більших дніпровських круч так прозорливо глянути в далечінь минулого й майбутнього.

Рукопис «Повість минулих літ»

Літописець Нестор

Словникова робота.

Літопис – послідовний запис історичних подій, зроблений сучасником і, як правило, написаний від руки.

Фоліант – книга форматом у половину паперового аркуша, взагалі товста книга великого формату.

Чернець – член релігійної громади, який прийняв постриг і дав обітницю вести аскетичне життя відповідно до монастирського статуту; монах.

Схимник – чернець, що прийняв схиму.

Схима – найвищий чернечий ступінь у православній церкві, що вимагає від посвяченого дотримання суворішого аскетизму, ніж від звичайного ченця

Вправа «Мікрофон»

- Коли з'явилась на світ «Повість минулих літ»? (1113 рік).
- Як ще називають «Повість минулих літ»? (Літопис).
- Хто автор цього твору? (Чернець Києво-Печерського монастиря Нестор).
- Чим прославився Ярослав Мудрий? (Залишив після себе першу на Русі бібліотеку).
- Які риси та обдарування треба мати, щоб бути об'єктивним літописцем?

Слово вчителя.

Цінною пам'яткою староукраїнського письменства є «Повчання Володимира Мономаха своїм дітям», написане на початку XII ст.. Князь Володимир Мономах – одна з найвизначніших постатей княжих часів, син високоосвіченого князя Всеволода, який славився знанням п'ятьох мов. Від батька Володимир перейняв велике захоплення до книжок і до освіти. На київському престолі він був у 1113-1125 рр.

У «Повчанні...» можна виділити три окремих частини. В першій частині автор від імені князя Ярослава Мудрого звертається до його синів, закликає їх жити у мирі, злагоді та любові, не переступати кордонів. «Якщо будете жити у ненависті та в роздорах, - говориться у посланні, - то самі загинете та загубите землю батьків і дідів своїх, придбану їх власною працею».

У другій частині твору автор говорить про обов'язки щодо ближнього та повинності доброго господаря. Він наказує допомагати бідним, брати в опіку вдовиць і сиріт. Забороняє карати смертю: «Ні невинного, ні винного не вбивайте й не кажіть убивати».

В третій частині «Повчання» Володимир Мономах розповідає про різні пригоди та небезпеки у своєму житті, з яких він вийшов цілий і здоровий. Причиною того, на його думку, є те, що без волі Божої у світі ніщо не відбувається. Таким чином, у «Повчанні» простежується, хоча і запозичена з Псалтиря, ідея християнської моралі.

Багатством художніх прийомів красномовства відзначаються твори єпископа Кирила Туровського. Автор багатьох сказань і повчань відверто

висловлюється за свободу волі людини, розуміючи її як свободу вибору між добром і злом.

Видатним філософом і літератором Стародавньої Русі був Даниїл Заточник (кінець XII- початок XIII ст.), автор «Слова Даниїла Заточника» (в іншій редакції – «Моленіє Даниїла Заточника»). Він високо цінує розум і мудрість людини, часто посилається на притчі царя Соломона зі «Старого Заповіту», використовує афоризми античних філософів - Плутарха, Демокріта, Діогена, Геродота, Арістотеля, Піфагора та інших.

Коло обговорення

1. З яких частин складається «Повчання Володимира Мономаха своїм дітям»?
2. Доведіть, що у «Повчанні» простежується ідея християнської моралі.

Слово вчителя

Справжнім шедевром, своєрідною перлиною давньо-руської літератури є «Слово о полку Ігоревім», створене невідомим автором близько 1187 р. За своїм художнім рівнем цей твір не має аналогів у візантійській та європейській літературах. Важливим джерелом для цього літературного шедевру стала усна народна творчість, що відображала цілий пласт художньої культури русичів. «Слово...» присвячене опису невдалого походу руських князів під проводом новгород-сіверського князя Ігоря Святославича проти половців у 1185 р.

Автор «Слова...» яскравими фарбами змальовує образи князів Ігоря, Романа, Мстислава, Всеволода, Святослава, Ярослава Осмомисла та інших. Звертаючись до них, нащадків Ярослава Мудрого, він закликає їх «вкласти в піхви мечі», помиритися між собою.

Ознайомлення з уривком із твору «Слово о полку Ігоревім».

Слово о полку Ігоревім
(уривок)

Чи не гоже було б нам, браття,
Розпочати давніми словами
Скорбну повість про Ігорів похід,
Ігоря Святославовича?
А зачати нам отую пісню
По сьогodenних бувальщинах,
Не по намислу Бояновім,
Боян-бо наш віщій,
Як хотів кому пісню творити,
Розтікався мислю по дереву,
Сірим вовком по землі,
Сизим орлом попід хмарами.
Спогадає перших днів усобиці —
Випускає він десять соколів
А на зграю лебединую:
Котру сокіл доганяє,
Та перша і пісню зачинає —
Чи старому князю Ярославові,
Чи Мстиславові хороброму,
Що зарізав Редедю
Перед полками касозькими,
А чи красному Роману Святославовичу.
Боян же, браття, не десять соколів
Напускав на зграю лебединую, —
Накладав він на живі струни
Віщі персти свої,
І самі вони славу князям рокотали.
Зачнемо ж ми, браття,

Від старого Володимира
До Ігоря сьогоденного.
Ігор сей, славен князь,
Міццю розуму оперезав,
Мужністю сердечною нагострив,
Ратного духу виповнився
Та й повів полки свої хоробрі
На землю Половецьку,
За землю Руську.

(Переклад Максима Рильського)

- Яким ви уявляєте князя Ігоря?

Слово вчителя

Де зелені хмари яворів заступили неба синій став,
На стежині сонце я зустрів, привітав його і запитав:
- Всі народи бачиш ти з висот, всі долини і гірські шпилі,
Де ж найкращий на землі народ, де ж найкраще місце на землі?
Сонце посміхнулося здаля: - Правда, все я бачу з висоти,
Всі народи рівні. Та земля там найкраща, де родився ти!

Вправа «Мікрофон».

- А як ви вважаєте, де найкраще місце на землі?

5. Закріплення нового матеріалу

Робота з оповіданням повчального характеру (самостійне читання)

Чого навчали дітей у давнину

*Звеличимо славних мужів
і батьків нашого роду...
Мудрі слова були у повчанні їх.*

Коли Микитка приходить до дідуся з бабусею, він любить поговорити з ними про все на світі. Якось мова зайшла про навчання. Микитка розповідав про свою школу, про уроки, які він любить.

-Дідусю, а чого тебе навчали в школі? А що вчили твої батьки? У давні часи також вчили математику, англійську мову, навчали малювати?

-Коли я вчився в школі, від нас, як і від тебе, вимагали, в першу чергу, знання. Але були й такі часи, коли крім вивчення грамоти, математики та мов, дітей вчили ще багатьох важливих речей. Хлопчики вчилися бути хоробрими, мужніми захисниками Вітчизни, а дівчатка вчилися шити, вишивати, розрізняти цілющі трави, співати. Але найголовніше, чого вони вчилися – це бути хорошими християнами, бути справжніми людьми.

Був такий Київський князь Володимир Мономах. Він дуже багато зробив для нашої Батьківщини, а також піклувався про своїх дітей. Коли став старіти, написав для них повчання про те, як їм жити. Думаю, тобі дуже цікаво послухати.

«При їжі й питті без галасу великого бути, при старих – мовчати, премудрих – слухати, старшим – покорятися, з рівними і меншими – приязнь мати; без

лукавства розмовляти, багато розуміти; не лютувати словом, не надміру сміятися, долу очі мати, а душу – вгору».

-Цікаво! А як це – «душу вгору»?

-У часи, коли жив князь Володимир (а було це маже 900 років тому), більшість людей вірили в Бога. А «душу вгору» - означає прагнути душею до Бога, молитися Йому. Тому й каже князь Володимир: «А добре поведячись, не лінуйтеся ж ні до чого доброго, а насамперед до церкви ходити. Хай не застане вас сонце на постелі, - так-бо отець мій діяв блаженний і всі добрії люди достойні. Вранішню воздавши Богові хвалу, і потім, коли сходить сонце і, побачивши сонце, слід славити Бога з радістю».

- Ого! «Хай не застане вас сонце на постелі» - це ж треба так рано вставати!

-А ти ж знаєш, як у народі кажуть: «Хто рано встає, тому Бог дає». Князь Володимир так усе життя робив і тому встиг так багато зробити для Батьківщини. А найбільше потрібно, пише князь дітям, творити добро бідним, сиротам: «Більше за все – убогих не забувайте, але, наскільки є змога, по силі годуйте і подавайте сироті, і за вдовицю вступайтеся самі, і не давайте сильним погубити людину».

Отже, Микитко, тому так важливо в житті вчитися не тільки грамоті й наукам, але і навчати душу добру. Так, як це робили наші славні предки.

Гра «Аукціон думок і доказів»

- Які слова князя Володимира вам запам'ятались?

- Які з порад князя Володимира Мономаха ви могли б виконувати?

- Як ви розумієте епіграф до тексту?

(Звеличимо славних мужів і батьків нашого роду...Мудрі слова були у повчанні їх.)

- Письменники, художники за допомогою своїх творів звеличують нашу землю, імена мудрих і мужніх людей, які зробили багато добра людям, Батьківщині. Про героїв пишуть вірші, ставлять їм пам'ятники.

- А як можемо ми шанувати своїх предків?

Робота в малих групах.

Зі слів, які записані на картках скласти прислів'я.

Нема без кореня рослини, а нас, людей, без Батьківщини.

Де рідний край, там земний рай.

Кожному мила своя сторона.

Нема в світі ріднішого, як своя країна.

Рідна земля і в жмені мила.

За рідний край – життя віддай.

Гра «Якою я хочу бачити мою рідну землю».

(Діти піднімають зображення сонечка, якщо вони згодні із твердженням).

- Я хочу бачити землю:

- багатою;

- квітучою;

- вкритою горем і сльозами;

- щедрою;

- хворою і зраненою;

- благословенною.

(Діти додають власні твердження й прикріплюють сонечка до мапи України).

Вправа «Мозковий штурм».

- Що ж ми маємо робити, щоб наша країна була багатою і красивою?

Опрацювання оповідання повчального характеру

Притча про квітникаря

У одного чоловіка був великий квітник. Кожного ранку квітникарь з любов'ю оглядав свої рослини, вітався з ними, поливав, виполював бур'яни. А ввечері дякував Богу за лагідне сонце, що давало світло і тепло, за рясний дощик, що втамовував рослинам спрагу.

У квітникаря був сусід – заздрисний, лінивий і байдужий. На своїй ділянці він висівав і висаджував різні рослини, але росли вони погано, були слабенькі, тьмяні.

- Це в мене земля погана, - думав він і заздрісно поглядав на квітник квітникаря.

Одного разу він сказав квітникарю:

- Дай мені ділянку своєї землі, я теж посію на ній квіти.

Квітникарь був людиною доброю, щедрою. Він виділив ділянку землі сусіду, дав насіння квітів.

Прийшла весна. Обидва засіяли свої ділянки квітами. Квітникарь, як завжди, доглядав свої рослини, а сусід мало заглядав у квітник. Невчасно виполював бур'яни, забував поливати.

- На хорошій землі все родитиме, - думав він.

Ось пройшов час. У квітникаря зацвіли квіти, заповнюючи пахощами околиці. А у сусіда серце знову наповнилось заздрістю і злістю.

Вправа «Коло обговорення» .

- Чому серце сусіда наповнилось заздрістю?

- Що потрібно робити, щоб були хороші результати праці?

- Як потрібно ставитись до того, що вже дано тобі Богом?

- Чи потрібно любити те, що робиш?

Висновок: Отже, щоб наша країна була багатою і квітучою, потрібно добре працювати, берегти те, що дано Богом і створене людьми, любити результати своєї праці, просити у Бога благословення для нашої країни.

(На партах лежать виготовлені з паперу квіти).

- Діти, розфарбуйте квітку, яка лежить у вас на парті.

- А тепер підніміть розфарбовану квітку вгору і промовте побажання для нашої землі: «Квітуй, благословенна, Україно моя, на планеті Земля».

ІІІ. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА.

Підсумок уроку

- Що вас зацікавило на сьогоднішньому уроці?

- Які історичні твори ми розглядали на уроці?

- Який твір вразив вас найбільше? Чому?

- Що потрібно робити, щоб Україна була багатою, благословенною?

Оцінювання учнів

Домашнє завдання.

Написати міні-твір «Що б я зробив(ла) би для розквіту своєї держави».

Урок 14

Тема: Євангеліє про Різдво Христове.

Як український народ святкує Різдво Христове?

Мета: ознайомити учнів з Євангельською історією про народження Спасителя; розвивати логічне мислення, вміння аналізувати; виховувати бажання продовжувати традиції святкування Різдва Христового.

Біблійна основа: Євангеліє від Матвія, глава 2, вірші 1 – 23

Словник понять і термінів: Євангеліє, Різдво,

Обладнання: ілюстрації по темі, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання, Чернуха В. Г. Дорога Мудрості: навчальний посібник для учнів 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. Г. Чернуха, Е. В. Белкіна. – К.: «Сім кольорів», 2009. – 144 с..

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

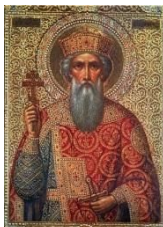
II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

- Учні зачитують міні-твір «Що б я зробив(ла) би для розквіту своєї держави».
- З'єднайте стрілочками імена видатних постатей, яких особливо шанують на Україні, з їх зображеннями.

Святий князь Володимир

Ярослав Мудрий

Преподобний Нестор Літописець

Перевірте правильність виконання (зразок на дошці)

2. Актуалізація опорних знань учнів.

- Скажіть, а що вирізняло з-поміж інших усіх цих людей, яких ви щойно згадали?
- Чим вони займались?
- Які справи, угодні Богу, робили ці люди?

3. Мотивація навчальної діяльності.

– Нам здається, що перевершити міру любові і щедрості багатьох угодників Божих неможливо, але навіть вони тьмяніють у порівнянні з любов'ю і щедрістю до нас Бога. Що ж він подарував нам? Який його дар перевершує щедрість усіх людей разом узятих? Ви б хотіли про це дізнатись? Сьогодні ми і поговоримо про найбільший дарунок нам від Бога.

Робота над головоломкою.

Користуючись кодом, ви прочитаєте тему нашої сьогоднішньої розмови.

☐	☐	☐	▽	»	☐	☐	☐	☐	☐	☐
О	І	Х	Е	Р	В	С	Д	Т	З	И

» » ▽(Різдво Христове)

4. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Ось і знову завітали до нас Різдвяні свята! Ми готуємось до зустрічі з Народженим Спасителем світу, думками переносимось у ті далекі часи, коли народився Христос. Перед нами з'являється зоряне небо, а на ньому – яскрава зірка, що вказує мудрецам шлях до Віфлеєму – міста, де народився Христос.

Ми чуємо спів ангельського хору, який явився пастухам, щоб сповістити про народження Святого Богонемовляти. І, звичайно, ми бачимо бідну печерку та ясла, у яких лежить Цар усього світу, а поруч ніжна Матір Ісуса Христа – Пречиста Діва Марія і праведний Йосип, які не можуть на милуватись Рожденним Сином Божим. *(Діти роздивляються ікону Різдва Христового та вертеп, порівнюють їх)*

(Слайди)

В бідності Сам Господь народився. Це приклад великого Божого смирення. То і нам треба бути задоволеними тим, що маємо, розуміти, що в житті головне багатство – багатство доброї душі.

Словникова робота

«Ісус» - означає «Спаситель»

«Христос» - «Помазаник», тобто «помазаний Духом Святим», «Месія».

Робота з навчальним посібником.

Але відбувалися у ті часи і сумні події. Читання статті «Різдво Христове. Царство Небесне і царство земне». (Чернуха В. Г. Дорога Мудрості: навчальний посібник для учнів 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. Г. Чернуха, Е. В. Белкіна. – К.: «Сім кольорів», 2009. – 144 с.: іл.)

Вправа «Коло обговорення»

- Чому цар Ірод злякався, коли дізнався, що народився Христос?
- Як ви вважаєте, якими мають бути правителі?
- Чи був Ірод мудрою людиною?
- Чи можемо ми злу людину назвати мудрою?
- Що подарували мудреці Ісусу?

Вправа «Дари Ісуса»

Завдання – відшукати у довідникові (приготовленому вчителем), що таке ладан і смирна.

Ладан – запашна смола, яку священники розпалюють під час богослужінь.

Смирна – масляниста рідина з приємним запахом.

(Слайд)

Запитання

- Золото – символ багатства і влади. Чи був Христос, коли жив на землі, царем і правителем, чи мав земні багатства? У чому ж полягають багатства і влада Ісуса Христа?
- Ладан – символ мудрості і святості. Чи був Ісус мудрим?
- Смирна пророчила те, що Христос, як людина, прийме смерть. Чи знаєте ви, чим закінчилось земне життя Ісуса?

- Як ви думаєте, Бог Отець любив свого Сина?
- То навіщо ж Він приготував Йому такі тяжкі випробування? Навіщо Він взагалі подарував нам Свого Сина, якщо знав, що на Нього чекає? *(Діти разом з учителем повинні прийти до думки, що Бог всіх людей любить не менше за власного Сина, якщо заради людського спасіння віддав Його у жертву).*
- Якщо Бог посилає свого Сина на землю, аби врятувати нас від зла, аби навчити людей бути кращими, то, як ви думаєте, які подарунки від нас сподобались би Ісусу? Що ми могли б Йому подарувати, аби довести, що Його жертва не була марною?

Гра «Подарунки для Ісуса»

Зовсім скоро весь християнський світ відзначатиме Різдво Христове. А на свято заведено ходити з подарунками. Ми вже зрозуміли, що найкращим подарунком для Бога є наші добрі вчинки, наша любов до ближніх, наші чисті серця. Давайте на ось цих зірочках, що нагадують різдвяну зірку, напишемо те, що ми зробили доброго за минулий рік, чого доброго ми навчилися. *Зірочками прикрашається невеличка ялинка.*

5. Закріплення нового матеріалу.

Вікторина «Подумай і скажи»

- Коли ми святкуємо Різдво Христове? (7 січня)
- Хто народив Ісуса Христа? (Діва Марія)
- У якому місті жили Йосип і Марія? (у Назареті)
- Чому вони вирушили до Вифлеєму?
- Де знайшли притулок подорожуючі, прийшовши у Вифлеєм?
- У яких умовах народився Господь?
- У якому Завіті розповідається про прихід Спасителя? (У Новому Завіті)
- Як по іншому називають Ісуса Христа?

Опрацювання оповідання повчального характеру

Різдвяні троянди

Стара легенда розповідає, що того вечора, коли мудреці-волхви клали свої багаті дари – золото, ладан і смирну – біля ясел маленького Ісуса, коло дверей у куточку стояла вбога дівчина-пастушка й тихенько плакала.

Вона ще вчора чула янгольське благовістя про те, що нині народився людям Спаситель. Вона теж прийшла побачити Боже Дитятко і хотіла принести Йому гарний дарунок. Проте зовсім не мала нічого, що можна було б подарувати, бо була дуже бідна.

Тоді дівчина вирішила піти в поле та назбирати гарних квітів, щоб подарувати Ісусові.

«Усі діти люблять квіти, бо вони гарні й барвисті – тож і Божому Дитятку мій подарунок сподобається», - подумала пастушка. Вона обійшла всі поля довкола села, проте не знайшла там жодної квіточки – усі вони зів'яли, злякавшись негоди та холодного вітру.

Саме тому того вечора, коли мудреці-волхви клали свої багаті дари біля ясел маленького Ісуса, коло дверей у куточку стояла й тихенько плакала дівчина-пастушка. Засмучена, вийшла вона з вертепу, аж раптом Янгол, який вже давно з жалем спостерігав за її печаллю, злетів до неї з небес. Він приголубив дівчину та витер їй сльози. А потім легенько торкнувся замерзлої землі. І раптом ніби спалахнуло багаття – так швидко виріс і зацвів перед ними кущ троянд. Одні квіти на ньому були рожеві, наче усмішка дитини, інші – білі, мовби сніг, ще інші – червоні, як кров. «Нехай твоїм даром для Божого Сина буде чисте серце, щире та добре! Хай твоя душа завжди буде гарною, як ці квіти!» - промовив Янгол і полетів до неба.

А дівчина-пастушка нарвала букет із тих чудесних квітів і радо принесла його до ясел Святого Дитятка.

Бесіда за змістом прочитаного

Вчитель запитує, а учні – відповідають.

- 1 - **Які подарунки клали мудреці-волхви біля ясел маленького Ісуса?**
- 2 - Мудреці клали золото, ладан і смирну.
- 1 - **Хто стояв і тихенько плакав коло дверей?**
- 2 - Дівчинка-пастушка.
- 1 - **Яке бажання було у дівчинки?**
- 2 - Вона хотіла принести Божому Дитяті гарний подарунок.
 - 1 - **Що вона вирішила зробити?**
 - 2 - Піти в поле і назбирати квітів.
 - 1 - **Хто злетів з небес?**
 - 2 - З небес злетів Янгол.
 - 1 - **Як він поставився до дівчинки?**
 - 2 - Він приголубив і витер сльози.
 - 1 - **Що трапилось, коли Янгол торкнувся землі?**
 - 2 - Виріс кущ троянд.
 - 1 - **Який настрій був у дівчинки?**
 - 2 - Вона нарвала букет і радо принесла до ясел Святого Дитятка
- 1 **Якими є найголовніші дари людей Богонемовляті?**
- 2 Чисте, щире й добре серце, добрі справи.

Групова робота (клас, об'єднується в 3 групи)

V

I група. Позначити ті людські якості, які закріплюють довіру до людей, і викреслити ті, що руйнують її.

☐ щирість	☐ уважність	☐ гордовитість
☐ правдомовність	☐ байдужість	☐ вихованість
☐ лицемірство	☐ зневага	☐ брутальність

V

II група. Познач якості, які притаманні гостинним людям.

☐ щирість	☐ привітність	☐ дбайливість
☐ заздрість	☐ лицемірство	☐ доброзичливість
☐ сердечність	☐ повага	☐ щедрість

V

III група. До слова «погляд» добери і познач прикметники, які свідчать про співчутливе ставлення.

☐ холодний	☐ байдужий	☐ лагідний
☐ колючий	☐ зневажливий	☐ дбайливий
☐ ніжний	☐ турботливий	☐ порожній

Вправа «Різдвяний вертеп», підготовлена учнями класу.

У нас уже і клас прикрашений такою чудовою ялинкою. Час і гостям завітати. Українці - народ гостинний. У нас на всі свята є свої традиції. На Різдво – це вертеп і колядки

(В класі чути звуки духовної музики, на порозі з'являються діти та всі дійові особи вертепу, звонар дзвонить і тричі стукає об підлогу палицею).

Діти. Христос рождається!

Вчитель. Славімо Його!

Звіздар.

Щедрий вечір, добрий вечір

Мир українській світлій хаті!

Звонар(*дзвонить, виступає вперед хору*).

Добрий вечір тому,

Хто є в цьому дому!

Старому, молодому

І Богу святому!

Щоб здорові були,

Щоб нас не забули:

Старий, молодий і

Бог святий!

Вчитель. Ласкаво просимо. *(Всі проходять до хати й співають).*

Добрий вечір тобі, пане господарю, радуйся!

Ой радуйся, земле, Син Божий народився.

Застеляйте столи та все килимами, радуйся!

Так кладіть калачі з ярої пшениці, радуйся!

Бо прийдуть до тебе три празники в гості, радуйся!
Ой перший же празник — та Різдво Христове, радуйся!

1-й пастир.

На небо щойно подивився,
А з неба ангел нам з'явився.

Ангел.

В Віфлеємі, у яслах на сні
Народилось маленьке Дитя —
Наш Спаситель...
І скрізь по Україні
Оновляється віра й життя!

Нова радість стала, яка не бувала:
Над вертепом звізда ясна світлом засіяла.
Де Христос родився, з Діви воплотився,
Як чоловік пеленами, убого повився.
Ангели співають, славу й честь звіщають,
На небесі і на землі мир проповідують.
Давид виграває, в гуслі ударяє,
Чудно, дивно і предивно Бога вихваляє.

Ангел.

Мир тобі, українська хато,
Хай вам буде в будень, й свята
І любов, і ласки втіха,
Хай минають вас всі лиха!

1-й хлопчик.

Я бажаю щастя, долі,
Добра в хаті та на полі
Всім, хто слухає тут нас
В цей різдвяний світлий час.

2-й хлопчик.

Господарю й господині,
Щоб сповна було у скрині,
Щоб було, що їсти й пити,
Й мирно до ста літ дожити!

3-й хлопчик.

Наш Ісусику маленький,
Що у яслах народився,
Учини, щоби вже скоро
Край наш рідний звеселився.

4-й хлопчик.

Учини, щоб краща доля
В нашу хату завітала.
І щоб вся Україна,
Бога в щасті прославляла.

1-й хлопчик.

Слава на небі
Богу святому,
На землі спокій
Роду людському!

Вправа «Різдвяна зірочка»

У дітей на партах лежать зірочки, на звороті деякі з них чисті, а деякі з написами

Вчитель читає:

1. Темної ночі
зорі засяли

Люди, радійте,
Христа вітайте,

2. Ангели людям
Радість звіщали

6. Божому Сину
Славу віддайте!

3. У Вифлиемі,
В стайні, на сні

7. Слава на небі
Богу святому,

4. Христос родивсь
Всім на спасіння!

8. На землі спокій
Роду людському

Діти, у яких написані на зірочках якісь 2 строфи, виходять до дошки і закріплюють ці зірочки на плакаті із нічним небом.

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Слово вчителя

- Свято Різдва Христового навчає нас милосердю та любові до Бога й ближнього. Мудрість полягає в тому, щоб ми пронесли через усе життя відчуття радості від цієї великої події, ділилися нею з іншими і підтвердили її добрими справами. Святкування Різдва Христового має стати гарною традицією у наших родин.

Інтерактивна гра «Асоціативний куш»

Отже, Різдво Христа для нас є найбільшим і найщедрішим дарунком від Бога. Чим для вас є народження Ісуса ми дізнаємось, назвавши слова, які асоціюються у вас з цією подією.

Р – радість, розум, розважливість

І – Ісус, істина

З – зірка, звонар, золото

Д – дружба, добротність, душевність, довіра, далекоглядність

В – віра, волхви, воля

О – очищення, оптимізм, освіченість

Оцінювання учнів

Домашнє завдання: вивчити на вибір будь-яку колядку, якою ви могли б віншувати своїх рідних, виготовити різдвяну листівку.

Розділ III. Добротолюбіє

Урок 16

Тема: Мудрість у визначенні добра та зла. Перлини духовної мудрості.

Мета уроку: розкрити учням зміст понять «мудрість», «освіченість», пояснити на біблійному прикладі царя Соломона, що мудрість – це Божий Дар; розвивати навички мудрої поведінки у різних життєвих ситуаціях; виховувати прагнення до пізнання початків мудрості.

Тип уроку: засвоєння нових знань

Біблійна історія: 3 Царів 3:5-28.

Ключовий вірш: «Блажен той чоловік, що придбав собі мудрість, і чоловік, що вмів добитися до знання. Бо набуток се ліпший як набуток срібла, і хисту з його більш як із золота» (Притч. 3, 13-14)

Словник понять і термінів: добро, зло, мудрість, перлини.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання, чарівна квітка.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент. Налагодження контакту з класом

Доброго дня, дорогі діти! Я прошу вас хвилинку постояти. Хай першими сядуть уважність та щирість, другими – сердечність та чуйність, останніми – добро та милосердя. Ви завагалися? Чому? Я не випадково зупинила вас. Кожен на хвилинку замислився над чистими джерелами своєї душі.

Поверніться, будь ласка, один до одного, посміхніться привітно, побажайте доброго дня. Торкніться своїми долоньками і відчуйте тепло рук свого товариша. Це тепло його серця і тепло душі! Воно зігріває вас так, як і багатство ваших душ може зігріти ближнього. */Вчитель запрошує сісти учнів/*

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

- Поміркуймо разом, на що схожа доброта?
- Свої відповіді напишіть на чарівних пелюстках.

/Відповіді дітей: на різнобарвну веселку, мамину лагідну посмішку, стигле пшеничне колосся, яскраву квітку, духмяну паляницю, квітуче дерево, духмяний первоцвіт, радісну пісню соловейка, теплий літній дощик, веселе дзюрчання весняного струмка, морський бриз, чарівну фею, лагідне сонечко/.

Вправа «Асоціації»

- Підберіть слова, які асоціюються у вас зі словом “мудрість”.
- Що, на вашу думку, є протилежністю мудрості?
- Яку людину можна назвати мудрою?
- Чи доводилось вам спостерігати в житті вчинки людей, які діяли з позицій мудрості?
- Сьогодні ми поговоримо з вами про перлини духовної мудрості

2. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Духовно мудра людина вміє розрізнити та визначати в житті добро і зло.

Щодня ми вживаємо багато слів і висловів, де зустрічається слово «добро»: «доброго дня», «на добраніч», «на все добре» тощо. Людина щодня здійснює багато вчинків, але кожного разу перш ніж щось зробити, потрібно подумати, чи принесе це користь людям.

Жити по-доброму нас навчає і Святе Письмо. Згадаймо десять Божих заповідей.

Жити по-доброму нас навчають народні звичаї, традиції, пісні, казки.

(діти наводять приклади)

Господь Бог, створивши своє найулюбленіше творіння – людину, подбав про те, щоб вона не була самотня. З того часу людина прагне спілкування з іншими людьми. Та іноді в житті трапляються випадки, коли ми не помічаємо, що своїми діями ображаємо тих, хто поруч з нами.

- Придумайте слова-синоніми до слів «добрий вчинок».

(уважний, справедливий, чесний, милосердний, мудрий).

Словникова робота

- Придумайте слова-синоніми до слова «мудрий».

(навчений, освічений, милосердний, розумний, ввічливий, добрий, справедливий).

Діти зачитують значення слів: освічена людина, мудра людина.

Освічена людина – людина, яка має освіту, засвоїла різнобічні знання.

Мудра людина – наділена, обдарована Богом великим розумом; має значний життєвий досвід; черпає розум зі спілкування з Богом.

Опрацювання біблійного оповідання

Джерелом мудрості для християнина є Святе Письмо. Саме воно нас навчає, як і де людині черпати мудрість. Вона дає нам яскраві приклади, на яких ми маємо можливість вчитися. Прикладом справжньої мудрості для нас є відомий нам цар Соломон.

- Що ж нам відомо про нього? (Відповіді дітей)

Мудрість царя Соломона

У давні-давні часи, як розповідає нам Святе Письмо, правив єврейським народом добрий і справедливий цар Давид. І запала йому в серце думка збудувати храм, який нагадував би людям про велич Творця. Давид мріяв про те, щоб люди, споглядаючи красу і велич храму, сповнювалися більшої пошани до Бога. Але

Господь не благословив Давида на цей вчинок через те, що йому довелося дуже багато воювати, пройти через жорстокість війн і кровопролиття. Тому Бог сказав, що цей храм збудує його син Соломон.

Після смерті Давида царем став Соломон. Одного разу Бог явився молодому цареві уві сні і сказав, що Він дасть йому все, що б той не попросив. Тоді Соломон, знаючи, як важко бути добрим і справедливим царем, попросив у Господа мудрості, щоб керувати своїм численним народом. Господь же відповів йому: «За те, що ти просив цього, а не просив собі довгого життя, не просив собі багатства, не просив загибелі ворогів твоїх, але просив розуму, щоб уміти судити, - то я зроблю за словом твоїм. Я даю тобі серце, мудре і розумне... І те, чого ти не

попросив, я даю тобі: і багатство, і славу, так що не буде подібного до тебе серед царів усі дні твої».

Одного разу прийшли до Соломона дві жінки і принесли двох немовлят: одне – живе, а друге – мертво. Кожна жінка стверджувала, що жива дитина – це її дитина. Тоді Соломон, щоб дізнатися, хто з них правий, наказав розсікти дитину навпіл і віддати кожній по половині. Звичайно, він і не думав убивати дитину, але сказав так для того, щоб випробувати жінок. Соломон знав, що та жінка, яка насправді є матір'ю живої дитини, не погодиться і відмовиться від дитини, аби та лишилася живою. Так і сталося. Одна з жінок сказала: «Рубайте дитину, нехай вона нікому не дістанеться – ні мені,

ні тобі!» Інша ж закричала: «Краще віддайте немовля іншій, але тільки не вбивайте його!»

Так Соломон дізнався, хто з жінок – справжня мати. А народ дивувався мудрості свого царя.

Бесіда за змістом прочитаного

- Чим був відомий Соломон?
- Що Соломон попросив у Господа?
- Як скористався цим даром цар Соломон?
- З якою проблемою дві жінки прийшли до царя?
- Як би ти вчинив на місці Соломона?
- Що, на вашу думку, означають слова: «...Я даю тобі серце, мудре і розумне...»?

Слово вчителя

Цар Соломон виголосив близько 3 000 приповістей. Істини, закладені в них, виражають духовну мудрість і є вічними.

Приповіді – це мудрі повчання, в яких подається істина з певної тематики. У біблійній книзі приповістей міститься чимало мудрих висловлювань щодо праці, справедливості, сімейного життя та взаємин між людьми, поведінки у різних ситуаціях, а також поради щодо багатьох практичних питань. Наприклад:

«Сину мій! як будуть надити тебе ледачі люди, не слухай їх» (Припов.1.10)

*«Ступай дорогою добрих і держись стежок, якими праведні ходять.
(Припов.2.20)*

*«Премудрим сам себе не звеличуй у думці; бійся Господа й остерігайся
лихого» (Припов.3.7)*

*«Не сварись із чоловіком, не маючи причини, як він тобі не заподіяв злого.
Не завидуй чоловікові, що поступає напастливо, й не вибирай для себе дороги
його» (Припов.3.30-31)*

Робота над поясненням ключового вірша уроку

*«Блажен той чоловік, що придбав собі мудрість, і чоловік, що вмів добитися
до знання. Бо набуток се ліпший як набуток срібла, і хисту з його більш як із
золота» (Притч. 3, 13-14).*

Як ви вважаєте, чому мудрість – набуток ліпший за срібло?

Мудрість життєва набувається з роками, завдяки досвіду, а мудрість Божа –
через сприйняття біблійних істин та дотримання їх.

У Біблії написано: **“А якщо кому з вас не вистачає мудрості, нехай просить від
Бога, що всім дає просто, та не докоряє, - і буде вона йому дана”**

Розрізнення понять «добро» і «зло»

Бог створив людину для добра, але не примушував її бути доброю. Із
поняттям добра ми співвідносимо свої слова і вчинки. Моральна якість людини,
яка живе за законами Божими, творить добро – добродійність.

Для того, щоб зрозуміти, що таке добро і зло, потрібна духовна мудрість.

Бог нас закликає обирати стежину добра, ухилятися від усього лихого. Біблія
говорить: «Ухиляйся від злого, добре чини, та й навіки живи!»

3. Закріплення нового матеріалу

1. Вправа «скласти прислів'я».

Розташуйте слова таким чином, щоб вийшли відомі українські прислів'я.

1. Одяг, не, людину, а, справи, красить, добрі.
(Не одяг красить людину, а добрі справи)

2. Добро, не, робиш, кайся, на зло, й, робиш, зло, сподівайся.
(Робиш добро – не кайся, робиш зло – на зло й сподівайся).

Практична робота в зошиті

Встав пропущені слова.

1. Що попросив Бога цар Соломон?

Цар Соломон попросив у Господа _____, щоб _____ своїм численним народом.

2. Що відповів йому Господь?

Господь же відповів йому: «За те, що ти просив цього, а не просив собі _____, не просив собі _____, не просив _____, але просив _____, то я зроблю за словом твоїм. Ось я даю тобі серце _____...»

Опрацювання оповідання повчального характеру

Крамниця

Одному юнакові наснилося, що він увійшов до великої крамниці. За прилавком стояв Ангел.

- Що ви продаєте? – спитав юнак.

- Усе, що бажаєте, - чемно відповів Ангел.

Юнак почав перераховувати:

- Я хотів би припинення у світі всіх воєн, справедливості для скривджених, терпимості та щедрості для чужинців, любові в родинах і ...

Ангел перервав його:

- Вибачте, пане, ви мене не зрозуміли. Ми не продаємо плодів, а тільки насіння.

В чому полягає головна думка цього оповідання?

Асоціативний куш

СЕРЦЯ- це САДИ

СПРАВИ-це ПЛОДИ

ДУМКИ-це КВІТИ

СЛОВА-це КОРИННЯ

Завдання «Продовжити мудрі прислів'я»

1. Добру людину... /бджола не жалить/.
2. Життя дане на ... /добрі справи/.
3. Доброго тримайся, а ... /поганого цурайся/.
4. Щоб смак добра пізнати, треба ... /лиха скуштувати/.
5. Все добре переймай, а ... /лихого уникай/.
6. Хто людям добра бажає, той ... /і собі має/ .
7. Добре діло ... /твори сміло/.
8. Світ не ... /без добрих людей/.
9. Не одяг красить людину, а ... /добрі діла/.
10. За добро ... /добром платять/.
11. Вітер рушить гори, а слово ... /дружбу/.
12. Добре слово і ... /залізні ворота відкриває/.
13. Тепле слово і в ... /мороз гріє/.
14. Добре слово людині, ... /що дощ у посуху/.
15. Мале зло ... /велику образу творить/.
16. Добре слово – це ключ, яким ... /відмикають серця/.

Слово вчителя

Про силу слова говорив Расул Гамзатов: «Нема просто слова. Воно або прокляття, або поздоровлення, або краса, або біль, або бруд, або квітка, або брехня, або правда, або світ, або пільма». То ж доброта людини виражається не лише в її погляді, лагідних очах, щирій посмішці, а ще й в доброму, привітному слові.

Створення словничка «Плоди духовної мудрості»

- На папірцях напишіть, що на вашу думку, є плодами духовної мудрості.
- Приклейте свої записи на дошку.

Отже плоди духовної мудрості - це християнські чесноти, а саме: упокорювання, терпіння, лагідність, правда, цнотливість, милість і інше. Так учить Соломон: "Плоди її (премудрості) суть чесноти: вона навчає цнотливості і розсудливості, справедливості і мужності, корисно за яких нічого немає для людей в житті" (Прем. 8:7).

Інтерактивна гра "Мозковий штурм"

- До літер слова "добро" потрібно дібрати слова – асоціації самого поняття .

Чим більше буде слів, тим повніше ми розкриємо значення даного слова:

Д – дружба, добродійність, духовність, душевність, довіра, діяльність, далекоглядність.

О – оптимізм, освіченість, організованість.

Б – бадьорість, бережливість, безпека, безкорисливість.

Р – радість, рішучість, розважливість, розум.

О – обдарованість, об'єктивність.

Аналогічно розкриємо значення слова "зло":

З – задрість, зневага, замкнутість, зарозумілість, зловтіха, злопам'ятство.

Л – лінощі, лиходійство, лукавство, легковажність, лицемірство.

О – обман, образа, обмеженість, обдурювання.

Літературне читання

Творить добро

Погодись зі мною : невже неприємно ,
Якщо усміхнеться тобі перехожий ,
Хай ви не знайомі , але то даремно ,
Адже в цей момент світ із казкою схожий .

І як все довкола за мить потьмяніє,
Коли хтось з обличчям, наповненим злоби ,
Так гляне , аж серце ось-ось заніміє
І стиснеться в грудях твоїх у жалобі .

Або навіть гірше : хтось словом колючим
Тебе зачепив просто так , для розваги .
І в душу твою раптом смуток болючий
Надовго поселить така неповага .

Замислись про себе, згадай свої вчинки .
Невже ти не кривдив ніколи , нікого?
А перше , ніж скривдиш , - подумай хвилинку,
Завжди поважай і старого й малого .

І спробуй відчувати той біль , ту образу ,
Які можна легко комусь спричинити ,

Та от забувається це не відразу .
Навіщо ж так боляче людям робити ?

Зроби щось приємне і зразу помітиш ,
Як все навкруги оживає, радіє.
Бо ніжність і ласку нічим не заміниш ,
Про них кожен змалк , з дитинства ще мріє.

Народне прислів'я всіх думкою тішить ,
Що слово хороше лежить недалечко .
А вислів нікого байдужим не лишить ,
Що гостре слівце дуже коле сердечко.

А лагідне слово, мені так здається ,
Творить чудеса, допоможе в усьому .
Воно проникає аж в глиб твого серця .
Добро перемаже ! Я впевнена в цьому!

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

1. Як людина може розрізнити «добро» і «зло»?
2. Якими є плоди мудрості?
3. Про кого кажуть «мудра людина »?

Мудрістю неможливо поділитися з іншими, але її можна набути, читаючи та розмірковуючи над словом Божим – Біблією. Приклади з Біблії можуть допомогти вам у різних життєвих ситуаціях.

Я вірю в силу доброти,
Добро завжди сильніше злого,
Дає наснагу, щоб цвісти
І світлу обирати дорогу.
Я вірю в силу доброти,
Що має долю роботящу,
Що хоче, щоб і я, і ти,
І все було на світі кращим.

В.Крищенко

Підведення підсумків уроку та оцінювання учнів

Домашнє завдання

Вивчити вірш, який найбільше відповідає вашому уявленню про мудрість.

Урок 17

Тема: Правдивість, справедливість, праведність.

Мета уроку. розкрити зміст понять «правдивість», «справедливість», «праведність» на біблійному прикладі життя Ноя та необхідності бути праведним і вірним у повсякденному житті; розвивати в учнів уміння аналізувати вчинки і наводити приклади моральної поведінки; виховувати прагнення жити у відповідності з християнськими цінностями.

Тип уроку: комбінований.

Ключові вірші: «Ной був чоловік праведний і невинний у своїх поколіннях. Ной з Богом ходив» (Бут, 6,8-9).

Словник понять і термінів: правдивість, справедливість, праведність, вірність, потоп, ковчег.

Обладнання: Біблія, біблійний словник, ілюстрації по темі, комп'ютер.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, географія, образотворче мистецтво, природознавство, математика.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1.Перевірка домашнього завдання

Читання віршів про мудрість

2.Мотивація навчальної діяльності

- Що значить бути правдивим?
- Для чого потрібно бути чесним?
- У чому проявляється чесність?
- Що таке праведність?
- Як бути справедливим?
- Чому християни прагнуть до праведності, правдивості та справедливості ми й дізнаємось на нашому уроці

3. Засвоєння нових знань

Вправа «Вчимося аналізувати»

1. Жила собі дівчинка Катруся. Вона дуже любила свою маму і завжди допомагала їй. Одного разу, миючи посуд, Катруся розбила улюблену мамину чашку. Вона дуже хвилювалася, чекаючи повернення мами з роботи, боялася, що мама сваритиме її. Але Катруся була правдивою дівчинкою і зізналася мамі у тому, що розбила чашку.

- Не біда, - сказала мама, - ми купимо нову чашку. Але я знаю, що у мене є донька, якій я зможу довіряти.

2. За високими горами, широкими морями жив собі цар. І було у нього три сини. Одного разу покликав цар синів і сказав їм:

- Сини мої любі, прийшов час віддати кожному з вас все моє царство. Як ви думаєте, кому?

- Я буду царем. – сказав старший син, - тому що я найстарший.

- Ні, я , - заперечив середній, - тому що я хоробрий.

А молодший подумав і сказав:

- Ми повинні по справедливості поділити царство порівну.

Цар посміхнувся і сказав:

- Сини мої, кожен з вас може бути царем, я поділю між вами царство порівну. Але правити вами буде молодший син, тому що він справедливий, а це – найголовніше для володаря.

Про які важливі чесноти йдеться в кожному уривку? (1 – про правдивість, 2- про справедливність)

Краще зрозуміти, що таке праведність нам допоможе Святе Письмо

Актуалізація біблійних знань

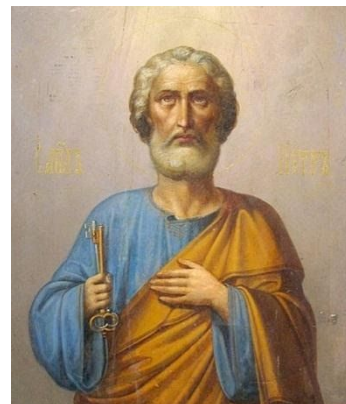
- Яку людину можна назвати **праведною (праведником) і вірною?**

(Та людина, яка живе правдивим життям, є зразком для інших людей; має добрий, щирий характер; яка вірна своїм переконанням, заслуговує на довір`я.)

- Чи можете ви назвати праведних людей, про яких розповідається в Біблії? Що ви знаєте про них?

Робота з ілюстративним матеріалом

Визначте ім'я праведної особистості на зображенні

(Ісус Христос, Божа Матір, апостол Петро, пророк Ілля)

Опрацювання біблійної історії «Життя праведного Ноя»

(Учитель може використати декілька варіантів подання біблійної історії:

1) учитель розповідає біблійну історію про праведника Ноя, акцентуючи увагу на

праведності та вірності Ноя Богові;

2) учитель читає біблійну історію разом з учнями з Біблії.

Гортаєм Біблію, читаєм Слово Боже,

Яке навчає мудрості буття,

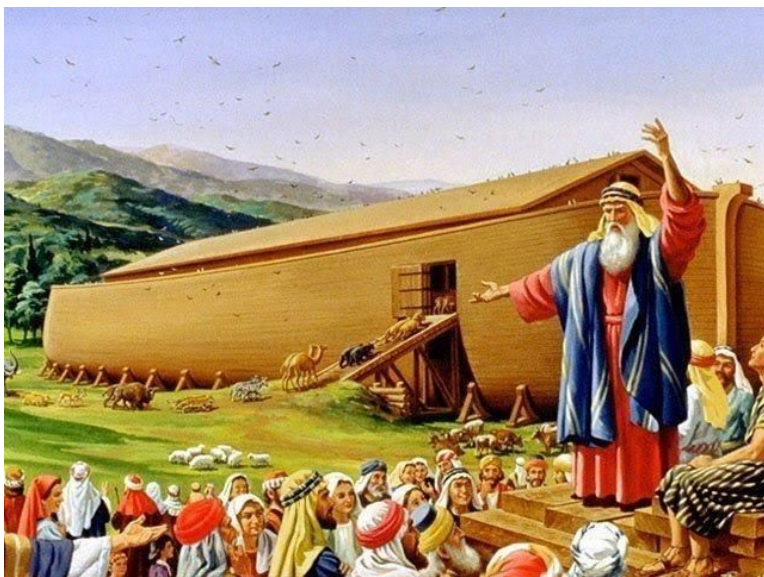
Прожити справедливо допоможе

Змістовне та осмислене життя.

Гортаєм Біблію провітлені сторінки,
Де милосердя з чесністю живуть.
Законів справедливості зернинки
Через бур'ян до сонця проростуть.

Гортаєм Біблію, читаємо сумлінно,
Навчаємось любові й доброти.
І справедливість допоможе неодмінно
Дістатись заповітної мети.

Життя праведного Ноя

Нащадки Адама і Єви поступово заселяли землю. Але на роді людському лежало тавро першородного гріха. Людина важкою працею мусила здобувати хліб насущний, а в її серці звили собі гніздо різні вади. Люди губили самі себе, убивали й грабували один одного у нескінченних війнах. На землі панували насильство, злочини, і в тому сум'ятті ніхто не прислухався до застережливого голосу Бога.

Господь шкодував про злочини роду людського. За беззаконня людські Він вирішив наслати на землю **потоп** і погубити все живе: і людей, і тварин, – щоб покласти край їхньому гріховному **неправедному** існуванню. Однак Він не хотів, щоб усе його творіння зникло безслідно. Сподівався, що нове покоління людей і тварин буде праведнішим і влаштує все на світі краще, щасливіше.

Серед грішних людей тільки Ной, людина **праведна**, заслуговував на ласку Божу. У Ноя було троє синів: Сим, Хам та Яфет, які також не зійшли з праведного шляху.

За велінням Бога Ной збудував **ковчег** (великий корабель) із дерева і всі щілини в ньому позаливав смолою. 120 років працював Ной над будівництвом ковчегу і зробив усе, як звелів йому Бог.

І було в ньому три палуби і тільки одне вікно й одні двері. За допомогою синів Ной закінчив ковчег, хоча йому на той час було вже шістьсот років. Коли ковчег був готовий, Бог наказав Ноєві: «Із усякої чистої худоби візьмеш собі по семеро, самця та самицю її, а з худоби нечистої – двоє: самця та самицю її. Також із птаства небесного по семеро, самця та самицю, щоб насіння сховати живим на поверхні всієї землі».

Ной забрав у ковчег своїх синів, свою дружину і дружин синів, а також звірів, навантажив запаси харчів, і ...замкнув двері.

Через сім днів почалася злива, яка тривала сорок днів і сорок ночей. Вода прибувала й прибувала, доки не залила усю землю, і навіть найвищі гори поринули у водяному вирі.

Загинуло все живе – люди, звірі, птахи. Тільки Ноїв ковчег гойдався на поверхні водяного безмежжя.

Нарешті дощ ущух, але вода спадала дуже повільно; ще протягом ста п'ятдесяти днів не видно було ані клаптика суші.

На сьомий місяць ковчег осів на Араратських горах, а на десятий - з води показалися вершини гір. Ной очікував ще чотирнадцять днів, а потім випустив через вікно ворона, щоб пересвідчитися, чи знайде той сушу. Але птах незабаром прилетів назад у ковчег.

Тоді Ной випустив голубку, та й вона повернулася, не знайшовши місця для відпочинку. Через сім днів він випустив її вдруге, і вона повернулася з маслиною гілкою в дзьобі, а це означало, що на землі вже подекуди виступила з води суша.

Ной зачекав ще сім днів і втретє випустив на волю голубку, і вона не повернулася, бо земля висохла.

Ной вийшов з ковчега і спорудив жертovníка, щоб принести своєму Богові жертву в подяку за порятунок.

Господь постановив, що ніколи більше не каратиме роду людського потопом, і на знак віковичного союзу з усіма істотами, що живуть на землі, повісив на небі променисту дугу семибарвної веселки.

Поблагословив Бог Ноя й синів його і промовив: “Плодіться й розмножуйтеся та наповняйте землю! А я домовляюся з вами та вашими нащадками і з усіма, хто виходить з корабля, що жодна душа вже не буде знищена водою потопу, та й нищівного потопу вже більше не буде”. Ной насадив виноградник, став обробляти землю і розводити худобу.

- Як ви гадаєте, чому саме Ной і його родина врятувалися від загибелі?

(Тому, що він був праведником.)

Формулювання висновку

Про це говорить ключовий вірш уроку: **“Але Ной знайшов милість у Господніх очах. Ной був чоловік праведний і невинний у своїх поколіннях. Ной з Богом ходив”**

Словникова робота

Правдивість – завжди говорити правду, не давати пустих обіцянок.

Праведність – чеснота людини, яка живе чистим життям, дотримується правди Божої, тобто виконує усі Божі настанови; прагне не грішити ні думкою, ні словами, ні вчинками.

Неправедність – гріховність.

Потоп – невпинна 40-денна злива, що покрила водою всю землю, в результаті якої все живе на землі, крім Ноевого ковчега, загинуло.

Ковчег – велетенський корабель, який за наказом Божим побудував Ной і на якому врятувалася від потопу вся його сім'я, що складалася з 8 осіб, разом із вказаними Господом тваринами.

Вправа «У пошуках праведності»

- Назвіть відомих вам людей, яких можна назвати праведними. Можливо, це – державні діячі, літературні герої, вчителі, члени вашої родини або, можливо, друзі.

4. Закріплення вивченого матеріалу

Вправа «Кодекс правди»

Про багатого купця і бідного майстра

Жив був на світі багатий купець. А поруч з ним – бідний чоловік, але, як кажуть, на всі руки майстер. Викликав якимось купець майстра до себе додому і говорить йому:

– Буду я надовго від'їждати з країни, а тебе, добрий чоловіче, попрохаю за цей час зробити одну гарну справу. Дам я тобі чимало грошей і збудуй, будь-ласка, поруч з моєю садибою чудовий будинок. Тільки благаю тебе про одне – не шкодуй моїх коштів, купи найкращі матеріали, візьми найуміліших майстрів.

Поїхав купець, а сусід і думає.

– Придбаю я такі-сякі матеріали, найму найдешевших майстрів і обману сусіда. Зроблю тільки на вид хатину якісну. Багач далеко, мене не контролюватиме.

Так і вчинив.

Повернувся купець додому, угледів здалеку красень-будинок, зрадів щиро, похвалив умільця і тут же говорить:

– Не думав я і не гадав, що ти так швидко з ділом справишся. Дійсно, ти – спеціаліст. Знаєш, мені тебе, сусіде, завжди жаль було, що ти так бідуєш. То ж і вирішив я тобі добро зробити. Цей будинок призначався власне тобі. Тож прийми від мене його в подарунок.

Питання:

– Як ви думаєте – як ці слова сприйняв майстер?

Виведення правила кодексу:

Подумайте, яке правило ми можемо скласти для себе, виходячи з цього оповідання.

Діти виводять правило переважно самі, при виникненні труднощів – за допомогою вчителя.

*Підсумовуючи і корегуючи сказане учнями, вчитель записує **правило**, яке вносить до «Кодексу правди».*

Правило. Обманюючи інших передусім ти обманюєш сам себе.

Формування навичок поведінки

Слово вчителя

Користуючись нагодою, я хочу попросити у вас допомоги. Справа в тому, що нещодавно мій знайомий попав у біду. Спочатку він трішки хибив душею, замовчував від мене правду, деколи обманював. А потім зовсім обплутала його брехня. Благала я у неї за нього, ну нічого не вийшло. Сказала вона, що тоді його тільки звільнить, коли я всі імена її служниць-неправд перерахую. Дала мені ось оці листівки. На, мовляв, розгадуй. Чи ви мені не допоможете?

Робота в групах з ситуативними завданнями.

Потрібно прочитати кожну описану ситуацію і вказати, який вид неправди вона висвітлює. Оскільки завдання непросте, то його краще робити колективно. Учитель об'єднує клас на групи і роздає їм листівки. Для виконання завдання учням дається 5 хвилин. Діти працюють під музичний супровід, спілкуючись і радячись між собою. Відповіді кожна група записує на аркушах, які їм надає учитель.

Ситуація 1.

«Помиті» руки

Пита бабуся у онуки:

- Чи ти помила добре руки?
- Аякже, – Милочка в отвіт,
- Помила з милом так як слід.
- А де? – бабуся знов питає,
- Води ж у хаті в нас немає
- Немає? – здивувалась Мила.
- А я не знала і помила.

(Г. Бойко)

Відповідь: обман, брехня.

Лисиця

Лисиця в школу вчитися прийшла.
А як вона ледачою була,
То щоб уроки не робити –
Надумала учительку дурити!
Напише нишком на хвості
Таблицю множення чи приклади прості
І вгору лапу піднімає:
– Я знаю!
Я піду до дошки! –
Озветься так, помнеться трошки,
Хвоста до носа піднесе
І прочитала, як з книги все..
Отак знання у неї ті
Не в голові були, а на хвості!...

(М. Яровий)

Відповідь: обман, хитрування.

Ситуація 2.

Син Микола

Просить матуся Миколу:
– Синку, внеси мені дров!
Ледар скривився, про школу
Мамі нагадує знов:

– В мене уроків багато,
Сила задач і письма..
З п'ятого поверху мати
Йде до сараю сама.
Дров узяла вона в'язку,
Йде, спочива, що не крок:
Робить синочкові ласку,
Хай тільки вчиться синок.
Вийшла, звалила додолу
В'язку важкеньку сама.
Зве на хвилинку Миколу –
Дома Миколи ... нема!
Раз погукала і вдруге,
Де він?.. І стала на мить:
«Певно, подався до друга,
Вдвох щоб задачі робить».
Зовсім не так! Бо Микола
Вже верховодив у грі:
Бив з хлопчачами футболу
В третім, сусіднім дворі.
А як стемніло – з'явився:
– Їсти давайте мені!
Сильно я, – каже стомився.
Дуже задачі трудні...

С. Олійник

Відповідь: брехня, крутість.

Ситуація 3.

Грибники

Дідусь з онуком пішли в ліс по гриби. Дідусь був досвідченим грибником. Знаходить він грибочки швидко, а от нахилиється кволо, бо спина болить. А онук проворний. Помітить, куди дідусь прямує – і тут як тут. «Мій гриб, я знайшов!» – кричить. Дідусь промовчить і слідує далі. Так і повернулись вони додому. Онук вихваляється мамі, що повний кошик грибів назбирав. Радіє за нього матуся, що в неї синок такий умілець. А дідусь лишень зітхає, дивлячись на свій пустий кошик та промовляє: «Ото ж, старість не радість».

Відповідь: видавання чужого за своє.

Ситуація 4.

Золота обручка.

У нашому будинку прибирала стара циганка Ліна. Мама любила її за хорошу роботу, гарно платила їй і годувала її.

Одного разу після прибирання мама не змогла знайти свою золоту обручку. Ми перерили всі речі – обручки не було. Звісно, що ми подумали на Ліну, оскільки крім неї і нас у будинку в ті дні не було нікого стороннього. Циганка

була дуже доброю і беззахисною жінкою і так не хотілось усвідомлювати, що вона – крадіжниця. Однак ...

В кінці тижня мама вирішила змінити постільну білизну, зняла з подушки наволочку, – а з наволочки викотилась на підлогу обручка. Як ми всі зраділи! І, найбільше не обручці, а тому, що наша улюблениця Ліна виявилась невинною.

А ще нам було дуже соромно, що ми погано подумали про бідну і віддану нам циганку.

Відповідь: підозра, несправедливе звинувачення.

Ситуація 5.

Про жовті груші і червоні вуха.

Бабуся сиділа на веранді дачі і в'язала, а Ксюша заплітала косичку і говорила з запалом.

– Бабцю, а знаєш, яка Оленка скупа. Нічого мені ніколи не дає.

– Невже? – здивувалася бабуся. – А ніби то вона давала тобі на своєму велосипеді кататися.

– Та ну, бабуся, то не враховується. То було вчора і всього один раз.

– Ось як, а я думала, що вона добра дівчинка.

– Зовсім не добра. Жаднюга.

У двері постукали і ввійшла Оленка. Вона тримала повну миску груш.

Посміхаючись, вона промовила:

– Це тобі, Ксюшо, пригощайся.

Ксюша розгубилася і поглянула на бабуся.

– Дякуємо тобі, Оленко, – мовила бабуся. – Я пригощусь, мабуть. А Ксюша – ні, бо у неї, мабуть діатез, оскільки вуха почервоніли. Ось як пройде її хвороба, якою вона хворіє, то поїсть вона і твої груші.

Відповідь: наклеп.

Ситуація 6.

Заплутаний клубок.

– Дашо, Дашо, а ти бачила, як учора Марія Петрівна з Надійкою Коваль довго розмовляла. І щось на зачіску Надійчину показувала, – захоплено говорила Катя своїй однокласниці, заходячи до школи.

– Я не бачила цього, Аліно, але чула, як вчителька учора на перерві Надійчиній мамі телефонувала і щось їй довго розповідала, – відповіла Даша.

– Ой, дівчата, – підключилась до їх розмови Леся. – А ви помітили, що наша Надя якось себе вести стала дивно, на перерви з нами вже два дні не виходила, просиділа їх на своїй останній парті у куточку, сама самісінька.

– Та хіба ви не помітили, що голова у неї якась брудна, нечесана стала, – нахилилась до однокласниць Світлана.

– А ще вона вчора три уроки в шапці просиділа і двічі до медпункту бігала, – приєдналась до дівчат Карина.

– Отож, хіба ви, так нічого не розумієте, – іронічно промовила Діана, що підслухала нашіптування дівчат. – Це і дурню зрозуміло, що у Надії в голові завелися ... самі знаєте хто.

Всі дружно розсміялись і розбіглись, а через урок вже весь клас гудів, що у Коваль – певні проблеми. До того ж Надійка ще й не прийшла до школи.

Проте на початку першого уроку, вчителька з сумом сповістила, що у Надійки – тяжко хвора мама, її надовго поклали до лікарні. Крім мами у дівчинки у місті нікого немає, тож доглянути за дівчиною, навіть зачесати її, буде нікому. Тому її до кінця року забрала у село бабуся.

Заплутаний клубок дівчачих фантазій вмить розплутався. Проте вони сиділи весь урок якісь похнюплені і не піднімали одна на одну очей.

Відповідь: плітки, видумки, нашіптування.

Ситуація 7.

Мудрий правитель

Один цар захотів мати вірного правителя свого маєтку. Якось увечері він звелів покликати до себе п'ятьох підданих, що славилися серед жителів столиці мудрістю.

– Я хочу почути від вас правду. Бачите ці чудові діаманти? Я нагороджу вас ними за вашу правдивість. Скажіть, що ви думаєте про мою владу і славу?

Четверо з них, зачаровані діамантами, один поперед одного вихваляли царя.

– А чому ж ти мовчиш? – запитав правитель п'ятого мудреця.

– Я думаю, – відповів той, – що влада дана тобі Богом для того, щоб ти робив своїх підданих щасливими, і колись тебе за це спитає Господь. Тому твоя земна слава – ніщо перед Богом.

– Я не дам тобі діаманта, – сказав цар, – але дарую тобі мою довіру і любов. Залишайся назавжди при мені.

Наступного дня четверо підданих заявили царю, що ювелір, який дав йому діаманти зробив їх фальшивими.

На це цар посміхнувся і сказав:

– За фальшиві слова ви й отримали фальшиві прикраси.

Відповідь: нещирість, лицемірство, улесливість.

Аналіз і обговорення ситуацій

Після закінчення завдання вчитель робить швидкий перебіг кожної історії і уже разом з класом з'ясовує, доповнює записи груп.

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Тест

Чи правдива людина, яка:

- завжди говорить правду;
- визнає свої помилки;
- говорить правду тоді, коли їй це вигідно;
- говорить правду для того, щоб нашкодити іншому;
- намагається, щоб його слова і справи не розходилися.

Чи справедлива людина, яка:

- дражнить того, хто не такий, як усі;

- ніколи не говорить погано про інших;
- сама може вирішити, що погано, а що добре;
- не захищає меншого за себе;
- завжди ділиться з іншими;
- гідно приймає заслужене покарання.

Вправа «Мікрофон»

1. Як ви розумієте поняття «правдива людина», «справедливий вчинок», «праведність»?
2. Чому біблійний герой Ной має назву «праведного»?

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Домашнє завдання: *зобразити будь-яку праведну історію в малюнках (з розібраних на уроці)*

Урок 18

Тема: Повага людської гідності. Самоповага

Мета уроку: розкрити зміст понять «гідність», «мужність», «непохитність», «самоповага»; розвивати вміння аналізувати вчинки в різних життєвих ситуаціях; виховувати в учнів прагнення проявляти мужність і вірність у християнських переконаннях.

Тип уроку: комбінований

Біблійна історія: «Трое юнаків у печі».

Ключовий вірш: *«Не той достойний, хто сам себе хвалить, а той, кого Господь похвалить» (2 Кор.10,18)*

Словник понять і термінів: гідність, мужність, непохитність, переконання, самоповага.

Обладнання: ілюстрації, Біблія, музичний супровід.

Міжпредметні зв'язки: історія, українська література, музичне мистецтво.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

1. Актуалізація опорних знань.

Справедливість - це мужність і мудрість,

Справедливість - це внутрішня краса,

Спробуй бути справедливим,

Справедливість - найвища чеснота!

Не кожен може бути справедливим,

Не кожен любе правду в очі говорить,

Будь все ж таки правдивим,

І не забудь ніколи не грішити!

- До чого нас закликає цей вірш?
- Про які дві важливі чесноти говориться в ньому?
- Розкрийте зміст понять «правдивість» та «справедливість».
- Що для вас означає вислів «жити праведно» ?

2. Перевірка малюнків з домашнього завдання.

3. Мотивація навчальної діяльності

Прочитайте тему уроку й подумайте, про що б ви хотіли дізнатися сьогодні на уроці? Напишіть про це на папірцях.

(на дошці ватман у вигляді серця та листочки червоні. На листочках написати очікування).

4. Засвоєння нових знань

Проблемне питання

Що ми можемо назвати людською гідністю?

Людська гідність – особливе моральне ставлення людини до самої себе і ставлення до неї з боку суспільства, в якому визнається цінність особистості.

Опрацювання біблійної історії

«Троє юнаків у печі»

Навуходоносор, цар вавилонський, полонив весь Єрусалим. Багато юдейського народу він взяв до свого вавилонського краю. Попали в цей полон троє молодих юнаків: **Шадрах, Мешах, Аведнего**. Цар їх назначив служити при царському дворі. Троє молодих юнаків поклонялися Єдиному Богу. Вони знали, що немає багато богів, а є один, Істинний, Святий Бог. Ці молоді люди були грамотними, добре знали закон Божий.

„Три стронь вь печи Вавилонской“ Библ. III, 1–24, 46–50, 91–104.

Троє юнаків опинились на чужині, серед чужого народу і чужих традицій, але вони були вірними своєму Богу.

Якось цар Навуходоносор наказав зробити золотого боввана. Потім наказав сурмити в усі сурми та грати на всіх музичних інструментах, а увесь народ і всі наближені царя, почувши сурми, мали впасти на землю і вклонитися боввану. А хто не вклониться, того повинні були спалити в печі.

У назначений час, коли залунали сурми, всі вклонилися боввану, крім молодих юнаків. Але вони пам'ятали заповіт Бога, що є один Бог і видуманим богам вклонятися не можна. А поклонятися іншим богам це є великий гріх проти Божої святості. Але інші люди донесли царю Навуходоносору:

- Ці юдеї, котрих ти поставив керівниками вавилонського краю, Шадрах, Мешах та Аведнего, не коряться твоєму велінню, богам твоїм не служать і золотому боввану, якого ти поставив, не вклоняються, - сказали вони цареві.

Тоді Навуходносор у гніві наказав допитати юнаків. Проте ті відповіли:

- Нехай відомо тобі буде, царю, що ми твоїм богам не служитимемо і золотому боввану не вклонимося. Наш Бог, якому ми служимо, має силу врятувати нас і від розжареної печі, і від твого гніву.

Навуходносор розгнівався ще дужче: він наказав розпалити піч і вкинути туди юнаків. Вояки негайно зв'язали їх і вкинули в самісіньке пекло.

І сталося диво: юнаки не згоріли! Вони ходили серед полум'я живі й неушкоджені. Янгол Господній віддалив розпалений вогонь від печі й зробив так, немовби там повівав легкий вітерець. Побачивши це, Навуходносор у подиві вигукнув:

- Чи не трьох зв'язаних юнаків ми вкинули до вогню? А я бачу чотирьох, ще й не зв'язаних! І четвертий схожий на Божого Янгола!

Навуходносор приступив до розжареної печі й сказав:

- Шадраху, Мешаху та Аведнего, слуги Найвищого Бога! Вийдіть із вогню та йдіть сюди!

І юнаки вийшли з печі – і всі побачили, що жодне волоссячко у них на голові не підсмалене вогнем, одежа не змінилася і чад вогню їх не торкнувся. І гідність їх, що полягала у вірі в Бога та вірності власним переконанням, непохитній мужності у випробуваннях, засяяла для всіх навколо.

Тоді Навуходносор сказав:

- Нехай благословиться ваш Бог, який послав Свого Янгола й визволив вас від смерті.

Після цього вавилонський цар ще більше підвищив трьох юдейських юнаків і на увесь світ прославив **Всемогутнього Бога**.

Обговорення прочитаного:

- Що вас найбільше вразило в цій історії?
- В чому виявилась людська гідність?
- Чи присутня в цій історії самоповага?
- На кого з героїв ви хотіли бути схожими? Чому?

Робота над ключовим віршем уроку

«Не той достойний, хто сам себе хвалить, а той, кого Господь похвалить» (2 Кор.10,18)

Як ви вважаєте, хто є гідним Божої похвали?

Вправа «Визначаємо головне»

Прочитати вислови та визначити їх головну думку

1. *«Людину ніколи не будуть поважати, доки вона не поважатиме себе сама.» (Г. К. Честертон).*
2. *«Є те, що потрібне цим людям навіть більше, ніж їжа й дах над головою. Це — розуміння того, що вони комусь потрібні, хтось їх кохає. Вони розуміють, що, навіть якщо їм залишилося жити всього кілька годин, їх люблять. Господи, зроби нас гідними служби людям усього світу, які живуть і помирають у злиднях»*

і голоді» (Мати Тереза).

3. *Люди ... не навчилися поважати самих себе, а значить, і життя (Манн Г.)*

Опрацювання оповідання повчального характеру

Оповідання «Як Федько відчув у собі Людину»

Одного разу малий Федько пішов з матір'ю на поле картоплю копати.

— Вісім років тобі, — каже мати, — працювати час по-справжньому.

Викопає мати кущ, а Федько вибере з ямки картоплю та у відро кидає. Не хочеться йому працювати. Визбирує картоплю, що зверху, а в землі не хоче копирсатися. Залишив картоплю в одному кущі, у другому. Мати помітила таку роботу та й каже:

— Хіба тобі не соромно? Людина ж дивиться і все бачить! Оглядається Федько довкола і дивується:

— Де ж та людина? Що вона бачить?

— У тобі, Федьку, Людина. Усе вона бачить, усе помічає, та тільки ти не завжди дослухаєшся до того, що вона тобі говорить. Ось прислухайся до її голосу, вона тобі й скаже, як ти працюєш.

— А де ж вона в мені — Людина? — дивується Федько.

— У голові твоїй, у грудях, у серці, — підказує мати. Перейшов Федько до іншого куща, позбирав картоплю, що зверху лежала. Хотів було вже залишити його, аж тут мов і справді хтось докоряє: що ж ти, Федьку, робиш? Порийся, там ще є картопля у землі. Здивувався Федько, оглянувся. Нікого немає, а мов хтось дивиться на його роботу й соромить. «І справді, мабуть-таки, Людина бачить мою роботу», — подумав Федько, зітхнув, розгріб землю біля викопаного куща й знайшов ще кілька картоплин. Легше стало на душі Федькові. Аж пісеньки веселої заспівав. Працює він годину, працює другу і все більше дивується. Подумає: «Навіщо так глибоко гребтися, мабуть, уже немає картоплі». А тут хтось і підслухає його думку. І соромно стає Федькові. Але й радісно, ой, як радісно. «Гарний цей друг — Людина», — думає Федько.

(В. Сухомлинський).

Запитання для обговорення:

- Як працював Федько? Чому?
- Як мама присоромила Федька?
- Що його здивувало?
- Що змінилося у ставленні хлопчика до роботи? Чому?
- Як хлопчик відчув у собі Людину?
- Що це означає?

Групова робота

Учні об'єднуються у кілька груп і отримують Кодекс людської гідності. Кожна група має доповнити Кодекс власними правилами. Додатки обговорюються і формується остаточний кодекс з урахуванням напрацювань в групах.

1. Роби так, як має бути, не тому, що хтось побачить твої гідні вчинки і похвалить тебе, а за велінням власної совісті.

2. Бути справжньою людиною наодинці зі своєю совістю значно важче, ніж на людях, що оцінюють твої вчинки, поважають тебе чи засуджують.

3. Звітувати перед своєю совістю значно важче, ніж перед іншою людиною.

4. Людська гідність — річ надзвичайно тонка, ніжна і примхлива. Треба володіти своєю гідністю, тоді вона стане мудрим і благородним вартовим вчинків, поведінки, усього життя.

5. Поважайте самі себе, критично оцінюючи свою поведінку.

Гра «Сонечко поваги»

Запропонувати дітям пригадати і розповісти про випадки, коли вони поважали інших за їх гідні вчинки. Кожний гарний вчинок – дає сонечку один промінець.

В кінці гри – порівняння, хто набере більше промінців – той і переможець.

Вправа «Відкритий мікрофон».

У кожної, абсолютно кожної, нормальної людини є бодай щось, за що можна її поважати

- Для мене вислів «поважати себе» значить ...

Висновок вчителя.

- Поважати себе – це передусім уміння:

- ✓ знаходити час для власного навчання й духовного збагачення;
- ✓ мати чисте сумління;
- ✓ прагнути не тільки до добрих справ, а й до чистих думок;
- ✓ турбуватися про своє здоров'я та зовнішній вигляд;
- ✓ дбати про порядок та затишок в своєму помешканні й на робочому місці тощо.

Не дотримання цих правил - це не лише зневага до себе, але й до оточуючих: на вулиці на роботі, в гостях, в храмі, будь-де. Будучи не дисциплінованими – ви крадете в інших їх дорогоцінний час. Створюючи безлад на робочому місці, ви тим самим виявляєте неповагу до тих, хто працює поруч. Паління цигарок, або навіть неправильне харчування – це наруга над своїм здоров'ям, яка часто веде до руйнування не тільки тіла, а й особистості, а значить втрати поваги до себе. Чимало є тих, кому в лексиконі бракує людських, ввічливих слів. Вживаючи у розмові негідні чи лайливі слова, вони, тим самим, виявляють зневагу до співрозмовника, причому їм абсолютно байдуже, коли хтось робить їм зауваження. ***Отже, байдужість неповага себе – це неповага до інших людей.***

5. Закріплення нових знань

Завдання по варіантах. Прочитати оповідання й дати відповіді на запитання.

Варіант 1

Оповідання «Гомінкий струмок і мовчазна річка»

Зеленою долиною тече широка повновода річка. Повільно несе вона води свої.

По ній пливуть кораблі й плоти. Тиха річка, мовчазна.

А поміж гір тече маленький струмок. Швидкий і гомінкий, він поспішає, бігає навколо камінчиків і все щось балакає-жебонить. Розказує про те, що народився високо в горах із талого снігу.

Аж ось і місце зустрічі гомінкого струмка з мовчазною річкою. Зачарований могутністю річки гомінкий струмок замовк, притих. Йому соромно патякати: річка мовчить .

(В. Сухомлинський).

Запитання:

- Чому стало соромно струмкові?
- Чи відчув він сторонній погляд на собі?
- Чи зробив самооцінку своїй поведінці?
- Хто з героїв гідний поваги?

Варіант 2

Оповідання «Соромно перед соловейком»

Оля та Ліда надумали сходити до лісу. Йшли та йшли вони, у дорозі стомилися та й сіли на траві перепочити. Витягли з сумки хліб, масло, ячка та й обідають. Коли це на дерево сів соловейко і заспівав. Зачаровані його чудовим співом, Оля та Ліда сиділи й боялися поворухнутися.

Аж тут він замовк. Оля зібрала недоїдки та шматки газети, кинула їх під кущ. Ліда зібрала недоїдки, загорнула в газету й поклала в сумку.

— Навіщо ти зібрала сміття? — запитала Оля. — Це ж у лісі... Ніхто не бачить.

— Соромно перед соловейком... — тихо відповіла Ліда.

(В. Сухомлинський).

Запитання:

- Як розуміти слова Ліди?
- Яку самооцінку вчинків зробила дівчинка?
- Коли людині стає соромно?
- Хто з героїв гідний поваги?

Варіант 3

Оповідання «Скляний чоловічок»

В одного хлопчика був маленький приятель — Скляний чоловічок. Він був зовсім прозорим і вмів відгадувати, що думає і про що переживає його приятель — хлопчик. Не вивчив хлопчик уроки й хоче йти гуляти — Скляний чоловічок уже помутнів і каже хлопчикові:

— Не треба так чинити, друже. Спочатку зроби діло, а потім гуляй. Соромно стає хлопчикові. Він зараз же береться до діла: вивчить уроки, а тоді йде гуляти. Чоловічок мовчить, але стає прозорим.

Якось у хлопчика занедужав товариш по парті. Минув день, другий, а хлопчик і не згадує про товариша. Скляний чоловічок став темним, як хмара.

— Що я зробив чи подумав поганого? — з тривогою запитує хлопчик.

— Ти нічого не зробив поганого, нічого не подумав поганого... Але ти забув про свого товариша...

Соромно стало хлопчикові і він пішов провідати хворого. Поніс йому квіти й велике-велике яблуко, яке дала мама.

Так Скляний чоловічок навчав хлопчика життю. Це була його совість.

(В.Сухомлинський)

Запитання:

- Коли й чому Скляний чоловічок темнів?
- Коли хлопчикові ставало соромно?
- Хто оцінював його вчинки?
- Які гідні вчинки є в цьому оповіданні?

Допишіть прислів'я, які закликають дбати про чесне ім'я:

Як загубити добре ім'я, _____

Бережи честь _____

Ім'я – не одяг, _____

Яка совість - _____

Честь за гроші _____

Не золото прикрашає людину, _____

(Слова для довідок: а честь; заплямуєш – не відпереш; краще втратити життя; найбільше багатство; не купиш; така й честь; змолоду)

Цифрограма

- Розшифруй вислів і запиши його. *(Добре ім'я краще за пахучі мастила)*

1	6	11	9	3	13	10
Д	і	а	к	б	е	р
5	8	2	24	12	4	7
е	я	о	с	щ	р	м
18	23	14	28	20	26	15
х	а	з	а	ч	и	а
21	27	17	25	22	19	16
і	л	а	т	м	у	п

Творче завдання

Поміркуйте, чи збігається ваше розуміння честі та гідності людини, як Божого образу, з прислів'ям:

* Маєш честь – ти людина, а без честі – тварина. Поясни чому?

Вправа «Коло обговорення»

1. Як пов'язані поняття «гідність», «честь», «совість»?
2. Про кого кажуть «людина честі»?
3. Яких біблійних героїв можна назвати «людиною честі»?
4. Як ти розумієш поняття «берегти честь роду», «відстоювати честь школи», «захищати честь держави»?

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Закінчи речення».

1. Поважати людську гідність означає...

Вправа «Відкритий мікрофон».

На уроці я дізнався, що...

На уроці я зрозумів, що...

Я запам'ятав, що...

Підведення підсумків і оцінювання учнів

Домашнє завдання:

Складіть разом з батьками правила збереження гідності та честі.

Індивідуальні завдання: розповіді про Миколая Угодника, Володимира Великого та Агапіта Печерського

Урок 19

Тема: Добре серце. Все народжується в добрі.

Мета уроку: Розкрити значення поняття «добре серце», ознайомитися з життям святих, які безкорисливо творили добро; розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення; виховувати потребу робити добрі справи з добрими намірами.

Тип уроку: комбінований

Ключовий вірш: «Відступися від злого і добре чини» (Псалми 33:15); «Навчіться чинити добро...» (Ісаїя 1:17)

Ти будеш ближніми любимий
І радість доброти пізнаєш,
Не побажавши іншим те,
Чого собі не побажаєш.

(За Євангелієм від Матфея 7,12)

Словник понять і термінів: добро, зло.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, сонечко, веселка, музичні матеріали, сердечка, свічка.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, українська література, українознавство, музика.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

1. Перевірка малюнків з домашнього завдання.

Закінчи речення:

- Поважати гідність інших означає _____.
- Поважати себе означає _____.
- Якщо хочеш, щоб тебе поважали інші, _____.
- Я готовий попрацювати у своєму характері над _____.

Учні зачитують правила збереження гідності та честі

2. Мотивація навчання

Слово вчителя

Сьогодні ми вирушаємо у країну, де все народжується в добрі. У світі нажаль часто можна зустріти жорстокість, недоброзичливість, зло. Проте сьогодні пропоную здійснити подорож у країну, де люди живуть в добрі, розуміючи і підтримуючи один одного, де кожен відчуває відповідальність за свої слова і вчинки.

1. У цій країні скрізь – веселий сміх,
І чути гомін дівтори усюди,
Адже робити добрі справи – це не гріх,
І дяка від усіх людей вам буде.

2. Ти озирнись, довкола віти й трави
Чекають сонечка, проміннячка ясного,
Отак, від нас нехай виходить доброта,
Як промінь сонця весняного.

3. У цій країні кожен другу рад,
У цій країні ні образ, ні смутку.
Добро і мир шикуються у ряд,
Щоб добрими були у всіх стосунки.

Слово мешканця країни (підготовлений учень)

1. Живемо ми весело і товаришуємо,
Нам не притаманні заздрість і образи.
2. Як погане слово випадково чуємо,
Ми виправляємо його відразу.
3. Ні брехні, ні плітки ви тут не почуєте,
Хочемо ми бути добрими та чуйними.
4. Місця тут немає вам, ледарі й нероби,
Доброта і лагідність – це нам до вподоби.

Вправа «Ребус»

Переставте місцями букви і утворіть словосполучення і дізнаєтесь про головну відзнаку мешканців цієї країни

РЕДОБ РЦЕСЕ

3. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Важливо розуміти, що добре серце у першу чергу – це чисте й мудре серце. Народна мудрість говорить: «Найвище знання – бути мудрим, а найвища мудрість – бути добрим». Мудрість доброго серця у великодушності, милосерді, терпінні, надії і вірі. Віддаючи перевагу радості інших, добре серце знаходить задоволення не в почутті власного достоїнства, а в любові до ближнього – головній Божій

Заповіді. Якщо людина пишається своєю чуйністю, прагненням робити добро іншим, значить, вона робить добро з корисливих намірів, а це несумісно з поняттям щирого, безкорисливого добра. Добре серце не запам'ятовує своїх добрих вчинків та нанесених йому образ. Воно вибачає необдумані дії та слова.

Добре серце дарує добро ближнім, як дарує його Сам Творець.

От як навчає нас робити добро Біблія:

«Відступися від злого і добре чини...»

«Навчіться добро чинити, шукайте правди, захищайте пригнобленого, обороняйте сироту, заступайтеся за вдову».

Доповіді учнів про життя святих, які безкорисливо творили добро *Святий Миколай*

Миколай-угодник – один з найулюбленіших святих нашого народу, з ім'ям якого пов'язано безліч переказів. Купці, мореплавці та мандрівники бачили у святому Миколаї свого охоронця та заступника. Миколая шанували в Україні, вважаючи його покровителем у будь яких випробуваннях. Ще за життя його називали батьком сиріт, бідних, знедолених.

Народився він у місті Патари, що в Малій Азії, біля 280 року. Після смерті батьків 17-річний Миколай роздав усе своє майно бідним людям і вирушив до Палестини вклонитися святим місцям. Повернувшись, він став священником. Відтоді Миколай допомагав

усім, хто потребував його допомоги: зцілював хворих, рятував рибалок, запобігав стихійному лихові. Водночас Миколай був людиною скромною, носив простий одяг, не досипав, віддаючи нічний час молитвам. За численними переказами, що ґрунтуються на епізодах життєопису святого, дізнаємося, як святий Миколай таємно підкидав гроші біднякові, щоб забезпечити весільне придане його дочкам, опікувався вдовами й сиротами – все своє життя присвятив справі милосердя для душі й тіла. Після смерті Господь Бог прославив його даром творення чудес. У народі кажуть, що за свою доброту до людей святого Миколая згадують не один раз, а двічі на рік — Микола весняний (22 травня) і Микола зимовий (19 грудня). Досконале життя святого Миколая завжди викликало відчуття великої поваги та любові у простих людей, які прославляли його ім'я у богослужбних піснеспівах і щоденних молитвах.

Святий князь Володимир Великий

Святий Володимир, великий князь Київський, увійшов в історію як хреститель руських земель. Ця подія змінила історію Київської Русі, заклала підвалини її розвитку як держави просвіченої і зміцненої світлом Христової віри. Християнська віра була відомою для Володимира змалку, оскільки з малих років він виховувався своєю бабусею –

християнкою, княгинею Ольгою. Власне те, про що мріяла княгиня Ольга, здійснив її внук, чим поставив українську державу на рівні з християнськими народами Сходу та Заходу. Прийняття християнської віри було подією величезного значення для України – проривом у світ духовного оновлення, доступом до християнської культури, письменства, традицій. Святий князь Володимир почав будівництво багатьох храмів, при яких організовувалися школи, аби забезпечити дітям християнське виховання. Християнське життя робило з князем дивовижні зміни, він став добрішим, а основну свою діяльність вбачав у благодійності: будував лікарні, притулки для старих і немічних, відпускав на волю рабів, звільняв від залежності боржників і невільників, дбав про хворих та бідних. Він став, за словами Київського митрополита Іларіона, «...одягом для нагих, поживою для голодних, прохолодою для спраглих, помічником для вдовиць, притулком для мандрівників, пристановищем для бездомних, захисником скривджених і збагачувачем убогих». Добра слава про святого князя поширювалася серед народу. Наприкінці свого життя він став найшанованішою особою в державі, чию мудрість порівнювали із Соломоною.

Святий Агапіт Печерський

Святий Агапіт увійшов в історію українського чернецтва, як подвижник, який молитвою зцілював тілесні і душевні хвороби. Він вважається засновником лікарської справи у Києво-Печерському монастирі. Як свідчать історичні відомості, за свою працю він ніколи не брав платні. На схилі літ прийшов у монастир, взявши собі ім'я Агапіт, що в перекладі з грецької означає «божественна любов», яку він дарував усім знедоленим, хворим, нужденним. Секрет лікарського подвигу Агапіта – молитва і відвари, які сам варив і тим жив. Після декількох дивовижних зцілень чутка про ченця-цілителя розійшлася по всьому Києву. Лікар-монах врятував від смерті князя Володимира Мономаха, який в той час захворів у Чернігові і лікувався, але хвороба не минала. Помираючи, князь звернувся до Агапіта, аби той навідав його в Чернігові. Проте печерський монах відмовився, кажучи, що як став монахом, ще ніколи не виходив за межі монастиря, хіба що за травами. Агапіт обмежився тим, що дав посланцеві зілля. Молитвою монаха-лікаря до Володимира Мономаха повернулись його сили та здоров'я. Коли ж князь прибув у монастир, аби подякувати лікарю, Агапіт і цього разу сховався, аби не піддаватися спокусі слави. Через деякий час князь знову прислав своїх бояр до монаха, аби передати йому золото. Але Агапіт все золото віддав бідним і переказав князю усі свої багатства роздати також. Він казав: «Я не своєю силою зцілюю, а Христовою». Під опіку святого Агапіта свою працю віддають лікарі, а також до нього моляться ті, хто потребує зцілення душі і тіла. Найчастіше храми на честь преподобного Агапіта встановлюють на подвір'ї лікарських закладів. Українська Православна

Церква також нагороджує орденом преподобного Агапіта Печерського лікарів, які сьогодні є найбільш вірними його послідовниками.

Вправа «Поміркуємо разом»

- Про яку людину говорять, що у неї добре серце?
- Яких людей чи літературних персонажів з добрими серцями ви можете назвати?
 - Якими є кроки до доброго серця підказує нам Євангеліє:

Ти будеш ближніми любимий
І радість доброти пізнаєш,
Не побажавши іншим те,
Чого собі не побажаєш.

4. Закріплення нового матеріалу

Гра «Встав чарівне слово»

1. Розтопить серце всякого сердечне слово ... /дякую/.
2. Зазеленіє старий пеня, коли почує ... /добрий день/.
3. Коли згасає день й зоря лягає на плечі, серед знайомих голосів ми чуємо ... /добрий вечір/.
4. Щоб зустрітися знову в годину призначену, кажу щиро я всім ... /до побачення/.

Слово вчителя

- А й справді, вже від одного доброго слова на душі стає тепліше. Посмінемося одне одному, скажемо «Доброго ранку!» і на краплинку сонця побільшає в світі, на краплинку радіснішим, щасливішим стане життя.

- То ж давайте будемо жити у світі, в якому панує доброта!

- Діти, чи знаєте ви, де живе доброта? Чи є така країна?

Доброта живе серед людей, у серцях, в посмішках кожного із нас.

Тому кожен з нас може стати добродієм для своєї родини, друзів. Варто лише навчитися бути уважним до того, хто поруч з тобою, до того, що відбувається навколо, і тоді завжди пануватиме добро, яке розквітне, як чарівна квіточка.

Опрацювання оповідання повчального характеру

Легенда стародавнього Китаю

Колись давно у стародавньому Китаї жив дуже розумний, але пихатий хан... Аж ось пройшла цією країною звістка, що неподалік від кордону з'явився чернець, розумніший за всіх на світі. Дійшов той розголос і до нашого хана. Дуже розлютився він: хто може називати якогось ченця найрозумнішою людиною на світі!? Але вигляду не подав, а запросив ченця до себе в палац. Сам же задумав обдурити його: «Я візьму в руки метелика, сховаю його за спиною і запитаю, що у мене в руках – живе чи мертве? І якщо чернець скаже, що живе – я задушу метелика, а якщо мертве – випущу його...»

Настав день зустрічі. У залі зібралось багато людей, усім хотілося подивитися на двобій найрозумніших людей на світі. Хан сидів на високому троні і з нетерпінням чекав приходу ченця. Аж ось двері відчинилися, і до зали ввійшов невеличкий худорлявий чоловік. Він підійшов до володаря, привітався і сказав, що готовий відповісти на будь-яке його питання. І тоді, зі злістю всміхаючись, хан

проказав: «Скажи – но мені, що я тримаю в руках – живе чи мертве?» Мудрець трохи подумав, усміхнувся і відповів: «Все в твоїх руках!». Збентежений хан випустив метелика з рук, і той полетів на волю, радісно тріпочучи своїми яскравими крилами.

Питання:

- Якою є головна думка оповідання?

/Відповіді учнів/

То ж якими бути – вибір за вами. Та пам'ятайте, що добро, яке ви даруєте безкорисно людям, повертається до вас сторицею. А ще не забувайте, що життя не має чернетки, тому необережний погляд, зле слівце, необачний вчинок творять ваше Я. І змінити щось дуже важко, а інколи навіть неможливо.

Гра в колі друзів «Я дарую тобі...»

Квіточку тобі дарую.

Будь слухняна, говорю я.

А ти квітку передай,

Добра другу побажай.

Умова гри: діти висловлюють добрі побажання один одному, передаючи умовний символ добра – квітку.

Останніми мають бути слова, сказані хором: «Хай панує в світі доброта!»

Вправа «Впізнай казкового героя»

• Він звірят усіх лікує,
Від халепи їх рятує,
І зайчат, і мавпенят,
Бегемотів і тигрят,
Вилікує він за мить
Все, що в звірів заболить,
Наш добрий лікар... (Айболит)

• Сидить півник на печі,
Їсть смачненькі калачі,
Тут лисичка прибігає,
Півника мерщій хапає.
Хто ж біжить тут рятувати,
В лиса півника забрати? (Котик)

• Вигнав дід козу із хати,
Тай пішла вона блукати,
В зайця хату відібрала.
Всі козу ту виганяли.
Хто козуню ущипнув —
Зайцю хатку повернув? (Рак)

• Виріс цей хлопчина
З маленької деревини.
У печі зміючку спік,
Сам на дерево утік.
Хто Івася врятував —
На крилечка свої взяв?
Принесло до тата й мами,
Частуватись пирогами. (Гусеня)

Слово вчителя

Це герої - добротворці -
Із них треба приклад брати ,
про добро у світі дбати.

Практичне завдання

Розфарбуй кружечки біля вчинків, які характеризують добру людину.

- o Уміє слухати і почути іншого.
- o Вихваляється перед іншими.
- o Уміє прощати, знаходить шлях до примирення.
- o Допомагає друзям у біді.
- o Уміє ділитися.
- o Шанує працю інших.
- o Сміється з чужого горя.
- o Ображає інших.
- o Захищає слабших.
- o Любить своїх батьків.
- o Використовує свої таланти для вдосконалення.
- o Легковажно дає нездійсненні обіцянки.
- o Дорожить своїм життям, береже його.
- o Намагається бути слухняною скрізь і завжди.

Вправа «Визначасмо головне»

- То ж яким повинно бути серце доброї людини, напишіть на сердечках.

*/діти пишуть прикметники на серцях, потім зачитують колективний опис
доброго серця /*

Вправа «Віднови прислів'я»

Відновіть прислів'я і поясніть, як ви їх розумієте.

- Добро буде,...
- Красиве обличчя з часом змінюється, добре серце – ніколи.
- Добрі справи – ...
- Щоб тобі робили добро,...
- Не одежа красить людину,
- Хто людям добра бажає,...
- Хочеш собі добра – ...
- Добро роби скільки можеш – .

Для довідок: *а зло руйнує, від добрих людей, роби добро іншим, не роби нікому зла, той і собі має, а добрі діла..., від того не занеможеш...*

Вправа «Вибери правильні відповіді»

Які слова характеризують людину з добрим серцем?

- чуйність-жорстокість
- байдужість-щирість
- співчутливість-привітність
- терпимість-скромність
- безсердечність-скупість
- повага-безкорисливість
- жертвовність-турботливість

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

-Життя і добрі справи яких святих ми вивчали на сьогоднішньому уроці?

Слово вчителя

Ось і підійшла до кінця наша подорож у країну Добра. Нехай ваші сердечка творять завжди і всюди лише добро, яке даруватиме людям погожі весняні дні, зростатиме на життєвому шляху щедрим садом любові, милосердя, ніжності, щирості. Завжди йдіть дорогою добра.

/ Звукозапис пісні «Дорогою добра»/

Добро повинно бути нашою повсякденною звичкою. Добра людина завжди готова прийти на допомогу і випромінює тепло і світло.

Закінчити наш урок мені хочеться віршем Лесі Вознюк

ПРОМІННЯ ДОБРОТИ

Наповни світ промінням доброти.
Воно осяє шлях тобі до Бога,
стежками мудрості навчатиме іти,
і радісною видасться дорога.

Де доброта й любов будують дім,
там щастя оселяється в родині,
і буде мир та злагода у нім,
благословення Бога у людини.

Наповни світ промінням доброти.
Діли любов із ближніми та Богом.
Зумієш благодать в житті знайти,
і радісною видасться дорога.

Підведення підсумків і оцінювання учнів

Домашнє завдання:

Підготувати розповідь про людину з добрим серцем.

Урок 20

Тема: Співчуття, добродіяння, взаємодопомога, відповідальність за вчинки.

Мета уроку: з'ясувати значення понять «співчуття», «добродіяння», «взаємодопомога», «відповідальність», прослідкувати їх взаємозв'язок; розвивати зв'язне мовлення, продуктивне мислення, вміння робити власні висновки; виховувати готовність до взаємодопомоги, співчуття, почуття відповідальності за свої вчинки.

Тип урока: комбінований.

Ключовий вірш: «Будьте всі єдиномисленні, жалісливі, братолюбиві, милосердні, доброзичливі, смиренномудрі» (1 Пет.3.8)

Словник понять і термінів: добро, зло, співчуття, добродіяння, взаємодопомога.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, твори для літературного читання.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство, історія.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

1. Перевірка домашнього завдання.

1. Фронтальне опитування:

- Як ви розумієте поняття «добре серце»?
- 2. Розповіді дітей про людей з добрим серцем

2. Мотивація навчальної діяльності

Слова *співчуття, добродіяння, взаємодопомога, відповідальність* чули напевно всі. Спробуйте рисочками поєднати ці поняття з їх лексичним значенням

Співчуття	Взятий на себе обов'язок відповідати за свої справи, дії, вчинки, слова.
Добродіяння	Чуйне ставлення до переживань іншої людини; доброзичливе, прихильне ставлення; підтримка, схвалення.
Взаємодопомога	Робити добрі справи, наслідок цих справ.
Відповідальність	Взаємна допомога, підтримка.

На сьогоднішньому уроці ми спробуємо ще глибше зрозуміти сенс цих понять і протягом уроку розкриємо їх взаємозв'язок, щоб виховувати у себе ці якості.

3. Засвоєння нового матеріалу

Бесіда про співчуття та допомогу

- Якщо хтось плаче, падає, хворіє, чи співчуваєте ви цій людині?
- Що ви відчуваєте, коли вам співчують?
- Що ви відчуваєте, коли потребуєте співчуття, але не отримуєте його?
- Який можемо зробити висновок?
- Чи були у вашому житті випадки, коли хто-небудь цілком безкорисливо надавав вам неоціненну допомогу? Розкажіть про це.
- Чи були у вашому житті моменти, коли ви відчували, що, допомагаючи іншим, допомагаєте самі собі? Розкажіть про це.
- Чи відмовлялися ви коли-небудь від чистієї допомоги? Розкажіть про це.
- Який можемо зробити висновок? (Мати можливість допомагати іншим – це велике щастя. Допомагаючи іншим, ми допомагаємо собі.)

Опрацювання біблійного оповідання Притча про милосердного самарянина

Один чоловік йшов з Єрусалиму до Єрихону. На нього напали розбійники, які пограбували його, побили і завдали йому великих і тяжких ран, а самі втекли, покинувши нещасного зраненого. Цією дорогою випадково проходив один священник. Він побачив тяжко побитого, який стікає кров'ю, але не зупинився, не допоміг йому і пішов далі, минувши недужого. Проходив повз пораненого й левіт. Але він теж тільки глянув на нещасного, не зупинившись, пішов своєю дорогою, залишивши страждальця мучитися.

Нещасний потерпілий продовжував страждати і мучитися. Але невдовзі цією дорогою йшов якийсь самарянин. Він побачив бідолашного, змученого від побоїв, ран і болю, змилосердився над ним. Самарянин підійшов до потерпілого, перев'язав його рани з оливою та вином. Потім посадив його на свою худобину і привіз до найближчої оселі й допомагав йому зменшити страждання, як тільки міг. Наступного дня, від'їжджаючи з цього поселення, самарянин дав господареві два динари і попросив опікуватися цим потерпілим. «А як більше витратиш, ніж 2 динари, – мовив самарянин господареві, – то я доплачу тобі, як повернуся зі своєї подорожі».

Нещасний потерпілий продовжував страждати і мучитися. Але невдовзі цією дорогою йшов якийсь самарянин. Він побачив бідолашного, змученого від побоїв, ран і болю, змилосердився над ним. Самарянин підійшов до потерпілого, перев'язав його рани з оливою та вином. Потім посадив його на свою худобину і привіз до найближчої оселі й допомагав йому зменшити страждання, як тільки міг. Наступного дня, від'їжджаючи з цього поселення, самарянин дав господареві два динари і попросив опікуватися цим потерпілим. «А як більше витратиш, ніж 2 динари, – мовив самарянин господареві, – то я доплачу тобі, як повернуся зі своєї подорожі».

Обговорення біблійної історії

- Що трапилося з подорожнім?
- Хто проходив повз пораненого і не надав допомогу?
- Що зробив самарянин, побачивши бідолашного?
- Що означає «бути хорошим ближнім»?
- Яким критерієм керувався Ісус для визначення праведності?
- Як ви думаєте, чому священник і левіт не допомогли потерпілому?
- Що потрібно було подолати самарянину, щоб допомогти потерпілому мандрівникові з Іудеї?

- Як ви думаєте, чи змінилося ставлення мандрівника до самарян після цього випадку?
- Чому навчає нас ця притча?
- Наведіть приклади милосердя, допомоги, добрих справ, про які ви чули або знаєте?

Робота над поясненням ключового вірша уроку

«Будьте всі єдиномисленні, жалісливі, братолюбиві, милосердні, доброзичливі, смиренномудрі» (1 Пет.3.8)

IV. Закріплення нового матеріалу

1. Гра «Добери прислів'я»

Завдання: Доберіть із довідки прислів'я, які можна використати у наведених ситуаціях:

1. Бабуся Ганна сиділа на лавці. Вона чула, як неподалік сперечалися Дмитрик і Толя. Кожен із хлопчиків переконував іншого, що має право першим прочитати книжку, яка сьогодні надійшла до шкільної бібліотеки. Дмитрик говорив про свого батька-льотчика, а Толя про свою маму-лікаря. Головні герої книжки — пілот і лікар... Бабуся Ганна, вислухавши їхню суперечку, усміхнулася і сказала...

2. Маринка давно мріяла про таку ляльку, як у Зої. У крамниці ще залишалася одна така ж... На день народження мама обіцяла її купити. Та коли дівчинка з мамою прийшли до магазину, на вітрині ляльки вже не було. Побачивши сльози на очах Маринки, продавець загадково посміхнулася і, ніби чарівниця, винесла ляльки, які щойно привезли для продажу. Серед них дівчинка побачила таку ляльку, таку — аж подих перехопило! «Ось цю ми й візьмемо, — сказала мама. — Подякуй продавчині і запам'ятай...».

Довідка. Важливо вміти почути іншу людину. Батьком-матір'ю не хвались, а сам будь добродієм.

Дидактична вправа «Продовж речення»

Взятий на себе обов'язок відповідати за свої вчинки, дії, слова – це _____.

Притча Ісуса Христа про доброго самарянина навчає нас _____.

Прихильне ставлення, підтримка, схвалення, чуйне відношення до переживань іншої людини – це _____.

Взаємна допомога, підтримка – це _____.

Добрі справи і наслідки цих справ – це _____.

Робота в групах «Як надати допомогу»

Обговоріть ситуації і дайте відповіді: Як можна висловити своє співчуття і допомогти тим, хто цього потребує?

Група. Яку посильну допомогу ви можете надати літнім людям з будинку захищеної старості? (Написати листа зі словами підтримки. Підготувати концертну програму. Виготовити і вручити подарунки на свято).

2 група. Яку допомогу ви можете надати дітям, які перебувають в притулку? (Принести свої книги, іграшки, які вам вже не потрібні, одяг, з якого ви вже виросли. Намалювати малюнки).

3 група. Як ви можете допомогти безпритульним тваринам? (Винести з дому рештки їжі і нагодувати. Захистити від кривдників).

4 група. Як ви можете допомогти старенькій бабусі, що живе в сусідньому будинку? (Відвідати людину. Сходити за продуктами до магазину. Допомогати по господарству).

Творче завдання

Поміркуйте над ситуацією і закінчіть розповідь.

Іринка з мамою в садочку збирають у кошик груші. Їй не дуже хочеться нахилитися і підбирати дрібненькі грушки. Мамі не подобається, як дівчинка працює (вона не допомагає мамі й не відповідальна щодо порученої справи), тож вона й каже: «Прислухайся до себе, чи тобі ніхто не докоряє за таку роботу?». Іринка...

Запитання:

- Чи стало дівчинці соромно?
- Як вона має виправитись?

Вправа «Мікрофон»

- Як пов'язані совість і відповідальність?
- Як ви вважаєте, що об'єднує *співчуття, добродіяння, взаємодопомогу, відповідальність* (чисте серце, совість, прагнення творити добро)

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Підсумок уроку.

- Над вивченням яких понять ми працювали на сьогоднішньому уроці?
- Яка притча Ісуса Христа навчає нас співчувати, робити добрі справи, безкорисливо допомагати й відповідати за свої вчинки?
- Життя яких людей для нас є прикладом добродіяння?

Співчуття, добродіяння, взаємодопомога, відповідальність за свої вчинки мають стати нашими повсякденними звичками, способом нашого життя. Якщо всі люди будуть прагнути дотримуватися цих моральних переконань, то світ, в якому ми живемо, стане добрішим і світлішим.

Оцінювання учнів.

Домашнє завдання:

Щоранку протягом тижня починати день із думки про те, кому і як ви сьогодні можете допомогти.

Намалювати ілюстрацію до притчі про доброго самарянина.

Урок 21

Тема: Основи морального життя людини (Заповіді Божі).

Мета: розкрити зміст поняття «заповідь» як основи християнської моралі; показати спорідненість правил повсякденного життя й Божих Заповідей, спонукати дітей до дотримання Божих Заповідей; виховувати в учнів любов і

повагу до Божого Слова, формувати вміння й навички підтримки та збереження міжособистісної злагоди.

Тип уроку: комбінований.

Біблійна основа: Десять Заповідей Божих (Вих. 20)

Ключовий вірш: «Якщо ви Мене любите, — Мої заповіді зберігайте» (Ін. 14:15)

Словник понять і термінів: скрижалі, заповідь, дороговказ.

Обладнання: Біблія, робочі картки для кожного учня, розмальовки, плакати до гри «Займи позицію», тлумачні словники

Міжпредметні зв'язки: українське читання, художня праця, основи здоров'я.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

1. Перевірка домашнього завдання.

Демонстрація малюнків до притчі про доброго самарянина

2. Мотивація навчальної діяльності

Бог, створюючи Всесвіт, подбав про те, щоб все у ньому було підпорядковано певним правилам. А чи потрібно людині в своєму житті дотримуватися правил, законів?

Гра «Займи позицію»

На дошці прикріплені плакати «ТАК», «НІ», «НЕ ЗНАЮ». Учитель називає проблемне питання, а діти стають біля того плаката, напис на якому збігається з їхньою думкою.

- Чи можемо ми обійтися без правил? (Діти займають відповідні позиції.)

Поясніть, будь ласка, чому ви зробили саме такий вибір? (Пояснення учнів.)

3. Засвоєння нового матеріалу

Давайте пригадаємо матеріал, вивчений у 3 класі. Як ще ми називаємо основні закони життя людини? (Божі Заповіді)

А тепер звернемося до Біблійної історії «Десять Божих заповідей»:

Бог вибрав ізраїльський народ, щоб через нього передати Свої Заповіді іншим народам на землі. В історії ізраїльського народу було багато видатних особистостей. Особливе місце серед них займає Мойсей – провідник ізраїльського народу, який вивів його з єгипетського рабства. Він провів свій народ через пустелю до гори Синай, де мав зустріч із Богом. На горі Синай Бог уклав угоду з ізраїльтянами. Він дав їм заповіді, але наполягав на тому, щоб у відповідь вони виявили послух, дотримуючись його закону. Заповіді були написані Богом на двох кам'яних плитах, які називаються скрижалі. Заповіді – це основні правила поведінки людини стосовно Бога та інших людей. В Євангелії від святого Іоанна читаємо: „Якщо ви Мене любите, - Мої заповіді зберігайте!” (Ін14:15)

Вікторина

Давайте пригадаємо зміст десяти Божих Заповідей.

На дошці – сонечко з десятьма промінцями. Даючи відповідь на питання вікторини, відкриваємо по одному промінчику, на кожному написана одна Заповідь Бога.

6.

1. Найголовніша книга християн? (Біблія)
2. За скільки днів Бог створив світ? (За шість днів)
3. Як звали перших людей? (Адам і Єва)
4. Як називають учнів Ісуса Христа? (Апостоли)
5. Що попросив у Бога Соломон – цар Ізраїльсько-іудейської держави? (Мудрість)
6. Як зветься чеснота, яка має прагнення допомогти усім, хто має потребу. (Милосердя)
7. Яка притча Ісуса Христа навчає нас милосердю? (Притча про доброго самарянина)
8. Помилка, яку допускає людина, поганий

вчинок. (Гріх)

9. При якому князі відбулося Хрещення Київської Русі? (Святий князь Володимир Великий)

10. Як звали пророка, що отримав скрижалі із заповідями? (Мойсей)

Як сонечко на небі осяює світлом і теплом все довкола, так і Заповіді Божі є основами морального життя людини.

Читання і пояснення змісту заповідей

Десять Божих Заповідей:

1. Я – Господь Бог твій, нехай не буде в тебе інших богів, окрім Мене.

Є тільки один істинний живий Бог.

2. Не сотвори собі ідола й нічого подібного до нього, не поклоняйся і не служи йому.

Ніякі зображення не повинні замінювати людям Бога.

3. Не згадуй імені Господа Бога твого марно.

Не можна призивати ім'я Бога на справи недобрі.

4. Шість днів працею і роби всі діла свої, а день сьомий – Господу Богові твоєму присвяти.

Люди повинні відвести один день в тиждень для того, щоб присвятити його Богу.

5. Шануй батька твого і матір твою – і добре тобі буде, і довго житимеш на землі. Ми повинні поважати і любити своїх батьків.

6. Не вбивай.

Життя людини найцінніший скарб, ця заповідь оберігає людське житт.

7. Не чини перелюб.

У чоловіка повинна бути тільки одна дружина, а у дружини тільки один чоловік.

8. Не кради.

Ніхто не має права брати те, що належить іншому.

9. Не свідчи неправдиво проти ближнього твого.

Люди повинні завжди говорити тільки правду.

10. Не пожадай нічого того, що належить ближньому твоєму.

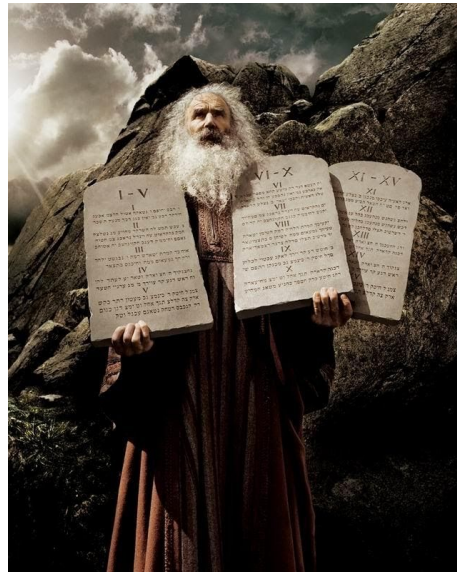
Не можна заздрити ні тому, що є у другого, ні його положенню.

Робота з ілюстративним матеріалом «Мойсей зі скрижалями»

- Яка важлива подія у житті Мойсея зображена на цьому малюнку?

- Що свідчить про важливість цієї події?

- Господь дав Мойсеєві скрижалі із Заповідями. Як ви думаєте, що таке заповідь? Щоб дати відповідь на це запитання, звернімося до наших словничків християнських понять.

Робота зі словниками. Гра «Хто швидше»

Учитель об'єднує дітей у дві групи. Одна шукає у тлумачному словнику значення слова «заповідь», інша — «скрижалі».

Заповідь — правило морального життя, угода Бога з людиною.

Скрижалі — кам'яні плити, на яких Бог написав Заповіді.

Учитель роздає дітям картки «Десять Божих Заповідей», учні вклеюють їх у зошити.

Робота над поясненням ключового вірша уроку

Господь через пророків закликає кожного з нас дотримуватися Божих Заповідей, бути чемним, тоді наше життя на землі буде добрим. Саме про це говорить апостол Іоанн. Його слова є ключовими на сьогоднішньому уроці, але щоб прочитати ключовий вірш, його потрібно спершу скласти.

«Пазли»

Учитель пропонує скласти ключовий вірш, розрізаний на окремі слова і записати його в зошити.

«Якщо любите Мене, то виконуйте заповіді Мої» (Ін. 14:15).

4. Закріплення нового матеріалу

Робота в парах «Яку заповідь порушено?»

1. Яна обожнює відому зірку естради, хоче бути у всьому на неї схожою, вважає її своїм кумиром.

2. Мама звернулася до Олі з проханням допомогти помити посуд, але дівчинка поспішала гуляти з подружками і відмовила мамі.

3. Вітя отримав двійку за невиконане домашнє завдання, а батькам вдома сказав, що оцінку вчителька поставила несправедливо, додому нічого не задавали.

4. Світлані на день народження подарували велосипед. Її подружка Галинка подумала: «От якби цей велосипед був моїм!»

5. На перерві з кишені Сашка випали п'ять гривень. Це побачила Катя і підняла гроші: «Ніхто ж не бачить. Скажу, що я їх знайшла.»

Опрацювання оповідання повчального характеру

Послухайте історію про те, як люди спробували обійтися без правил.

Правила життя

Водному селі людям набридли всілякі правила.

— Усе обмежене правилами, — нарікали вони, — коли потрібно вставати, коли йти на роботу, коли припадає неділя, а коли — робочий день.

Діти висловлювали незадоволення, що, згідно з правилами, у школах розпочинається навчання, вони повинні носити в наплечниках підручники й виконувати домашні завдання, а вдома чистити зуби й мити руки.

Одного дня мешканці села сказали:

— Досить!

Того ж дня урочисто проголосили: «Від сьогодні немає жодних законів і правил. Розпочинаємо нове, щасливе життя».

Зрозуміло, що школа відразу спорожніла, бо діти не мали бажання вчитися. Люди повиставляли столи посеред вулиць, бо там було найбільш сонячно. Молоді люди ввімкнули приймачі й магнітофони, сиділи перед будинками й слухали голосну музику двадцять чотири години на добу. А коли після купання в річці Петрик вийшов на берег і хотів одягнутися, то не знайшов своїх штанів. Виявилося, що їх одягнув Андрій.

— Немає жодних правил! — вигукнув злодюжка й чкурнув додому.

Галинка повернулася додому й застала у своїй кімнаті Марійку, сусідську дівчинку, яка саме робила лезом операцію її улюбленій ляльці Мальвіні.

— Що ти робиш? — обурено запитала Галинка.

— Немає жодних правил! — відповіла Марійка, а потім поклала Мальвіну до своєї торбинки й пішла.

В іншому будинку розсерджені батьки запитували в сина, де він вештався цілісінький день.

— Я був у школі, — виправдовувався Марко.

— Не обманюй! — гримнув тато. Він знав, що син, виходячи з дому, навіть не взяв із собою наплечника.

— Але ж не має жодних правил! — нахабно відповів син. — А тому я не роблю нічого поганого, коли кажу неправду.

Настав вечір. Люди полягали спати, але приймачі, увімкнені на повну гучність, не давали змоги заснути. У багатьох мешканців почали зникати гроші, а діти не поверталися додому. На дорогах постійно сигналізували автомобілі, бо водіям перешкоджали столи, що стояли посеред вулиць. Дедалі частіше можна було почути, як хтось гукав:

— Де діти?

— Хто зіпсував мій улюблений стіл?

— Куди поділися мої гроші?

— Де поліція?

Однак у відділенні поліції ніхто не чергував і нікому було приймати телефонні дзвінки. Поліціанти переселилися до іншої місцевості. Коли не має правил, то не потрібні ті, хто стежить за порядком.

Наступної ночі якийсь хуліган шарпнув за мотузку — і на церковній дзвіниці забили дзвони. У нічній тиші їхній звук лунав доволі грізно. Люди зірвалися з ліжок. Коли зібралися всі разом, один із мешканців вигукнув:

— Це неможливо витримати!

— Так далі жити не можна! — підхопили інші.

— Ми повинні ввести якісь правила, щоб у нашому селі знову запанував лад!

Так повернулися правила. Діти знову слухалися батьків, а батьки піклувалися про своїх дітей. Заборонено було кривдити один одного, а також говорити неправду.

Так, ці правила нам потрібні. Вони справді добрі.

Бесіда за змістом прочитаного

— Що не так робили мешканці цього села, коли відмінили правила?

— Чому ж людям погано жилося без правил?

— Чи варто було відмінити правила?

— Що сталося з мешканцями села?

— Чи можна обійтися без правил?

У нашому житті є чимало правил, яких ми намагаємося дотримуватися повсякчас. На дорозі дотримуємося яких правил?

(Правил дорожнього руху)

— Які правила дорожнього руху вам відомі?

— Як називаються правила, які слід виконувати, щоб не виникла пожежа?

(Правила протипожежної безпеки)

— А в школі, вдома, у будь-яких громадських місцях, у транспорті яких правил потрібно дотримуватися?

(Правил поведінки)

Робота з відеоматеріалом

- Господь Бог дав Мойсеєві найважливіші правила — це правила життя, на них базуються всі правила поведінки, які вам уже відомі. Пропоную вам подивитися фрагмент мультфільму про Мойсея.

http://vk.com/video-52461736_164729426

(Перегляд фрагменту мультфільму 7хв28с-10хв53с)

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Поетична сторінка»

Заповів Творець нам всім по правді жити,
слів брехні не мовить, кривди не чинити.

Батьків шанувати, ближнього любити,
бути милосердним, живого не вбити.

На чуже не заздрить, плідно працювати,
щоб своїм умінням достаток надбати.

За законом Божим станемо всі жити.

Усміхнеться доля українським дітям.

Вправа «Важливі питання»

— Назвіть ім'я пророка, який отримав Божі Заповіді. (Мойсей)

— Де відбулася ця подія? (На горі Синай)

— Хто дав людям Заповіді? (Бог)

— На чому були написані правила життя? (На скрижалях)

— Назвіть заповіді, які вам найбільше запам'яталися.

— Прочитайте ключовий вірш уроку.

— Пригадайте оповідання про життя без правил. Чому ж у селі чинився безлад, крадіжки, обман, непослух?

- Чого нас навчають Божі Заповіді?

На початку уроку кожен із вас мав змогу висловити свою думку, зайнявши відповідну позицію «ТАК», «НІ», «НЕ ЗНАЮ». Чи змінилися ваші погляди? Отож, чи можемо ми обійтися без правил? (Діти займають відповідні позиції, хто змінив вибір позиції — пояснює, чому)

Вправа «Мікрофон»

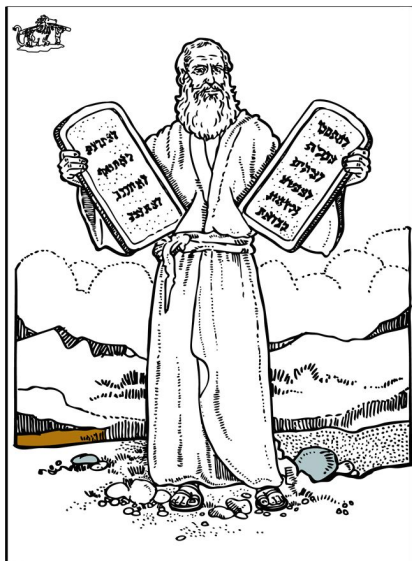
Сьогодні на уроці я

- дізнався...
- здивувався...
- почув вперше...
- переконався...
- запам'ятав...

Підведення підсумків, оцінювання учнів

Домашнє завдання

Розфарбувати розмальовку «Мойсей зі скрижалями»; переказувати Десять Заповідей близько до тексту.

Урок 22

Тема: Духовні багатства народу. Приклади святості.

Мета уроку: закріпити знання учнів про традиції та духовні цінності українського народу, розвивати логічне мислення та мовлення учнів, виховувати любов до рідної землі, повагу до звичаїв рідного народу.

Тип уроку: комбінований.

Ключовий вірш: *«Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує».* Мф. 5:43-44)

Словник понять і термінів: духовні багатства, святі, традиції, символ.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

1. Перевірка домашнього завдання.

1. Скільки існує Заповідей Божих? Назвіть їх.
2. Наведіть приклади виконання даних Заповідей.
Демонстрація розмальовок «Мойсей зі скрижалями»;

2. Мотивація навчальної діяльності

Гра «Знайди слово»

У загадці заховано два слова, які вказують на частину теми уроку. Потрібно їх знайти.

У Е Н Ш З Щ Х Ї Є Ж
 П Р И К Л А Д И Р С
 П Т Ь Б Ч Я Ф Й А И
 У В С В Я Т О С Т І
 У В А И Ц Й К Е Н Г
 Ф І В С М Ч Я И І Т

Коли учні знаходять два прихованих слова, учитель записує тему уроку на дошці, а учні – в зошити.

3. Засвоєння нового матеріалу

Як ви розумієте слово «святість», «святі люди»?

Святий з давньоєврейської мови «відділений», тобто той, що відрізняється від подібних йому.

Чим, на вашу думку, відрізняється від інших *святи* людина?

3. Сприймання й осмислення нового матеріалу

Робота за схемою

Розгляньте уважно схему на дошці та доповніть її, використовуючи свої знання про духовні багатства українського народу.

(Учням пропонується заповнити пропуски, вчитель говорить свою версію: віра, Церква).

Слово вчителя

Хто ж такі святі люди?

Це ті люди, які, живучи на землі, догодили Богу своїм праведним життям. А тепер, перебуваючи на небі з Богом, вони моляться за нас Богу, допомагаючи нам, усім, хто живе на землі. Святі мають різні назви: пророки, апостоли, мученики, святителі, преподобні, безсрібники, блаженні і праведні.

Біблія говорить нам, що **Ісус Христос — святий, Син Божий, який з волі Бога-Отця** зійшов із небес на землю, ставши Боголюдиною, дав людям заповіді Нового Завіту, прийняв мученицьку смерть (через розп'яття) замість грішного людства і на третій день після поховання Воскрес, а потім вознісся на небо і зайняв місце біля Бога-Отця. Ісус утверджував перевагу справжніх чеснот над формальним виконанням вимог закону Мойсеєвого.

Християни вірять, що через смерть і воскресіння Ісуса Христа, смерть і зло є переможеними. Саме ця Жертва дає людині можливість стати святою

Вправа «Пазли»

Віри заздалегідь розрізаний на пазли пропонується учням скласти, прочитати та записати в зошити.

Не той святий, хто помилок не чинить,
Бо на землі таких людей нема.
А той, хто вміє визнати провини
І не відкриє уст своїх дарма.
У кого правда – не в словах, а в ділі.
Хто Божого шукає – не свого.
Хто не обходить бідних за три милі
І не кепкує з ближнього оков.
Хто бачить душу лиш очима віри
І знає силу, що в крові Христа.
Хто вміє гріх людський прощати без міри –
Така людина є еством свята.
І святість цю вона не заробила
Ділами благочестя, в молитвах...
Євангеліє душу воскресило
Та осватило в вічних небесах! (Лідія Гапонюк)

Багато разів у Святому Письмі Бог говорить до людей про Свою святість та те, щоб вони також були святими. Господь дає повеління людям: «Бо написано: «Будьте святі, - Я бо святий» (1 Петр. 1:16).

Вправа «Взірець святості»

Учитель дає характеристику апостолу Павлу, а учні мають відгадати, хто це.

Він був жорстокосердим, гнав Церкву та карав християн, але по дорозі до Дамаску Господь осліпив його Своім сяйвом, що той аж осліп на три дні. Після цієї події Господь змінив його серце, відтак кардинально змінилося його життя. Він став апостолом та служителем Церкви, а також святим. Пізніше він напише: «Для мене життя – то Христос, а смерть – то надбання» (Фил. 1:21).

Так, це апостол Павло.

Учитель показує учням малюнки із життя апостола Павла.

Перетворення Савла

Апостол Павло роз'яснює істини віри
у присутності царя Агріпи, сестри його
Береніки та проконсула Феста

Апостол Павло у в'язниці

Слово вчителя

Кожен християнин має жити таким життям, щоб оточуючі бачили святість та силу Божу. Де б ви перебували в школі, вдома, на вулиці вам слід утримуватись від поганих вчинків: не сваритися, не ображати інших, не говорити поганих слів, не насміхатися над слабшими та інше. Пам'ятайте, що все це ображає Бога та принижує ближніх. Отож, подумайте над своїми думками, словами та вчинками.

4. Закріплення нового матеріалу

Опрацювання оповідань повчального характеру

Прощення ворогів

У 1905 році чоловіка великої княгині Єлизавети Федорівни Романової, яка була старшою сестрою імператриці Олександри Федорівни, дружини царя Миколи II, убив терорист Іван Каляєв. На третій день після смерті чоловіка Єлизавета Федорівна знайшла у собі сили і мужність, любов і співчуття та пішла до в'язниці, де утримували найманого вбивцю. Вона повідомила йому, що він вбив не лише чоловіка, а і її саму. Тим паче Єлизавета Федорівна простила його і подарувала Євангеліє та невеличкий образок, вірячи у його каяття. Пізніше

попросила в імператора помилування для вбивці. Цим вона виконала заповідь Божу про любов до ворогів, перемагаючи зло світу добром.

На місці вбивства чоловіка Єлизавета Федорівна поставлено пам'ятник – хрест зі словами Спасителя: «Отче, відпусти їм, не бачать, що творять»

Смирення

Дивовижне смирення мало місце у житті преподобного Сергія Радонезького. Одного разу в Троїцьку обитель прийшов селянин, який виявив бажання побачити відомого ігумена. Братія монастиря запропонувала зачекати, доки преподобний працював на городі. Селянин заглянув до монастирського городу через шпарину в огорожі і побачив там смиренного старця у латаному одязі, не вірячи свої очам, що це той самий Сергій, якого хотів бачити. Він сказав: «Я йшов подивитися на пророка, а ви мені покажете якогось злидня». Коли старець вийшов, і йому сказали про селянина, він підійшов до нього, і не чекаючи привітання, сам вклонився, поцілував його та запросив до себе на трапезу.

Селянин поскаржився преподобному Сергію, що ніяк не може побачити ігумена Сергія. Преподобний утішив його, і сказав, що скоро він побачить того, кого шукає.

У цей час до обителі приїхав князь, оточений свитою бояр та челяді. Князь до землі схилився перед ігуменом, а угодник Божий поцілував та благословив його. Потім вони сіли і розпочали бесіду, у той час як бояри стояли біля них. А здивований селянин стояв осторонь та намагався побачити відомого Сергія.

За підказкою одного з іноків, він раптом усвідомив свою помилку й після від'їзду князя, упав до ніг смиренного ігумена, просячи вибачення за свою неввічливість та недовіру. На що у відповідь преподобний Сергій сказав такі слова: «Не сумуй чадо, один ти справедливо розсудив про мене, вони ж усі помиляються».

Великий подвижник вважав себе за ні що, і цими словами розкрив усю глибину свого неосяжного смирення.

Питання:

Які риси цих святих людей вразили вас? Чому?

Слово вчителя

Духовне багатство... Воно справді єдине, гідне людини. Бо морально-етичні норми, вироблені народом протягом віків, становлять його суть.

Ось чому дедалі більше уваги маємо надавати не тільки накопиченню матеріальних благ, а й насамперед формуванню таких рис характеру особистості, які б сприяли активній участі у будівництві життя. А для цього потрібні і знання, і переконання, і ідейна стійкість, і внутрішня та емоційна культура. Вони по суті й становлять духовне багатство людини, а отже, і духовне багатство всього суспільства.

Вправа «Дебати юних філософів»

1. Що ми вважаємо духовним багатством нашого народу?

Великою цінністю людини є здатність до духовного життя, що й породжує, накопичує наше духовне багатство. Духовне багатство

накопичується в стані душевної рівноваги, тобто із світлими думками та миролюбними почуттями.

Духовне багатство людини виражено здатністю творити життя в Дусі.

2. Яку ж людину ми сьогодні називаємо духовно багатою?

Насамперед ту, у якої широко розвинені духовні потреби у перетворюючій діяльності, у праці на благо Батьківщини, в здобутті знань, прагненні до етичного і естетичного самовдосконалення, у спілкуванні з духовно багатими людьми, які вірять у Бога.

Духовне багатство людини саме в тому й полягає, що її серце відкрите добру, що ділами і помислами своїми вона служить його творенню.

Робота над поясненням ключового вірша уроку

«Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує». (Мф. 5:43-44)

Чи важко виконати цю заповідь?

Хто може допомогти людині виконати її?

Робота в групах

1) Продовжити речення. Пояснити утворені прислів'я.

Батьківщина — мати, ... (умій за неї постояти).

Людина без Вітчизни, ... (як соловей без пісні).

Всюди добре, ... (а вдома найкраще).

Кожному мила, ... (рідна сторона).

За рідний край, ... (життя віддай).

Про що говорять ці прислів'я?

Чи є рідна земля духовним багатством? Чому?

Чи є людське слово духовним багатством? Чому?

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

1. Поясніть поняття «духовні багатства народу».

2. Яких людей ми називаємо святими?

3. Яку добру справу робили святі люди?

4. Як ви вважаєте з яких вчинків починається життя святої людини?

Рефлексія

Життя святих навчають нас любові до Бога і до людей. Людина не одразу досягає духовної досконалості. Це відбувається, коли вона зрозуміє й подолає все недобре в собі. Ми повинні не просто просити у Бога допомоги у наших справах, а й самі працювати. Тоді, у співпраці з Богом, ми досягнемо мети.

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів.

Домашнє завдання (за вибором)

1. Вивчити вірш про святість із вправи «Пазли».
2. Підібрати приказки, прислів'я, легенди про духовні скарби.

Урок 23-24

Тема: Святкова вистава. Воскресіння Христове - перемога життя над смертю.

Мета: ознайомити з основними подіями Воскресіння Христового; з'ясувати, чому Воскресіння Христове називається перемогою життя над смертю та «святом свят»; розвивати навички виконання пасхальних віршів та пісень; виховувати відчуття єднання людських душ, почуття відповідальності перед Творцем за власне життя.

Тип уроку: урок-вистава

Обладнання: клас прикрашений вишитими рушниками, гілочками верби, листівками до Великодня, писанки, паска.

Біблійна основа:*«Ісус воскрес і дає вічне життя тим, хто вірить Йому та виконує Його заповіді. Одного разу Він сказав: «Я воскресіння й життя. Хто вірує в Мене, – хоч і вмере, буде жити» (Євангеліє від св. Іоана 11:25)*

З історії свята

Великдень - свято свят і торжество торжеств, присвячене пам'яті воскресіння Ісуса Христа. Це свято є одним із найбільших у християнстві.

Святкують Великдень переважно у квітні, тому що у Великодні дні не дотримуються певного числа – воно є перехідним святом і тому може бути зміщеним у часі. Так, з 1983 по 2000 рік Великдень лише тричі святкували в травні, а решта - у квітні.

Великдень називають ще Великим Днем, або Пасхою. Остання назва походить від старозавітного свята Пасхи. Кажуть, що й сонце на radoшах у той день особливо сяє. Це свято в родинах християн завжди було пов'язане з глибоким осмисленням життя людини на Землі.

Напередодні Великодня виготовляли писанки, крашанки, мальованки, їх не лише святити в храмі, а й обмінювались ними, немов великодніми картками-привітами.

Воскресіння Христове - перемога Божої Правди. А традиційне Великодне привітання: "Христос Воскрес" отримує відповідь "Воістину (справді) воскрес"

Хід свята

Ведучий: Великдень... Все добро небес
Сьогодні тут у нашім домі.
Вітаємось – Христос Воскрес!
Заходьте, друзі і знайомі!

Господар: Світлий день Христового Воскресіння – найвеличніше із наших християнських свят. В Україні Христове Воскресіння називають Великоднем. Бо це великий день для усіх християн.

У цей день здійснилося все те, про що Христос розповідав своїм учням. Воскресіння Ісуса Христа доводить істину про те, що після смерті життя не припиняється, адже душа – вічна. Саме тому свято Великодня називають «святом свят», «торжеством торжеств». Коли б Христос не воскрес, Він би залишився для людства великим, праведним, святим Вчителем і Проповідником, але не був би для нас Всемогутнім Богом і Небесним Отцем. Христос Воскрес! І в святу ніч Свого Воскресіння Він утвердив всі істини Свого Божественного вчення. Люди зрозуміли тепер, що Він – не тільки Великий Учитель, але Він – Бог Всемогутній, Котрий силою Своєї Божественної всемогутності воскрес на третій день із гробу. Воскресіння Христове – це найвеличніше чудо із всіх чудес всього світу. Весь Світлий Тиждень Царські ворота в храмах залишаються відкритими і весь тиждень відбувається радісний передзвін усіх дзвонів.

Христос Воскрес

Врочистих гімнів ллються звуки

Христу – Спасителю людей,

Хто переніс нелюдські муки

Для торжества святих ідей.

І пеклу більше не під силу

Вселяти страх – само тремтить.

Вже не лякає тінь могили

Того, хто Божий дар хранить.

Якби не славне Воскресіння

Христа, що вмер, було, за нас,

Тоді б воістину від тління

Ніхто б на світі нас не спас.

Тоді б була даремна віра,

Надія наша в майбуття,

Життя було б непевним, сірим,

Не схожим навіть на життя.

Наука вся тоді Христова,

Його пророчі в ній думки

Були б не варті навіть слова

Для усіх людей на всі віки.

Та Він воскрес! Тепер правдивий

На все знаходиться отвіт.

Віднині й завжди є щасливі

Оті, що йдуть за ним услід.

Так, Він воскрес! Життя основа

Нам зрозуміла сущим тут.

Тепер є сенс читати Слово,

Вклоняйтесь Господу Христу.

Співаймо всі, щоб не змовкала
Хвала Тому, хто йшов на хрест.
Щоб вістка радісно звучала:
Христос Воістину Воскрес!

Господиня: На Україні свято Великодня відзначається більше тисячі років.

Великдень належить до тих свят, дата яких змінюється щороку (не раніше **4 квітня** та не пізніше **8 травня**), відзначають його першої неділі після весняного рівнодення й повного місяця після цього.

Передує Великодню Великий піст. Останній тиждень посту називається Страсним. У Біблії сказано, що у Великий четвер відбулася Тайна Вечеря, де було встановлено таїнство Причастя. За давніми християнськими звичаями, цього дня домівка має бути прибрана, адже із церковної служби несуть запалену свічку, також випікають паски та розписують писанки.

За чистим четвергом слідує Велика П'ятниця, день розп'яття, день смерті Христа. Цього дня у Божому храмі кладуть плащаницю. (Плащаниця-образ на полотні покладеного в гроб Ісуса Христа).

А далі за суботою – неділя – день Світлого Христового Воскресіння, Великдень – Великий день – свято всіх свят, торжество всіх торжеств.

Учень 1. Свято Пасхи наступає,
Переможна піснь лунає,
Благовість несе з небес,
Що Ісус Христос Воскрес!

Учень 2. Простимо нині всі образи
І звільнені з гріховних оков,
За руки взявшись, всі разом
Зустрічаймо Воскреслу Любов!

Учень 3. Пасха – свято пречудове
Означає «перехід».
Смерть проходить, страх минає
І життю радіє світ.

Ведучий: Слово Пасха в перекладі з давньоєврейської мови означає – «проходження мимо».

Свято Воскресіння Христова називається Пасхою тому, що Господь звільнив всіх людей від рабства. Смерть, яка до цього була неминучою для людства, тепер пройшла мимо, так як Спаситель звільнив нас своїм Воскресінням від гріха і смерті.

Ведуча: В п'ятницю о дев'ятій годині Ісуса Христа розп'яли на хресті разом з розбійниками. О третій годині дня згасло сонце, затряслася земля, величезне каміння розколось і завіса в храмі роздерлася навпіл. Ісус Христос на хресті схилив голову і Його земне життя скінчилось.

Ведучий: Але й після цього вороги Господа не заспокоїлись. Вони поставили сторожу до печери гробу Господня, а вхід до неї запечатали. Опівночі з суботи на

неділю був сильний землетрус. Сторожа, яка стояла біля гробу Господня, побачила Ангела в сліпучо-білому вбранні, який відвалив камінь від входу до печери. Перелякані воїни розбіглись. Рано-вранці вірні Христу жінки взяли сосуди з мастилами і пішли до печери, щоб за звичаєм того часу помазати тіло Ісуса. Коли вони підійшли, їхнім очам відкрилась небачена картина: вхід в печеру гроба Господня був відкритий, а камінь відвалений.

Ведуча: Одна з жінок – найвідоміша супутниця Господа, яка не покинула Його і біля Голгофського Христа – Марія Магдалина побігла сповістити учнів, що тіло Ісуса Христа забрали. Учні ж зі страхом зайшли в печеру і побачили двох Ангелів в білому вбранні, які сповістили їх:

– Не бійтесь! Нащо ви шукаєте живого серед мертвих? Ісус Христос воскрес! Ідіть і скажіть про це учням його.

Декламування віршів учнями

1. Во ім'я Господа – Христа

Він вчив любові і добра,
Любити ближнього як брата:
Йому віддячили сповна:
Дубовий хрест – страшна відплата.
Він вчив ненавидіти зло,
Але боротись з ним Любов'ю.
Людські гріхи на всі часи
Христос омив Своєю кров'ю.

2. ***

В Україні дзвони дзвонять -
Це ж у нас Великий день.
Народ будиться спросоння
У вінку гучних пісень.
Це ж Христос Воскрес із гробу,
Радість чиста і свята,
І ми всі уже з дарами
Привітати йдем Христа...

3. Великодні дзвони

Вдягла весна мережану сорочку,
Умившись і звільнившись від турбот,
І підіймає волошкові очі
До вищих, до церковних позолот.
Великдень всіх нас на гостини просить,
Малює сонце, полотно небес,
І крашанку, як усмішку підносить,
«Христос Воскрес!»
«Воістину Воскрес!»
Христос Воскрес! Співає вся природа,

Величний гімн полинув до небес.
Хоч Він помер з любов'ю до народу,
Із гробу встав, у величі воскрес.
Христос Воскрес! Яка велична днина!
Яка любов, і ласка, і краса!
Віддав Господь улюбленого Сина,
Щоб людям всім відкрити небеса.
Христос Воскрес! Радійте нині, діти!
Сповнилось найбільше із чудес,
Пропала тьма, і сонце правди світить.
«Христос Воскрес!»
«Воістину Воскрес!»

Учень: За тисячолітню історію святкування Христового Воскресіння в Україні виникло багато традицій святкування Великодня.

Учениця: Світле свято Воскресіння супроводжується урочистостями, до яких готуються протягом усього тижня: ходять в храм на служби, де в ці дні Церква Христова переживає особливі події останніх днів Ісуса на землі і Його страждання, і Хресну смерть, і всі стараються в ці дні постувати, щоб причаститись Христових Таїн, очистивши свою душу від гріхів, а також прибирають, білять оселі, печуть паски, фарбують крашанки.

Учень: Існує звичай на Великдень дарувати червоні яйця-писанки, символ відродження, перемоги життя над смертю. Це означає, що «Христос воскрес із мертвих, смертю смерть поправ».

Українська писанка –

Як дитяча пісенька,
Як бабусина казка,
Як матусина ласка.
Ячко – розмальоване, барвисте,
Ним тішиться і старець, і дитя,
Творіння людських рук святе і чисте,
Маленький символ нашого життя.

Ведуча: Писанка – мініатюрний символ народного живопису.

Розписують писанки тонкою металевою трубочкою-писачком. По черзі занурюють яйце у різні фарби, дають їм висохнути, так утворюється справжнє диво – Великодня писанка.

Читання віршу.

Христос Воскрес!
Чуєш: дзвони гудуть,
Чуєш: спів урочистий пливе до небес,
Звуки в простір могутніми хвилями йдуть...

То – син Божий Воскрес.

Чуєш: все до нового життя постає,
Все радіє весні без кінця,
Вся природа їй в жертву себе віддає,
Славословить Творця!

Чуєш: дзвони гудуть,
Чуєш: спів переможний летить до небес
І зове людську душу на світлу путь,
Щоби Бог в ній Воскрес!

Ведуча: Назвати цей день святим, навіть найбільшим святом – це занадто мало. Він важливіше будь-якого свята і значиміше будь-якої події в світовій історії. В цей день все людство, а значить кожен з нас отримали надію на спасіння тому, що Христос Воскрес.

Воскрес Спаситель, Воскрес, щоб світлом свого Воскресіння осяяти світ назавжди.

Страждання і смерть Христа явили нам повноту любові Божої до нас і дали нам розуміння великої таємниці життя, що перемагає саму смерть, долає пекло. І таємниця ця – Любов.

Христос Воскрес!

Немає в людській мові слів більш життєдайних, чудодійних як ці два слова. Сприйняті серцем і втілені в добрих справах вони змінюють наші душі і наше життя.

Ведучий: До вашої уваги сценка «Великдень у бідного чоловіка»

Дійові особи:

Батько

Ведучий

Старший Син

Середній Син

Молодша Сестра

Перший Сусід

Другий Сусід

Перший Чумак

Другий Чумак

Третій Чумак

Ведучий: В Україні є давній звичай: перед Великоднем не гасити вогню в домі, а хай горить він цілу ніч, щоб було чим запалити свічку після повернення з Пасхальної заутрені. В одному селі жив бідний чоловік, який не мав щастя в житті і ніхто не знав чому. Двічі горіла в нього хата, не стало господарства, а тут ще й дружина померла, залишивши багато дітей.

(На сцені діти й батько)

Старший Син: Горе нам велике, нема біля нас нашої матері. Іще того року ми разом пасочку пекли, зустрічали разом Великдень, а цього року, мабуть, і не побачимо пасочки. А яка вона добра!

Середній Син: Невже ми такі нещасні, невже Господь нас не любить, невже на Великдень Він залишить нас без пасочки?

Батько: Ні, дорогенькі мої, Господь любить вас, і я думаю, що на таке велике свято, як Великдень, Він і вас обдарує Своєю милостиною. Моліться Йому. Дитяча щира молитва дуже велика в очах Божих. Для Господа немає нічого неможливого.

Молодша Сестра: Що, і я, така маленька, можу молитися Боженці?

Батько: Так.

Менша Сестра: І що, Він мене почує?

Батько: Так, крихітко моя маленька, твоє щире дитяче серце не зіпсоване гріхом, тож Господь почує і дасть тобі те, що ти просиш. А зараз давайте всі разом підемо в храм Божий, помолимося і Господь нам допоможе. *(Виходять).*

Ведучий:

(На сцені Старший Син і Перший Сусід.)

Старший Син: Христос Воскрес!

Перший Сусід: Воістину Воскрес!

Старший Син: Дайте, добрі люди, вогню – свічечку запалити.

Перший Сусід: Сьогодні кожен вдома вогонь залишає. Невже ти свого не маєш?

Ведучий: Пішов син до других сусідів.

(На сцені Старший Син і Другий Сусід.)

Старший Син: Христос Воскрес!

Другий Сусід: Воістину Воскрес!

Старший Син: Дайте, добрі люди, вогню – свічечку запалити.

Другий Сусід: Не до тебе нам тепер, за вогнем іди в поле, до чумаків, нехай вони тобі дають.

Ведучий: Заплакали бідні діти з батьком; гірко їм було терпіти образу в такий день. Пішов батько в чисте поле, де вогник горів. І справді, чумаки були: застав їх Великдень в полі.

(На сцені батько та чумаки.)

Батько: Христос Воскрес!

Чумаки: Воістину Воскрес!

Батько: Дайте вогню – свічечку запалити, добрі люди!

Перший Чумака: Не донесеш ти свічку, тут в полі вітерець повіває – задує. Підстав полу свитки, ми тобі туди вугликів насиплемо.

(Підставляє полу свитки, чумаки згрібають жар руками і висипають батькові у свитку.)

Другий Чумака: Ступай з Богом, нічого не бійся, донесеш. *(Виходять.)*

(Заходить батько. Висипає зі свити монети.)

Батько: Боже Милосердний, що це я бачу?! Замість жару гроші. Та це ж чудо Господь зробив. Діти мої, ходіть, подивіться, яке чудо Господь створив для нас на Великдень.

Діти: Великий, Милосердний Боже, дякуємо Тобі, що не залишаєш нас, бідних сиріток.

Ведучий: Сусід, що не хотів дати вогню сиротам, зауважив, що в хаті бідного стало світло. Він здивувався і пішов подивитися. Зазирнув у віконце і побачив на долівці купу золотих монет. Відразу зайшов він у хату до бідного, щоб розпитати його про все. Чутка про чудесне багатство швидко оббігла все село. Послали жінки своїх чоловіків бігом до чумаків за золотими монетами. Послали за золотом своїх чоловіків і сусідки бідного.

(На сцені чоловіки-сусіди з чумаками.)

Чоловіки: Христос Воскрес!

Чумаки: Воістину Воскрес!

Перший Сусід: Дайте нам вогню!

Третій Чумак: А навіщо вам?

Другий Сусід: Щоб свічечку запалити.

Перший Чумак: Ось, будь ласка. *(Нагрібають у свити.)*

Перший Сусід: Дайте ще.

Третій Чумак: Вистачить з вас і цього. Навіщо вам так багато? *(Виходять.)*

Ведучий: Чоловіки, діставши жару, швидко побігли додому.

Перший Сусід: А що це паленим пахне? Ніби то до свята хтось свиню обпалив.

Другий Сусід: Правда, пахне.

Перший Сусід: Ой, у мене свитка горить! *(Скидають з себе свитки, сваряться.)*

Другий Сусід: Не вдалося нам принести золота. *(Виходять.)*

Ведучий: А чумаки тим часом подалися далі. Нічого не стало: ні волів, ні возів, ні чумаків, ні вогню. Бідний же чоловік з діточками розбагатів з того Великодня і став жити-поживати і Бога прославляти.

1. Христос Воскрес! Звершилось чудо,

Кругом радіє дітвора.

Врочиста пісня лине всюди,-

Це справді радісна пора.

Ніхто в цей день хай не сумує,

Хай лине пісня до небес.

І кожне серце хай відчує:

Христос воістину воскрес!

2. У Пасхальних передзвонах,

В сонячних дзвінких піснях

Йде до нас весна прозора,

Вбрана вона у вінках.

Її пісні солов'їні

Линуть до самих небес.

Сонце весняне радіє,

Бо Христос Воскрес.

3. Ім'я Христа, як сонце сяє,

Тепло любові шле нам із небес.
І Україна вся співає :
Христос Воскрес! Христос Воскрес!
Христос Воскрес! – Радійте всі народи,
Хай кожне серце повнить добром.
З Великоднем весна у світ приходить,
Земля вся воскресає із Христом.

4. Я щаслива, бо в душі розквітли квіти,
Я дарую людям радість і добро.

5. Так, я хочу, щоб у мирі жили діти,
І війни ніколи в світі не було.

6. Щоб дитина що прокинулась раненько,
Усміхнулась небу, сонцю і птахам.

7. Щоб всі люди поважали рідну неньку,
І тоді життя щораз всміхнеться нам.

8. Дуже хочу я, щоб всі жили ми з Богом,
Щоб Христу відкрили двері у серцях.
Бо до Бога нам в житті одна Дорога,
І колись постане рай – не в небесах.

Вдягла весна мережану сорочку
У день святий, звільнившись від турбот,
І піднімає волошкові очі
До вищих, до церковних позолот.
Великдень всіх нас на гостини просить,
Малює сонце золото небес,
І крашанку, як усмішку підносить...
Христос воскрес! Воістину воскрес!

Звучить запис дзвонів.

Христос воскрес!

1. Співає жайворонок з небес:
"Христос воскрес! Христос воскрес!"

2. У небо дзвін гуде з села:
"Христос воскрес! Йому хвала!"

3. В проміннях сонячних блакить:
"Христос воскрес! Його хвалить!"

4. Дзюрчить струмок - весняний дзвін:
"Воскрес Христос - Господній син!"

5. Радіють діти у вінках:

"Христос воскрес на небесах!"

6. І вся земля, мов той вінок -
З чудесних трав, дітей, квіток!

І в серці радість через край:

Воскресли поле, річка, гай!

І лине пісня до небес:

"Христос воскрес! Христос воскрес!"

Ведучий. Дай нам силу й розум, щоб ми в школі добре вчились.

Віру в тепле, серце чисте, щоб неправді не корились.

Нам усім даруй здоров'я, згоду учнівській родині.

Дай твій захист, волю й долю добрим людям в Україні.

Учениця. Любі гості! На прощання

Ви прийміть від нас вітання,

В дарунок всі наші пісні

І ось ці пригощання.

Діти дарують гостям крашанки, пасочки.

Розділ IV. Я та люди навколо мене

Урок 26

Тема: Творець. Творіння. Творчість. Натхнення та окриленість у творчості.

Мета: визначити зміст понять «творець» і «творчість», «натхнення» та «окриленість» у творчому процесі; розвивати прагнення до творчості; виховувати любов, чуйність, повагу до всього створеного Богом та людьми.

Тип уроку: засвоєння нових знань

Ключовий вірш: "На початку створив Бог небо й землю" (Бут. 1, 1)

«Прославляю Тебе, що я дивно утворений! Дивні діла Твої, і душа моя відає про це!» (Псалом 138:14)

Словник понять і термінів: творець, творчість, творіння, натхнення.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, репродукції картин відомих художників.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

*А чи знаєте ви, діти,
Хто створив птахів і квіти,
Сонце, місяць, небо, зорі,
Ріки та струмки прозорі?
Хто про все оце подбав?
Хто нам все подарував?
Хто підніс високо гори,
Океану дав простори,
Відокремив день від ночі.
І чиї пильнують очі,
Аби справно дні минались
І ніщо не руйнувалось?
Бог створив цей світ і нас.
Він із нами повсякчас!
(Іванна Щедріна)*

Як ви розумієте значення понять «творець, творіння, творчість»?
(відповіді дітей)

2. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Бог створив Всесвіт – небо й землю; усе, що живе та знаходиться на них, усе видиме й невидиме. Він управляє й керує всесвітом
Ми пізнаємо Творця і світ – Його творіння.

Бог є Творець. Це значить, що Він не тільки сотворив світ, а й завжди присутній у творінні і творить постійно. Тому творіння є

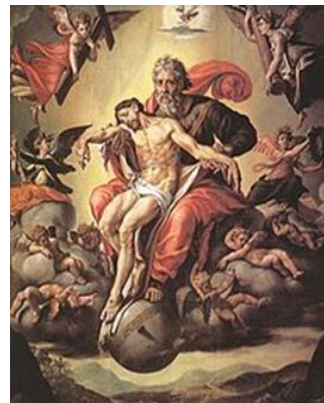

знаком і виявом Божої творчої любові. Воно покликане в особі людини відповісти любов'ю на любов.

Бог – творець усього світу

Бог в образі Святої Трійці,

Колективна творча робота « Створення видимого світу»

(При поясненні учням послідовності створення світу Богом, виготовляємо аплікації, поступово наклеюючи те, що створював Бог протягом шести днів.)

Світ, який оточує нас, - багатий, цікавий і неповторний. Навколо ростуть різні квіти, дерева, співають пташки, дзюрчать струмочки. Це все створив Всемогутній Бог. Він сказав тільки слово - і сталося все по-порядку.

Спочатку на землі було дуже темно. Заплющіть на хвилинку очі... правда ж, вам не подобається, коли нічого не видно? І Богові не подобалося. Тоді Він сказав: «Хай буде світло!» і так сталося першого дня. Світло Бог назвав днем, а темряву – ніччю.

Другого дня Господь створив небо. Воно було чисте й блакитне, а по ньому ніжно пливли білесенькі хмаринки.

Третього дня за наказом Божим утворилися вода і земля, на якій виросла травичка, квіти, кущі та дерева. Скрізь було дуже гарно, навколо цвіли квіти, стояли стрункі дерева.

На четвертий день Бог сказав Слово – і з'явилися небесні світила: яскраве сонечко, що вдень посилало проміння, а також місяць і зірочки, які світилися вночі.

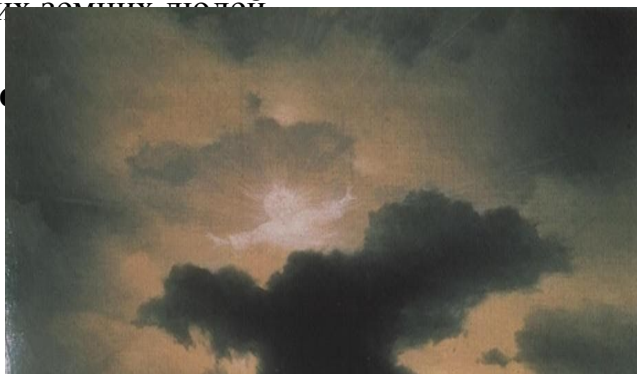
П'ятого дня Господь наказав, щоб у воді з'явилися рибки, а в повітрі – пташки. Так і сталося: у морях, річках та озерах почали плавати карасі, окуні, щуки, а на деревах заспівали пташки, можливо саме тоді над річкою закурилав журавель, у лісі почувся стукіт дятла. І це все сталося п'ятого дня.

Шостого дня Бог створив тварин. З гілки на гілку почали стрибати білочки, у лісі бігали зайчики, а на полі паслися корівки, коні, овечки... Земля ожила - і все на ній було в русі. Тільки не було ще господаря.

І Господь створив Адама і Єву – перших земних людей.

Робота над картиною Івана Айвазовського

- Як ви розумієте слово «хаос»?
- Що підтверджує назву картини?

- Які почуття викликає у вас ця картина?

Слово вчителя

Коли Земля вийшла з рук Творця, вона була напрочуд гарною. Її поверхню вкривали гори, пагорби та рівнини, величні ріки та чудові озера; гори не були неприступними і суворими на вигляд, з багатьма стрімкими підйомами та жахливими прірвами, як за наших днів. Землю вкривала розкішна рослинність. Всюди тишили око граціозні кущі та ніжні квіти. Вершини пагорбів прикрашали дерева набагато величніші за ті, які існують сьогодні. Повітря, не заражене шкідливими випаровуваннями, було чисте і здорове. І людина – як вінець Божого творіння, для якої була приготовлена прекрасна Земля вийшла на арену дій.

- Тепер ми відкриємо Біблію і прочитаємо (Буття 1:26)

І сказав Бог: «Створімо людину за образом Нашим, за подобою. Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усією землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі».

- З вірша ми бачимо, як саме створена людина?

(За образом і подобою Бога)

- Прочитаємо ще уривок з Біблії (Буття 2:7)

«І створив Господь Бог людину з порошу земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, - і стала людина живою душею».

Обговорення вірша та з'ясування. Що людина має від свого творіння три складові. Вона має Дух душу і тіло. Тіло – порох земний, а коли Господь вдихнув свій дух у людину – вона стала душею живою.

- Що наказав Бог першим людям, яке доручення Він їм дав?

(Панувати над усім його творінням...)

Вправа «Дослідження».

Всі ми знаємо за ствердженнями вчених, що людина на 70 % складається з води. Якщо ми візьмемо ємність і помістимо туди третю частину порошу земного а потім дві третіх наллємо води потім перемішаємо, що у нас вийшло – брудна вода. Ми навіть глиною не можемо її назвати. Ви тільки уявіть, Бог створив людину, яка складається на 70% з води, коли для того, наприклад, щоб зробити глиняний виріб ми беремо навпаки більше глини і зовсім мало води, щоб тільки вона могла ліпитися і перетворитися на якийсь предмет.

Недарма Цар Давид у своїх псалмах вигукував з великим здивуванням

«Прославляю тебе, що я дивно утворений...» Пс.138 :14

Опрацювання ілюстраційного матеріалу

Створена руками Творця, людина була прекрасною. Її обличчя випромінювало радість життя. Художники світу у всі часи прагнули зобразити перших людей на своєму полотні і у кожного це виходило по своєму. Але це тільки приблизне нагадування про перше творіння Боже, бо ніхто не міг бачити і осягнути тієї краси і гармонії якою володіли первозданні людські істоти. Давайте зараз розглянемо картину видатного художника.

Лукас Кранах Старший

Лукас Кранах Старший. Адам. Єва

Обговорення картин. Дітей підвести до розуміння того, що в різні часи, різні художники зображали перших людей опираючись на припущення та ідеал краси на той час у якому вони жили, але кожна картина є лише припущенням.

Поетична хвилинка

Щасливий той, хто бачить Бога
В щоденних клопотах, в тривогах,
В усіх своїх земних дорогах,
У хмарах, в небі голубому,
У лісі тихому, густому,
В горі, що піднялась високо,
В ромашці, що милує око,
У зорях, в сонячному світлі,
У всій природі, у всьому світі!
Послухай – пісня скрізь лунає,
Простори неба наповняє,
В промінні сонячному грає,
У гілочці – весняним цвітом,
В трояндах, росами обмитих,
Ласкавим вітром пронесеться,
На землю дощиком проллється.
У пісні цій, що так натхненно
Нехай почує кожен:
Ми всі – творіння Боже!
Щасливий, хто цю пісню знає,
В чиєму серці спів лунає,
Хто щиро Бога прославляє.
Те серденько повік не в'яне,
Воно радіть не перестане,
Воно милується красою,
Цвіте любов'ю й добротою.
В кінці тернистої дороги
Його чекає зустріч з Богом.
Засяє серденько оте,
Неначе сонце золоте!

(Михайло Козубовський, переклала з російської Мирослава Приходько)

Якою є головна думка цього вірша?

Слово вчителя

Творчість – діяльність, що породжує щось якісно нове і відрізняється неповторністю, унікальністю.

Творчість є насамперед працею, завзятою, кропіткою і в той же час натхненною, потребуючою великої напруги усіх фізичних і духовних сил людини. Справжня творчість завжди дає суспільно корисний і значимий результат.

У творчості розкриваються багато різних якостей людини, виражається зміст особистості. Діяльність людини в процесі творчості протікає на найвищому рівні. Це відноситься до інтелекту, емоційної і вольової сфер особистості. Істотні моменти творчості – захопленість і спрямованість. Для захопленої людини творчість є сенсом життя. Тоді людина стає справжнім творцем.

Що таке натхнення та окриленість у творчості?

Стан натхнення – типова для творчості риса. Натхнення характеризується, з одного боку, високою продуктивністю, з іншого боку – величезним підйомом і напругою сил людини. Видатний художник Репін писав, що натхнення – це нагорода за каторжну працю. Творча задача, розв’язувана художником – майстром слова, чи кисті різця, – досягається через тривалі і наполегливі пошуки максимально виразної і змістовної форми.

Натхнення – творчий стан.

Натхнення – це дія творчих сил.

Люди шукають натхнення із різноманітних джерел. Ним може бути поезія, живопис, музика, щось незвичайне, молитва, спілкування між людьми, але це завжди внутрішня робота серця.

Цікаві повідомлення від інформаторів.

1 учень: «Відомий випадок з науковцем хіміком Менделєєвим Дмитром Івановичем. Йому ніяк не давалася побудова майбутньої системи періодичних хімічних елементів. Рішення несподівано прийшло під час сну. Він прокинувся і швидко зафіксував рішення, що наснилося йому»

2 учень : «Аркуші паперу мав поряд з власним ліжком поет Пушкін на випадки натхнення. Коли вночі йому не спалося, іноді приходило натхнення. Він будив дружину, аби прочитати їй те, що щойно створив. Проте відомо, що натхнення приходило до нього в будь-який час»

Слово вчителя

Відомий композитор П.І.Чайковський говорив «Натхнення – це така гостя, яка не любить відвідувати ледачих».

Господь Бог дав людині таланти, волю, розум і обставини життя. Усе це людина повинна прагнути зрозуміти і належно оцінити. Потрібно шанувати самого себе, усвідомлюючи наступне: «Бог мене настільки любить, що дав мені усі ці дари». І коли ми належно зрозуміємо це, то варто поглянути навколо себе і сказати: «Люди, що поруч зі мною, такі самі, як я, і вони також отримали таланти». Іншими словами, треба зрозуміти себе як створіння Боже – обдаровану і покликану до якогось завдання людину. Потім це розуміння перенести на ближніх. Лише тоді ми зрозуміємо, що кожен має своє життєве завдання й будемо поважати життєве завдання інших, виконуючи настанову Ісуса Христа: «Люби ближнього як самого себе».

Важливе питання

Що спільного мають поняття «Бог-творець» і «людина-творець» і чим вони відрізняються?

3. Закріплення нового матеріалу

Робота над загадками

Словом всесвіт Бог створив,
Землю щедро населив,
Цілих шість днів працював
А у сьомий день... (спочив)
Бог створив зайців, слонів
Бегемотів та котів,
Тигра, мавпочку та лева
І... (людей) Господь створив!

Дебати юних філософів

«Прославляю Тебе, що я дивно утворений! Дивні діла Твої, і душа моя відає про це!» (Псалом 138:14)

- Діти як ви розумієте цей вірш ?
(Ми прославляємо Господа, що кожен з нас особисто дивно утворений)
- Так ми всі в очах Господніх дуже цінні і неповторні. Немає на землі жодної людини, яка б повністю зовні і духовно була однаковою. Творець кожного з нас наділив талантами або здібностями. Кожен з вас у чомусь здібний.
Обговорення обдарувань дітей у класі.

Робота з відеоматеріалом

про творчу людину «Художник з балончиками фарб»

<http://repman.livejournal.com/233463.html>

Обговорення відеоролика

Головна думка: Земля знаходиться в люблячих руках Творця

Робота з музичним матеріалом (Й.С.Бах «Токата ре мінор»)

Творчість людини виявляється не тільки в образотворчому мистецтві, але величезний духовний вплив на людину мають твори багатьох композиторів світу, наприклад твори німецького композитора Й.С. Баха. Його музику можна назвати «Розмовою з вічністю».

Робота з ілюстративним матеріалом

Одним з чудес світу, створеним рукою людей вважається «Статуя Христа» у місті Ріо де Жанейро, Бразилія 1931р. Створив її геніальний бразильський скульптор Ектор де Сільва Коста. Христос здається обіймає своїми руками не тільки Латинську Америку, але і весь християнський світ. Спаситель простягнув свої люблячі руки над світом. І наче летить над ним.

Дійсно, всі діла Божі величні, дивують нас своєю досконалістю і незвичайністю. Навіть зараз коли пройшло так багато часу від створення первозданної землі, вона хоч і віддалено, але нагадує нам про неймовірну красу та пишність її поверхні, про дивно створених тварин як друзів для людини. Скажіть, діти, за доказами вчених, яка тварина має найбільш розвинений розум і настільки близька до людини, що навіть рятує її від загибелі? (*Дельфін*)

Опрацювання оповідання повчального характеру

Пелорус Джек був диким дельфіном, який жив біля берегів Нової Зеландії. Свою працю лоцмана він почав з 1888 року. Ніхто ніколи його не навчав, але він сам вирішив, що може супроводжувати кораблі через бурхливі води небезпечного десятикілометрового проливу між двома островами. Пелорус Джек мав звичку чекати біля входу у пролив поки до нього наблизиться якесь судно. Потім він обходив його і прямував попереду нього, повертаючи в той чи інший бік вказуючи безпечний напрямок. Проводячи корабель через пролив він повертався назад і знову чекав на наступне судно, щоб прийти йому на допомогу. Дельфін здійснював свою важливу роботу у цьому проливі протягом 24 років. Вістка про нього облетіла весь світ. Новозеландська влада у 1904 році прийняла закон захисту Пелоруса Джека. Та 1912 р. він зник і ніхто не знає, що з ним сталося. Дельфін ніколи не потребував оплати за свою роботу, не спізнився та не страйкував. Протягом 24 років на нього можна було повністю покластися. Ось яким вірним та надійним помічником він був для людей.

Питання

Що дивовижного було в цьому Божому творінні – дельфіні Джекові?

Чи навчає нас чомусь ця історія?

Практична робота в зошиті

1. Впиши пропущені букви у вірш із Біблії (Буття 1:26,27)

а) «Створімо _____ за образом _____, за подобою _____».

б) «І Бог на свій _____ людину _____, на _____ її Він _____, як чоловіка та жінку _____».

2. Вибери правильні відповіді і впиши літери в квадратики.

• Бог створив Адама з

а) ребра; б) пороху земного; в) повітря; г) вогню.

• Бог створив Єву з

а) глини; б) води і пороху земного; в) ребра тварини; г) ребра Адамового.

• Навіть, коли Адам і Єва порушили Божу волю

а) Бог не звернув уваги на скоєний ними гріх;

б) це не вплинуло на їхні відносини з Богом;

г) Бог все одно любив їх, але Він не міг пропустити цей гріх повз увагу.

8. Виконання пісні «Витвори Митця»

(Сл. і муз. Титаренко С.Г.)

У - сю - ди ви - дно ви - тво - ри Митця, То - го хто нам дарує всім жит -
тя. То - го, хто нам цей світ подарував, І зберегти його нам нака
зав. Ко - ли любов в ду - ші раді - є,
ли - не му - зи - ка Твор - ця. То - ді на - ро - джу - ю - ться мрі -
ї, То - ді спі - ва - є вся зе - мля

Усюди видно витвори Митця,
Того, хто нам дарує всім життя.
Того, хто нам цей світ подарував,

І зберегти його нам наказав.

Приспів

Коли любов в душі радіє,
І лине музика Творця.
Тоді народжуються мрії, 2 рази
Тоді співає вся земля

Тож збережемо землю цю святу,
Даруймо щирість всім і доброту.
Створімо храм любові і добра,
Що нам врятує душі і серця.

Приспів

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

- Що означає бути людиною, бути образом Божим?
- Яке призначення людини на землі?
- Назвіть три складові людини?
- Як повинно впливати на нашу поведінку розуміння того, що ми Боже творіння?
- Як людина повинна ставитися до навколишнього світу?
- Якими талантами або здібностями наділив Творець людину?

Підведення підсумків уроку та оцінювання учнів

Домашнє завдання

Підготувати виступ, малюнки, або будь-яку роботу, яка віддзеркалює будь-який день творіння.

Урок 27

Тема. Незримий труд душі. Творення та руйнування. Творчість, як дар Божий, який треба зберігати.

Мета уроку: сформувати уявлення про труд душі; розвивати вміння робити висновки щодо результатів творення та руйнації; виховувати прагнення до творчості як дару Божого.

Тип уроку: комбінований.

Ключовий вірш: «Усе, чого ви бажаєте, щоб чинили вам люди, так само чиніть і ви їм» (Мф.7,12)

Словник понять і термінів: стриманість, творення, руйнування, творчість, дар Божий.

Обладнання: ілюстрації по темі, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство, історія, етика.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

1. Організаційний момент.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

Демонстрація та захист робіт, що віддзеркалюють певний день творіння

-Як ви розумієте поняття «творчість»?

-Хто допомагає нам творити?

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Питання

-Якими видами творчості ви цікавитесь?

-Яких результатів ви досягли у своєму творчому обдаруванні і хто вам допомагав?

3. Засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя

Як працює тіло людини, нам всім зрозуміло. А як бути з душею? Як вона трудиться? Душа відповідає за внутрішній розвиток людини, її самовдосконалення. Здатність створювати духовні блага, працювати над собою, змінюватись на краще – це і є труд душі. А допомагає людині у цьому труді Бог. «Творець»- саме так ми ще називаємо Його. Отже, творчість – це дар Творця людині, яка покликається бути співтворцем, співробітником Божим на землі. І дуже важливо цінувати цей дар, розвивати його. Адже процес цей є особистим спілкуванням з Богом, невидимий для усіх інших людей.

Коли поет творить свої вірші,

Він їх малює фарбами душі.

Вкладає в них таку глибинну суть,

Що інші душі може сколихнуть.

І от, якщо така настане мить,

Що в інших душах слово забринить,

Винагороди більшої нема.

Це значить, що творив він не дарма.

Як ви розумієте вислів «малює фарбами душі»?

Зразок творчості серед святих.

Найвидатнішим прикладом творчості серед святих є життя братів-просвітителів Кирила та Мефодія. Заслуга їх в історії культури безцінна. Вони творчо підійшли до розробки слов'янської азбуки, поклавши цим початок розвитку слов'янської писемності. Переклали з грецької мови багато книг, сприяли поширенню грамотності серед слов'ян, боролися проти спроб заборонити слов'янські книги. Справа, якій присвятили своє життя Кирило і Мефодій, була марною. І найкращий доказ цього –

вдячність нащадків. Нині в Україні, Росії, Білорусії та Болгарії щорічно святкується День слов'янської культури та писемності - 24 травня – в день вшанування Православною Церквою рівноапостольних братів Кирила та Мефодія.

Бесіда про творення та руйнування.

-Творення – це джерело радості та щастя. Давайте пригадаємо стан вашої душі, ваші відчуття в процесі творчості.

-Доберіть антонім (слово з протилежним значенням) до слова «творчість» (руйнування). Які почуття охоплюють людину, коли вона руйнує?

-Давайте спробуємо порівняти стан людської душі, її почуття під час творення та під час руйнування. Який можемо зробити висновок?

Слово вчителя

- Здавна на землі люди цінували праведне життя – життя чесне, щире, відкрите, правдиве. Зло довго не забувається і породжує зло. А от добро примножує добро. Не давайте злу побороти добро! Святе Письмо дуже часто наголошує на думці, що найщасливішими є ті люди, які думають не про себе, а про інших і творять їм добро.
- Як ви розумієте такі слова?
- Доброта – найкраща риса характеру людини. Її не можна доторкнутися, понюхати, посмакувати. Добро можна тільки творити та відчувати. Тільки творення добра можна назвати справжньою творчістю.
- То що ж таке доброта у вашому розумінні?
- Все створене Богом говорить про Його любов. Бог створив Сонце. Сонце дарує нам світло і тепло. Якби не було Сонця, все б замерзло і на землі не було б життя. Ви радієте, що Бог створив Сонце?
- Бог створив також дощ. Можливо, нам деколи не подобається дощ, бо через нього ми не можемо, наприклад, перебувати на природі. Але дощ допомагає рости квітам. Тож коли ми бачимо гарні квіти, то кому повинні за них подякувати? (Богові). А кому дякувати, коли їмо смачні фрукти та овочі? (...). Теж Богові, тому що все росте завдяки сонцю й дощу, які він створив.
- Яке ж чудове життя! Ми можемо слухати гарні пісні пташок. Можемо бачити квіти та інші витвори Бога. А ще можемо споживати їжу, яку дає Бог.
- Проте у світі ми бачимо не лише приклади створення, але й руйнування людьми того, що створено до них багато років тому.

(Учні наводять приклади негативної діяльності людини по відношенню до природи, людського оточення)

Формулювання висновку. Все своє життя людина повинна присвятити творінню добра у навколишньому середовищі, в самому собі, своїй душі. При цьому кожна людина має берегти природні задатки, як дар Божий.

Гра «Скринька творчості»

Потрібно бути уважними і закінчити речення. Якщо справимося, дістанемо ключика від скриньки.

Скринька відкривається, поради розпочинаються. А ви допомагайте, і слово додавайте.

Знають всі старе повчання:

*Бажання є, то є й ... **навчання.***

Йде віками з уст народа:

*«Вчитись треба у ... **природи!**»*

Потічок навчить стремління,

*Павучок малий – ... **терпінню.***

Сніг навчає чистоті,

*Тепле серце – ... **доброті.***

Ось в гаю пташки співають –

*Співу гарному ... **навчають.***

А без праці ми – нікуди.

Бджілки вчать:

*«Трудіться, ... **люди!**»*

На почесній лісу службі

*Нас мурахи учать ... **дружбі.***

А любити, шанувати

*Та відвертість ... **цінувати***

Лебеді нас вчать поважні,

*Легкокрилі і ... **відважні.***

День за днем ідуть уроки,

*А людина робить ... **кроки.***

Мов маленькая дитина

*До мети іде ... **невпинно.***

Вчіться у природи, люди,

*Мудрості усім ... **прибуде!***

Вкажіть, що з відгаданих слів сприяє творчості людини?

А що з цих слів свідчить про «труд душі»?

4. Закріплення нового матеріалу

Гра «Незримий труд душі людської». Робота в парах

До назви поганої риси дібрати назви людських чеснот.

● Гординя	Щедрість
● Ненависть	Ласка
● Гнів	Працелюбність
● Скупість	Стриманість
● Бруд	Чистота
● Розбещеність	Скромність
● Лінощі	Цнотливість

- Чи вимагають ці чесноти праці людської душі?

Руханка

Руки до неба я піднімаю (піднімають руки вгору)

Щиро Бога благаю:

Дай сили і вміння (показують руками на себе)

Творити добро,

І ненавидіти будь-яке зло (розводять руки).

Складання «Асоціативного куща»

Добро

Це ласкаве...

ніжне ставлення...

це готовність...

Допомогти...

щире слово...

це любов...

- Це те, що допомагає нам радіти, любити, співчувати.
- У вашому дитячому серці може прорости насіння доброти, зробивши серце добрим. Але зло теж не спить. Воно розкидає зле насіння. Тоді все залежить від самої людини, яке насіння захоче вона виплекати в своєму серці, те й проросте. І сьогодні в кінці уроку ми засіємо наше серце тим насінням, яке ви зберете протягом нашої спільної роботи.

Опрацювання оповідання повчального характеру

На всіх не вистачить

Старші хлопці у футбол грають, а малий Вовчик їм завжди допомагає – м'яча подає, у кіоск по воду збігає.

Сьогодні вдалий день: хлопці замовили пляшку «Спрайту» й цукерки.

Вовчик прибігає захеканий, віддає Ігореві воду.

- Цукерки я сам поділю, можна? – питає Вовчик і дивиться на Ігоря великими чесними очима.
- Діли.

Вовчик роздає всім по дві цукерки, бере собі дві, а папір скручує і кидає під куш.

Поки хлопці грають, Вовчик стежить за папірцем. Коли всі підуть, він його підніме, розгорне і дістане зайві цукерки. Цікаво, скільки їх цього разу буде?

Одного разу аж п'ять залишилось. А навіщо їх ділити? Все одно на всіх не вистачить.

Краще самому з'їсти.

Бесіда за змістом прочитаного

- Як допомагав Вовчик старшим товаришам?
- Що доручили старші товариші малому сьогодні?
- Що запропонував Вовчик своїм друзям?
- Чи чесно поділив хлопчик покупку?
- Як Вовчик приховав своє зло перед товаришами?
- Що поганого вчинив хлопчик?
- Що потрібно намагатися робити, щоб уникнути Вовчикової поведінки?

Повторення «Золотих віршів» (Святе Письмо)

- Давайте пошукаємо слова зі Святого Письма, що допоможуть вам посіяти в серці зерно творення, доброти, ласки, терпіння, смирення?
(*Учні розшикують вислови з Біблії за посиланнями*)
- «Хто просить в тебе – дай йому, а хто хоче позичити в тебе – не відвертайся від нього» (Мф.5,42).
- «Робіть добро тим, котрі ненавидять вас» (Мф.5,44)
- «Усе, чого ви бажаєте, щоб чинили вам люди, так само чиніть і ви їм» (Мф.7,12)

Гра «Створено - зроблено»

- Вчитель називає різні предмети. Якщо вони зроблені руками людей, плесніть у долоні один раз. Якщо ж їх створив Бог - плесніть 3 рази.

Матеріал для гри: будинок, метелик, коза, літак, автомобіль, людина, жирафа, сонце, комп'ютер, фотоапарат, зорі, вода.

Гра «Виправ помилку»

Вчитель зачитує речення, учні уважно слухають, шукають помилку, говорять власне речення.

1. Добрі діти ніколи не подають милостиню.
2. Ввічливі діти не виконують прохань старших.
3. Гарні хлопці ходять на спортивні секції, щоб бути сильними і ображати молодших.
4. Батька та матір шанувати – ніколи їм не допомагати.
5. Відпочиваючи на природі, намагайся якнайбільше зашкодити їй.
6. Старанні учні ніколи не виконують домашні завдання.
7. Уважні учні завжди все забувають.

Вправа «Підсумки-роздуми»

Як ви розумієте поняття «труд душі»?

Порівняйте затрати людської душі на творення та руйнацію.

Наведіть приклади, коли людина є співтворцем Богів.

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

1. Вправа «Мікрофон»

- Що найбільше запам'яталося на уроці?
- Що вас вразило?
- Чому творчість вважають даром Божим?

2. Гра «Коло радості»

Візьміться за руки. Створіть коло. Я даю тобі, ..., цю добринку і бажаю тобі бути доброю і щирою.

(Діти по черзі передають добринку один одному і промовляють певні побажання. В кінці уроку вчитель кожному роздає добринки)

3. Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Домашнє завдання (за вибором)

1. Продовжити міркування «Творчість - це дар Божий, який потрібно берегти, тому що...»

2. Відшукати результати творчості з житій святих.

Урок 28

Тема: Вміння слухати, почути та сприймати інших.

Мета уроку: розглянути два важливі аспекти вміння слухати – у спілкуванні з Богом та з ближніми; виявити причини невміння слухати іншого та шляхи подолання цих причин; учити проявляти повагу до співрозмовника у бесіді; розвивати вміння висловлювати свою думку; виховувати уважність, стриманість, любов до Бога та ближнього.

Тип уроку: комбінований

Ключовий вірш: «Слухай ради й картання приймай, щоб мудрим ти став при своєму кінці» (Припов. 19,20)

Словник понять і термінів: щедрість, турбота, взаємодопомога, щирість.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, українська література.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

1. Організаційний момент.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

1. Читання міркувань «Творчість - це дар Божий, який потрібно берегти, тому що...»

2. Розповідь про творчість у житті святих.

2. Мотивація навчальної діяльності

Багато хто з нас знає, що існує поняття «мистецтво спілкування». Як ви вважаєте у чому полягає це мистецтво?

Створення проблемної ситуації.

Учитель зачитує текст, учні повинні дуже уважно слухати й порохувати, скільки разів у цьому тексті повторюється слово «слухати».

На жаль, для багатьох людей **слухати** когось – це складно. Адже **слухати** – це значить стримувати себе в бажанні висловити свою думку, у прагненні, щоб **слухали** тебе. Цікавий факт: дослідники помітили, що вміння **слухати** іншого – це якість, притаманна успішним людям, які досягають мети у своїй кар'єрі та в особистому житті. У сім'ях, рідше бувають сварки та непорозуміння, якщо люди **слухають** одне одного. Чи важливо вміти **слухати** іншого? Як ви гадаєте? Чи важко **слухати** уважно, з інтересом? Зараз кожний з вас **слухає** цей текст, тому що у нього є мета – порохувати, скільки слів «**слухати**» у тексті. У спілкуванні з іншою людиною повинна бути мета – **слухати**, щоб зрозуміти того, хто поряд.

Який висновок можна зробити?

(чим уважніше слухаємо, тим краще розуміємо й тим краще запам'ятовуємо)

Сьогодні ми розглянемо християнський погляд на здатність людини добре спілкуватися з іншими, адже саме спілкування лежить в основі збереження стосунків з іншими.

3. Засвоєння нового матеріалу

Історична довідка

У Київській Русі було широковідомим «Повчання дітям» Володимира Мономаха. У ньому викладено норми поведінки для дітей знатних людей. Бесіду годилося вести так: «У присутності дорослих мовчати, мудрих слухати, старшим коритися, з рівнею і молодшими у любові перебувати, без злого наміру у слові не засуджувати мовою, багато не сміятися...».

Робота в групах.

Спочатку ми поміркуємо над проблемою невміння слухати іншого.

1 група - «Назвіть причини, які заважають нам слухати».

2 група - «Назвіть наслідки, які виникають від невміння слухати».

За поданими відповідями робимо висновки.

Причини та наслідки невміння слухати.

ПРИЧИНА:

- егоїзм – висока думка про себе і зневага до інших;
- нестриманість;
- острах бути непоміченим;
- відсутність інтересу до людини.

НАСЛІДКИ:

- важливе проходить повз вуха;
- руйнування стосунків унаслідок нерозуміння та неповаги.

Висновок: основна причина невміння слухати іншого – це людський егоїзм. І наслідки – зруйновані стосунки.

Вправа «Коло обговорення»

- *Як боротися з егоїзмом?*
- *Що є протилежним егоїзмові? (Любов.)*

Починати долати цю проблему треба з аналізу своєї поведінки й прагнення налагодити добрі стосунки з іншими.

Налагодження стосунків з Богом починається з уміння слухати Його. Якщо людина неуважна до слів Самого Бога, вона виявляє непошану до Нього. А надалі вона буде неуважна до слів інших людей. Отже, починати треба з уміння слухати Бога.

- *Що означає вміти слухати Бога?*
(відповіді дітей)

Осмысливати Його настанови, прагнути дотримуватись їх на ділі. На жаль, дуже багато людей сьогодні є тими, хто обманює себе. Вони вважають, що вірять у Бога і шанують Його, намагаючись виконувати безліч зовнішніх дій, але насправді не чують Його Слова.

- *Як би ви поставилися до того, хто говорить вам, що любить і шанує, але водночас ви бачите, що ця людина не зацікавлена слухати вас?*
(відповіді дітей)

Наше ставлення до Святого Письма виявляє ставлення до його Автора – Бога. Любити Його – виконувати Його Слово. Вміння слухати Бога означає бути виконавцем Його Слова.

Отже, слід починати з того, щоб навчитися слухати Творця, тоді зможеш навчитися слухати ближніх. А для цього потрібно читати Святе Письмо.

- *Що означає вміти слухати ближнього?*

Щодо вміння слухати ближнього – ми знаємо заповідь: люби ближнього так, як любиш себе. Виявляй до нього те, що ти очікуєш від нього. Кожен має потребу в тому, щоб його вислухали.

Якось до лікаря звернулася жінка. Вона довго розповідала про те, що її непокоїть, а потім сказала: «Дякую, лікарю, за те, що вислухали мене, мені стало набагато легше». Сказавши це, вона із задоволеною посмішкою вийшла, залишивши лікаря у здивуванні.

Вправа «Сонце порад».

На промінцях учні складають практичні поради для того, хто хоче навчитися слухати інших і прикріплюють до зображення Сонця, оголошуючи свою раду. Інші учні записують у зошити.

Практичні поради для того, хто хоче навчитися слухати інших.
(Пам'ятка).

ПАМ'ЯТКА

Практичні поради для того, хто хоче навчитися слухати інших:

1. Перевірте своє серце, яку позицію займаєте стосовно ближніх – егоїзму чи любові?
2. У спілкуванні з людьми спочатку навчіться не перебивати того, хто говорить.
3. Попросіть вашого друга зупиняти вас кожного разу, коли ви занадто багато говорите й не слухаєте.
4. Спілкуючись із людиною, запитуйте себе: «Що він (вона) хоче цим сказати? Що його (її) турбує?»
5. У розмові з іншими частіше ставте запитання:
 - Чому?
 - Як це тобі вдалося?
 - Що ти збираєшся робити?Тобто, такі запитання, які допомагають людині розповісти вам про себе.
Чого не варто слухати:
 - плітки;

- злі й недоречні жарти;
- наклепи на когось;
- поради, які штовхають на гріх;
- беззмістовні розмови, які забирають час.

(Що робити: запропонуйте свою тему розмови, якщо співрозмовник не бажає змінювати тему, ввічливо відмовтеся від розмови).

4. Закріплення нового матеріалу

Опрацювання оповідання повчального характеру

Невчасний жаль

Чоловік їхав з ярмарку на двох підводах. Осел віз пшеницю, а кінь – інші покупки та чоловіка. На половині дороги осел почав відставати: не під силу йому була така поклажа. Осел каже коневі:

- Будь ласкавий, допоможи мені, а то я надірвусь.
- Кінь не звернув уваги на осла, з досадою промовив:
- А мені що до того?

Проїхали вони з півверсти, осел спіткнувся і упав. Чоловік кинувся до осла, а з нього уже й дух вийшов. Він тоді запряг коня в той віз, що за поклажею, і до того воза причепив другий віз, який був з іншою покупкою.

Кінь з великою натугою тягнув два вози. Тоді він схаменувся:

- Ех, слід було допомогти віслику, не довелося б мені таку важку поклажу тягти! Ми вдвох везли б усе, а тепер я змушений один за двох везти!

Питання

- Чому навчає нас це оповідання?
- Що для вас означає вислів «вміти чути іншого»?

Робота з ілюстративним матеріалом

Розгляньте зображення і вкажіть, в якому стані людина здатна почути іншу?

Притча «Пустеля плаче»

У Північній Африці один європеєць побачив, що якийсь бедуїн лягав на землю, прикладав вухо додолу і щось слухав.

Здивований європейець запитав його:

— Що ти робиш?

Бедуїн підвівся і відповів:

— Слухаю, як пустеля плаче. Плаче, тому що хотіла би бути садом, парком...

Питання:

- Чого навчає притча?

Вивчення «Золотих віршів» (Святе Письмо)

«Слухай ради й картання приймай, щоб мудрим ти став» (Припов. 19,20)

«Хто заглядає в закон досконалий, закон волі, і в нім перебуває, той не буде забудько слухач, але виконавець діла, і він буде блаженний у діянні своїм» (Іак.1,25)

Що пов'язує ці два вислови?

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Гра «Я бажаю тобі...»

Скажіть один одному пошепки приємне побажання, яке вам хочеться висловити після сьогоднішнього уроку, щоб почув сусід за партою

Підсумкова бесіда

- Що найбільше запам'яталось на уроці?
- Що вас вразило?
- Що б ви хотіли змінити в своїй поведінці?

Підведення підсумків і оцінювання учнів

2. Домашнє завдання

Навести приклади зі Святого Письма про вміння по-різному сприймати почуте. Зробіть висновки, хто є кращим слухачем.

Урок 29

Тема: Чисте серце, чиста думка, добрий вчинок. Мої добрі справи.

Мета: закріпити поняття про чистоту серця та чистоту думок; розвивати вміння, аналізувати, порівнювати та робити висновки; стимулювати бажання до добродійності, милосердя; виховувати любов до ближніх.

Тип уроку: комбінований

Ключовий вірш: “Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога!” (Мф. 5,8)

«Як око твоє буде чисте, то й усе тіло твоє буде світле» (Мф.6,22).

Словник понять і термінів: добро, зло, унікальність, добродійність.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, конверти з кольоровими папірцями

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, природознавство, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

1. Організаційний момент.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

Наведення прикладів зі Святого Письма про вміння по-різному сприймати почуте

2. Мотивація навчальної діяльності

- Спробуйте визначити тему уроку.

Гра «Впізнай наосліп»

(Одна дитина стає обличчям до інших. За нею зображення серця. Інший учень описує серце, не називаючи його.)

Завдання: впізнати предмет за описом, не бачучи його.)

Опис серця: воно є в кожній людині, практично в усіх однакове за будовою, але різне за якостями, без нього не може жити жодна жива істота. Якщо воно чисте, то чистими є всі людські вчинки

Тож сьогодні ми поговоримо про чисті серця, а також чисті думки, добрі вчинки та наші добрі справи.

3. Засвоєння нового матеріалу

Вправа «Важливі питання»

- Яке значення має серця для життя людини?

- Чому говорять, що серця бувають різні?

- Чому кожна особистість неповторна?

Скільки у світі людей, стільки і сердець. Кожне серце неповторне.

Вправа «Грунування»

Спробуємо визначити за описом серця, якою може бути людина.

(Шоколадне серце – добре, тане від тепла.

Кам'яне – жорстоке, черстве, холодне.

Скляне – тендітне, раниме.

Зранене – у людини, яка багато страждає.

За колючою проволокою – серце, яке знаходиться у полоні пристрастей.

У павутинні – серце, яке заплуталось.

Золоте – добре, милосердне, м'яке.

Квітуче – радісне, яке квітне від любові, добра.

Палаюче – активне, горить для інших.)

Вправа «Асоціації»

- Отже, коли ми говоримо чисте серце, які слова-асоціації ви уявляєте?

(Терпеливе, добре, щире, лагідне, ніжне, чуйне.)

Притча про митаря й фарисея

Прочитайте притчу, в якій Ісус Христос застерігає всіх нас, щоб не були гордими, не хвалилися, вважаючи себе праведними й кращими за інших, але щоб із смиренням бачили власні гріхи, нікого не засуджували, бо тільки смиренна людина може піднятися душею до Бога.

«Два чоловіки прийшли до храму помолитися. Один був фарисей, а другий – митар.

Фарисей, ставши спереду, молився так: "Боже! Дякую Тобі, що я не такий, як інші люди, грабіжники, неправедні, перелюбники, або як цей митар. Пощу двічі на тиждень, даю десятину з усього, що надбаю".

А митар стояв віддалік. Він не смів навіть очей звести до неба; але, б'ючи себе в груди, говорив: "Боже, будь милостивий до мене, грішного!"

Ісус Христос сказав: "Кажу вам, що цей (митар) пішов до дому свого виправданій більше, ніж той (фарисей): бо всякий, хто підноситься, принижений буде, а хто принижує себе, піднесеться".

(Луки: 18, 9–14).

Робота над поясненням ключового вірша уроку

“Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога!” (Мф. 5,8)

Опрацювання «Повчання Володимира Мономаха»

Великий князь Володимир Всеволодович Мономах (1053-1125), який багато досяг у житті, на схилі років склав для синів письмове повчання. Його батьківське напуття зіслужило добру службу не тільки дітям, але й багатьом юним і молодим людям.

Сам князь прожив життя в праці і походах і, озируючись назад, зі спокійною душею визнає, що завжди починав і закінчував день молитвою, віддаючи хвалу Богу, строго виконував взяті на себе зобов'язання, був господарем свого слова, твердою рукою підтримував порядок і в своєму домі, і в державі.

Повчання Володимира Мономаха своїм дітям

1. Найперше, задля Бога і душі своєї, страх майте Божий у серці своїм і милостиню чиніть щедрю, бо се єсть початок всякому доброму.
2. Не наслідуйте лиходіїв, не завидуй тим, що творять беззаконня, бо лиходії винищенні будуть, а ті, що надіються на Господа, заволодіють землею.
3. Ухилися від зла, вчини добро, шукай миру, і йди за ним...
4. Треба мати душі чисті, непорочні, тіла худі, лагідну бесіду і в міру слово Господнє.
5. При їжі та питті без галасу великого бути, при старих - мовчати, премудрих - слухати, старшим — підкорятися, з рівними і меншими — приязнь мати.
6. Без лукавства розмовляти, багато розуміти.
7. Не лютувати словом, не хулити розмовою, не надміру сміятися, соромитися старших.
8. Долу очі мати, а душу - вгору. Якщо хто з вас може іншим допомогти - од Бога нагороди той хай сподівається, і вічними благами він пораює.
9. Паче всього — гордості не майте в серці і в умі.
10. Старших шануй, як отця, а молодих - як братів.

11. Кривди бережися, бо в сьому душа помирає і тіло.
12. Недужого одивайте...
13. І чоловіка не миніть, не привітавши, добре слово йому подайте.
14. А коли добре щось умієте - того не забувайте, а чого не вмієте - то того навчайтесь.

Вправа «Вчимося обирати»

Дев'ять негідних речей, які повинна уникати людина

Прочитайте уважно текст і виберіть з нього якості доброї людини (1 варіант) і якості недоброї людини (2 варіант)

1. Негідно отримувати своє благополуччя, радість, спокій за рахунок утисків та приниження інших людей.
2. Негідно залишати товариша в біді, бути байдужим до чужого горя.
3. Негідно привласнювати результати праці інших, ховатися за чужі спini.
4. Негідно бути байдужим, боязливим, відступати перед труднощами.
5. Негідно задовольняти лише власні потреби, пристрасті. Уміє володіти ними, щоб мати духовне піднесення.
6. Негідно мовчати, коли твоє слово - чесність, благородність і мужність, бо мовчання - малодушність і підлість.
7. Негідно справжній людині не тільки брехати, лицемірити, пристосовуватися до будь-чого, а й не мати власної думки, погляду свого обличчя.
8. Негідно легковажно кидатися словами, давати невиконувальні обіцянки.
9. Негідно надмірно жаліти самого себе, як і безжально і байдуже ставитись до іншої людини.

4. Закріплення нового матеріалу

Опрацювання притчі

«Серце»

В одному селищі жив мудрець. Він любив дітей і часто дарував їм що-небудь, але це завжди були дуже крихкі предмети. Діти намагалися поводитися з ними обережно, але їх нові іграшки часто ламалися, і вони дуже сумували. Мудрець знову дарував їм іграшки, але ще більш тендітні.

Одного разу батьки не витримали і прийшли до нього:

- Ти мудра і добра людина, навіщо ж даруєш нашим дітям крихкі іграшки? Вони гірко плачуть, коли іграшки ламаються.
- Пройде зовсім небагато років, - посміхнувся мудрець, - і хтось подарує їм своє серце. Може, з моєю допомогою вони навчаться звертатися з цим безцінним даром обережніше.

Питання:

- Чому хотів навчити мудрець дітей?
- Якими він намагався зробити їхні серця?
- Чи допомагав мудрець зберегти чистим власні дитячі серця?

Групова робота

Про чисте серце людини ми дізнаємось насамперед з її вчинків. Спробуємо визначити героїв, що мають чисте серце

(Погані слова, вчинки ніколи не приносять радості і користі.)

1 група – опрацювання, аналіз оповідання «Троє товаришів».

2 група – опрацювання, аналіз оповідання «Такий випадок».

3 група – обрати з наведених ті прислів'я, вислови святих, відомих людей, які стосуються теми нашого уроку.

Троє товаришів

Вітя загубив сніданок. На великій перерві всі хлопці снідали, а Вітя стояв осторонь.

- Чому ти не їси? - запитав його Коля.

- Сніданок загубив...

- Погано, - сказав Коля, відкушуючи великий шматок білого хліба. - До обіду ще далеко!

- А ти де його загубив? - запитав Міша.

- Не знаю... - тихо сказав Вітя і відвернувся.

- Ти, напевно, в кишені ніс, а треба в сумку класти, - сказав Міша.

А Володя нічого не запитав. Він підійшов до Віті, розламав навпіл шматок хліба з маслом і простягнув товаришу:

- Бери, їж.

В. Осєєва

Завдання:

- Як би вчинили ви, якщо ваш товариш опинився б у подібній ситуації?

- Чи можна назвати Миколу та Мишка справжніми друзями?

- Про кого з хлопчиків можна сказати, що в нього чисте серце і думки?

Такий випадок

Мама подарувала Миколці кольорові олівці.

Одного разу до Миколки прийшов його товариш Вітько.

- Давай малювати!

Миколка поклав на стіл коробку з олівцями. Там було тільки три олівці: червоний, зелений і синій.

- А де ж решта? - запитав Вітько.

Коля знизав плечима:

- Та я роздав їх: коричневий взяла подружка сестри - їй потрібно було розфарбувати дах будинку; рожевий і чорний я подарував одній дівчинці з нашого двору - вона втратила свої... А чорний та жовтий взяв у мене Петрусь - у нього якраз таких не вистачало..

- Але ж ти сам залишився без олівців! - здивувався товариш. - Хіба вони тобі не потрібні?

- Ні, дуже потрібні, але всі такі випадки, що ніяк не можна не дати!

Вітько взяв з коробки олівці, покрутив їх в руках і сказав:

- Все одно ти кому-небудь віддаси, так вже краще дай мені. У мене жодного кольорового олівця немає!

Миколка подивився на порожню коробку.

- Ну, бери... якщо вже такий випадок... - пробурмотів він.

В. Осєєва

Завдання:

- Що б зробили ви у такому випадку?
- Миколка, коли віддавав олівці, зробив правильно?
- Яким був хлопчик?
- Яке в нього серце?

Приклади висловів, прислів'їв

1. Добро походить від Бога і той, хто чинить його, теж від Бога.
2. Людина подібна до свого Творця тим, що вона прагне добра і може його чинити, якщо забажає цього.
3. Щоб добро примножувалося в нашому житті, треба його сіяти в життя інших людей.
4. Щоб чинити добро по-справжньому, треба мати добре серце.
5. Добре серце – це чисте серце. В чистому серці немає місця нечистим мотивам і прихованим інтригам, тим, хто ворогує з нами і ненавидить нас.
6. Кожна людина, що приходить в цей світ, покликана творити добро. Доброчинство – це не тільки талант чи мистецтво, але й святий обов'язок кожної свідомої людини.
7. Чинити добро треба не тільки тим, хто нас любить і чинить нам добро, але й тим, хто ворогує з нами і ненавидить нас.
8. Треба прагнути збагатитися любов'ю та добродійством.
9. Віра завжди проявляється в ділах, а діла – це є доказ наявності віри в серці людини. Добрі діла свідчать про добру справжню віру.
10. Добре треба шукати, а зло – прийде саме.
11. Зло – не гнися, добре – не пнися.
12. Очі – міра, рука – віра, совість – порука.
13. Посієш вчинок – виросте звичка.
14. Кров – не вода, а серце – не камінь.
15. Хто чисте сумління має, той спокійно спати лягає.
16. Чисте серце подібне до зеркала; очисти його жаром любові і звільнення від всього, окрім Бога, щоб засяяли в ньому дійсне сонце і вічний світанок.
17. Великодушне серце може полюбити із жалості.

(Федір Михайлович Достоевський)

Вправа «Читання за ролями»

- Чисті серцем - такі люди, які всією душею люблять Господа й ближніх та не бажать своїм серцем ніякого гріха. У такої людини немає на душі і на серці ніяких поганих думок та бажань.
- Як ви думаєте, чи є якісь правила добродійності?
- Давайте розіграємо сценку з відомого вам із дитинства твору.

Читання за ролями «Як Незнайко хотів отримати чарівну паличку»

Дійові особи: Незнайко, Пілюлькін, Пончики, Сиропчик, Кнопка, автор.

Незнайко: Ти, Пілюлькін, все трудишся, все допомагаєш іншим, а тобі ніхто допомогти не хоче. Давай я потовчу тобі ліки.

Пілюлькін: Будь ласка. Це дуже добре, що ти хочеш мені допомогти, ми всі повинні допомагати один одному.

Пончик: Дивись, Незнайко теж вирішив стати лікарем. Ось буде весело, коли він почне лікувати всіх.

Сиропчик: Ні, він, напевно, вирішив підлизатись до Пілюлькіна, щоб той не давав йому касторки.

Незнайко (замахується і починає битися): Мовчи, а то ось як дам ступкою.

Пілюлькін: Стій! Стій!

Незнайко: Ах, ти, Сироп, противний! Я тобі покажу. Яка добра справа пропала дарма!

Незнайко: Чому так вийшло?

Кнопочка: А може бути, ти не безкорисливо робив ці вчинки, а заради вигоди?

Незнайко: Як це - не безкорисливо? Розтирайку шапку допоміг знайти. Допоміг. Моя це шапка чи що? Пілюлькіну конвалії збирав. Збирав. Яка мені вигода від цих конвалій?

Кнопочка: А для чого ж ти їх збирав?

Незнайко: Ніби не розумієш. Сама ж сказала: якщо я три добрі справи зроблю, то отримаю чарівну паличку.

Кнопочка: Ось бачиш - а говориш безкорисливо.

Незнайко: А для чого ж я, по-твоєму, повинен робити добрі вчинки?

Кнопочка: Ти повинен робити їх так, з добрих намірів.

-Яке правило добродетності ви почули?

(Робити все з добрих намірів)

Практична робота (в парах)

Людина, що вміє любити, дружити, поважати, цінувати - яка вона? Які якості їй допомагають у цьому? Знайдіть у конверті аркуш кольорового паперу, складений вчетверо. Розгорніть його. На правій половині запишіть 3 якості, які допомагають будувати дружні стосунки. На лівій – теж 3 якості, але які заважають дружбі.

Самостійна робота в парах.

Перевірка виконаної роботи. Зачитують 1-2 учні.

Гра « Так чи ні »

Бабусі хлопчик допоміг,

Він, діти, добрий хлопчик?

Тепер усі кажіть мені

У сварці добре жити?

А як немає забіяк,

Тоді усім прекрасно?

А як серця у всіх ясні

То вам погано, діти?

Співає хлопчик гарно як!

А вам подобається?

А як обличчя всіх пісні,

Похмурі, злі. Вам добре?

Реве і трощить все чудак
Це теж погано, діти?
Тоді іще скажіть мені,
Як діти б'ються - добре?
Звичайно, краще в мирі жити
І всім добро завжди творити.
Щоб всі веселими були
У мирі й злагоді жили!

Слово вчителя

- Нести добро - це чинити людині те, що бажаєш, щоб чинили тобі люди. Коли кожна людина лишить по собі добрий слід на землі, вродиться для нащадків і великий урожай добра. Неодмінно вродиться! Бо слова, як і віра в добро, мертві без доброго діла.

Білу сукню матінка пошила
І сказала: «Серденько твоє
Має бути чистим, бути білим,
Бо у нім Господь живе.
Уяви, що на новій сукенці
Раптом пляма з'явиться брудна.
Так буває, коли в твоє серце
Гріх потрапить, задрість руйнівна.
Бережи серденько, правди вчися,
Із джерел Біблійних напувай,
Щоб принести Богові не листя,
А багатий та рясний врожай».

ІІІ ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

На уроці я:

- дізнався більше...
- здивувався...
- запам'ятав...
- переконався...

Підведення підсумків і оцінювання учнів

-Чи змінився Ваш настрій у кінці уроку?

Домашнє завдання: підготувати розповідь про казкового героя, що має чисте серце

Урок 30

Тема. Жити в мирі й злагоді з іншими. Про дружбу хлопчиків і дівчаток.

Мета. розкрити зміст вислову «жити в мирі й злагоді» формувати ті риси характеру, які допомагають миритися, жити в мирі і злагоді; розвивати пам'ять, мислення, вміння міркувати на запропоновану тему, вміння оцінювати свої вчинки; виховувати дружні стосунки між дівчатками і хлопчиками, бажання мати і цінувати друзів.

Тип уроку: комбінований.

Ключовий вірш: «Плід праведности сіється в мирі тим, хто мир чинить» (Іак.3,18)

Словник понять і термінів: злагода, безкорисливість, гордість.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, вірші для літературного читання, намистинки і жилки

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

1. Організаційний момент.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

Розповіді про казкових героїв, що мають чисті серця

2. Оголошення теми уроку та мотивація навчальної діяльності.

Тема нашого уроку «Жити у мирі й злагоді з іншими. Прояви дружби між хлопчиками та дівчатками».

- Що ви очікуєте від уроку?

«Букет очікувань».

На листочках діти пишуть свої очікування.

Наприклад:

- дізнатися, що означає вислів «жити в мирі й злагоді»;
- більше дізнатися про дружбу;
- виконати цікаві завдання;
- вивчити вірші про дружбу;
- скласти заповіді дружби.

- Чи використаєте ви ці знання у своєму подальшому житті? *(Відповіді учнів).*

3. Засвоєння нового матеріалу.

Слово вчителя

Щоб добре засвоїти матеріал цього уроку, нам треба, перш за все, з'ясувати значення слів мир, злагода.

Робота з тлумачними словниками .

Уміння працювати разом дуже важливе, пам'ятайте, як треба ставитися до товаришів під час роботи. Мир – таке коротке, але дуже важливе слово, а чому, дізнаємося з тлумачення цього слова.

Знайдіть у словнику, у яких значеннях може вживатися слово *мир*.

Мир (лад) – відсутність війни, ворожнечі; домовленість про припинення ворожнечі; злагода, згода, примирення.

Злагода – мирні, дружні відносини, стосунки; згода.

Застосуємо знання з української мови: пригадаємо, що таке синоніми.

- Які слова-синоніми до цього слова можна підібрати? (Відповіді дітей).

Слово вчителя

Жити мирно, дружно – це одне із наших духовних завдань, на яке націлює нас Біблія. Адже наш клас – це шкільна сім'я, а в сім'ї завжди має панувати злагода, мир, тоді буде лад. Як про це говорить народна мудрість прочитаємо на сигнальних маячках.

(Нащо й ліпший клад, коли в сім'ї лад. У товаристві лад – усяк тому рад).

Наш земляк І.П.Котляревський з цього приводу писав:

*Де згода в сімействі,
Де мир і тишина,
Щасливі там люди,
Блаженна сторона.*

А ладитися буде в житті тоді, коли ми вмітимемо дружити.

У науковій літературі слово *дружба* означає стосунки між людьми, в основі яких знаходиться взаємна прихильність, відданість, товариська солідарність, духовна близькість, спільність інтересів, товаришування. Обов'язковими ознаками дружби є взаємна повага, довіра та терпіння. Людей, яких пов'язує дружба, називають друзями.

- А як ви розумієте слово дружба? Чого воно вас навчає? Що означає бути вірним другом?

Вправа «Мікрофон».

(Прогнозовані відповіді учнів):

- ✓ *Дружба – це найнеобхідніше для життя, це моральне збагачення.*
- ✓ *Дружба випробовується у біді та небезпеці.*
- ✓ *Друг, якщо це справжня дружба, стає частиною тебе самого.*
- ✓ *Бути вірним у дружбі – означає ділити з другом не тільки радість, а й горе.*
- ✓ *У дружбі людина пізнає свій внутрішній світ та інших.*
- ✓ *У дружбі виховуються почуття відповідальності.*
- ✓ *Дружба – це стосунки, які засновані на духовній близькості, на допомозі, взаєморозумінні, спільності інтересів, смаків, поглядів.*
- ✓ *Дружба, немов мотузка. Якщо її порвеш, то скільки не в'яжи, все одно залишиться вузол.*

Групова робота

Хлопці читають про біблійний приклад дружби між Давидом та Іонафаном, дівчата між Руффою та Ноємінью. Потім знайомляться з наведеними нижче висновками-уроками і коментують їх (згодні, не згодні з ними, чи відповідають прочитаній історії)

ДАВИД І ІОНАФАН

Давид і Іонафан стали друзями після того, як Давид переміг в битві филистимського воїна Голіафа. У той час Давиду було близько 20, а Іонафану – близько 50 років. Мужність цього хлопця і його прагнення покладатися на Бога справили таке враження на Іонафана, що він полюбив його і обіцяв завжди його

підтримувати. До самої смерті Іонафана вони були міцно прив'язані один до одного тісними дружніми узами.

Бог обрав Давида, який раніше був пастухом, в майбутньому бути царем Ізраїлю. Іонафан знав про це. Як старший син царя Саула, Іонафан мав право вважати себе законним спадкоємцем престолу. Проте, він не тільки не задрив своєму другу, але і цілком підтримував його, щоб Давид міг стати царем.

Цар Саул, батько Іонафана, з часом зненавидів Давида і багато разів намагався убити його. Іонафан не раз ризикував життям, щоб допомогти Давиду, зокрема попереджаючи його про небезпеку і захищаючи його перед лицем Саула. Іонафан не боявся визнати, що добре ставиться до Давида. Одного разу це настільки розсердило Саула, що він метнув в Іонафана списом і трохи не вбив його. Не дивлячись на це, Іонафан і далі робив все можливе, щоб підтримувати свого друга.

Через деякий час переслідування Давида стало таким сильним, що він був вимушений бігти і ховатися. Давид і Іонафан знову присягнулися один одному у вірності, після чого Іонафан посприяв тому, щоб Давид міг безпечно сховатися. Поневіряння Давида тривали близько семи років. За цей час Іонафан зміг побачити Давида лише одного разу. Ризикуючи життям, Іонафан відшукав свого друга, щоб підбадьорити його і завірити в своїй любові і підтримці. Не дивлячись на таку довгу розлуку, Давид та Іонафан зберегли свою дружбу міцно. Незабаром після цього Іонафан і його батько загинули в битві, а Давид став царем.

Дружня любов Давида і Іонафана розвинулася на основі глибокої взаємної пошани, яка, у свою чергу, виникала із загальних духовних цінностей – міцної любові до Бога. У кожного з них були якості, які подобалися іншому. У них були чесні і прямолінійні відносини, і вони довіряли один одному. З чисто людської точки зору дружба з Давидом нічого йому не обіцяла, швидше навпаки, він міг багато що втратити. Проте та безкорислива любов Іонафана, яку він проявляв до Давида, і сьогодні служить для нас дивовижним прикладом.

Уроки-висновки:

Справжній друг вірний, він не залишить в скрутну хвилину. Заради того, щоб надати допомогу і підтримку, друг готовий ризикувати навіть своїм власним життям.

· Справжні друзі радіють позитивним якостям і досягненням своїх друзів, цінують їх, а не заздять їм.

Друг ставить інтереси друга вище своїх власних.

· Міцна дружба можлива навіть між людьми різного віку і різного соціального походження.

· Дружба може зберігатися навіть в тривалій розлуці.

· Немає нічого неправильного в тому, щоб приймати допомогу від друзів.

· Знайти хороших друзів допоможуть не зовнішність або товариськість, а якості і вчинки, гідна пошана.

РУФ І НОЄМІНЬ

Історії цієї дружби присвячена ціла біблійна книга.

Ізраїльтянка Ноємінь, що жила у Віфлеємі, познайомилася з Руффю, дівчиною з іншого народу, коли її сім'я переселилася до Моав із-за голоду, що прийшов до Ізраїлю. Руф узяв в дружини один з синів Ноємінь; другий її син узяв в дружини дівчину на ім'я Орфа. Ноємінь жила в тій землі близько 10 років, протягом яких помер спочатку її чоловік, а потім і обидва сини. Після смерті другого сина Ноємінь вирішила повернутися до себе на батьківщину, оскільки голод там вже закінчився. Руф і Орфа пішли з нею, проте Ноємінь переконувала їх повернутися в свій народ, щоб знайти там чоловіків. У результаті Орфа, не дійшовши до Віфлеєма, повернулася до Моав, але Руф пішла з Ноємінню і залишилася жити з нею.

Руф, хоча і овдовіла, але ще була молода, могла залишитися на батьківщині, жити в достатку в будинку своїх батьків і пізніше вийти заміж за іншу людину зі свого народу. Чому ж вона вирішила відправитися в чужу країну, щоб жити поряд з бідною і самотньою немолодою жінкою, далеко від своєї сім'ї і культури? Вона поступила так не тільки тому, що була невісткою Ноємінь, але і тому, що була її справжньою подругою. Її співчуваюча натура не дозволила їй залишити однією немолоду вдову, що позбулася своєї сім'ї. Руф проявила справжню чуйність, дружелюбність, відданість і любов. Ці якості є міцною підставою для дійсної дружби.

Руф дуже любила і щиро поважала Ноємінь, з готовністю піклувалася про її фізичні і душевні потреби. Вона важко працювала на полі і таким чином забезпечувала їжею себе і мати свого чоловіка.

Відданість Руфі до Ноємінь не обмежилася цим. Після смерті чоловіка і синів Ноємінь залишилася без спадкоємця. Згідно ізраїльським законам, вдова, що не мала дітей, мала вийти заміж за найближчого родича свого покійного чоловіка, щоб таким чином відновити йому спадкову лінію. Сама Ноємінь вже була дуже стара для цього. Тому за її родича Вооза вийшла заміж Руфь. Цим вона зберігала спадкову лінію не тільки свого покійного чоловіка, але і Ноємінь. Любляча доброта Руфі виразилася в тому, що вона не шукала особистої вигоди, вона була рада дати радість своїй свекрусі і подрузі Ноємінь тим, що у неї буде спадкоємець. Їх дружба була міцною, тому що вона ґрунтувалася на любові, вірності, співпереживанні, доброті, самовідданості. Крім того, вона покоїлася на міцній духовній основі: вони хотіли служити одному Боові – і бути з його народом.

Уроки-висновки:

- *Справжня дружба – це тісна душевна прихильність.*
- *Дружба має на увазі практичну допомогу, підтримку і самовідданість.*
- *Справжній друг не чекає, поки його попросять про допомогу. Він виявляє чуйність, щоб бачити проблеми друга, і ініціативу, щоб допомагати в їх рішенні.*

- Для міцної дружби важливі загальні духовні і етичні цінності.
- Дружити можуть люди не тільки різного віку, але і з різних національностей і культур.

Слово вчителя

Найдивовижнішим прикладом біблійної дружби є наступна історія

ІСУС, ЛАЗАР, МАРІЯ І МАРФА

Лазар, Марія і Марфа були рідними братом і сестрами й жили в селищі Віфанія, розташованому в трьох кілометрах від Єрусалиму. Мабуть, Ісус познайомився з ними під час Свого служіння, після чого вони стали Його учнями. Через якийсь час всі троє стали також близькими друзями Ісуса. Ісус дуже любив цю сім'ю. Ймовірно, Він часто гостив у них, наприклад, коли приходив до Єрусалиму. У Біблії записано всього три епізоди, пов'язані з їх дружбою, але з них ми також можемо багато чому навчитися.

Перший епізод відбувся під час дружнього візиту Ісуса до цієї сім'ї. Марфа занурилася в домашній клопіт, зокрема приготування особливого пригощання; тим часом Марія сіла поряд з Ісусом і слухала Його. Через якийсь час Марфа висловила Ісусові докір в тому, що вона все робить одна, і попросила Ісуса сказати Марії, щоб вона їй допомогла. Марфою рухали хороші мотиви – вона бажала найкращим чином проявити гостинність. Проте Ісус бачив, що Марфа недостатньо розуміє один важливий момент: вона приділяла дуже багато увагу пригощанню, із-за чого вона втрачала можливість спілкування з Ісусом, який був не тільки її Гість, але й Вчитель. Тому Ісус м'яко і по-доброму поправив її, сказавши, що вона забагато піклується по господарству, а Марія обрала свою добру частку – бути слухняною ученицею. .

Інша відома подія, пов'язана з Ісусом і цією сім'єю, – це воскресіння Лазаря. Через чотири дні після того, як Лазар помер від важкої хвороби, Ісус прийшов в їх рідне селище. Він заздалегідь знав, що воскресить Лазаря. Проте коли Він прийшов туди, то побачив, як сильно Марфа і Марія сумують із-за смерті свого брата. Це так схвилювало Ісуса, що Він сам відчув жаль і плакав. Примітно, що хоча Ісус виражав співчуття і при інших випадках воскресіння, які Він здійснював і про яких також записано в Біблії, Його емоції не були такими сильними, як в цьому випадку. Очевидно, Ісус був дуже близьким другом цієї сім'ї, і дуже співчував друзям.

Нарешті, третій епізод відбувся за декілька днів до смерті Ісуса., коли Він знову був у Віфанії, в гостях у іншої людини, але там були присутні Лазар, Марфа і Марія. Коли вони були за столом, Марія узяла судину з дуже дорогим народним маслом і почала виливати його на голову і на ноги Ісуса і витирати своїм волоссям. Деякі учні не розуміли, навіщо була потрібна така витрата. Проте Ісус був глибоко зворушений тим, що зробила Марія, і вважав її вчинок гідним

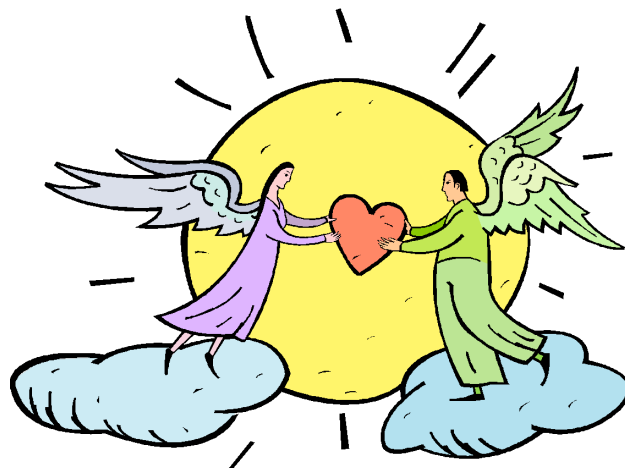
похвали. Для Ісуса мали значення не матеріальна цінність цього дару, а добрі наміри Марії і те, що вона зробила, що могла.

Примітно, що серед юдеїв того часу не було прийнято, щоб чоловіки спілкувалися з жінками. Проте, Ісус підтримував дружні взаємини не тільки з Лазарем, але і з Марією, і Марфою. Поза сумнівом, вони мали теплі, дружні почуття. Дружба Ісуса з Лазарем, Марією і Марфою – це приклад чистих, безкорисливих відносин, що ілюструє цінність спілкування і пошани до своїх друзів.

Уроки-висновки:

У дружбі важлива поважна манера спілкування, навіть якщо друг щось недостатньо розуміє або щось робить не так.

- *Складно уявити собі дружбу без співчуття своїм друзям.*
- *Важливо цінувати добрі наміри своїх друзів і бути їм вдячними за них.*
- *Чоловік і жінка, дівчина й хлопець можуть бути друзями, якщо зберігають свою поведінку, мову і навіть думки чистими.*
- *Дружба можлива між людьми різного соціального положення і стоїть вище за упередження.*

Поетична хвилинка

*Нелегко бути добрим другом.
Це як талант і як судьба.
Рідніше кровних – браття духом.
Хто їх розлучить? Смерть хіба!
Суть дружби є самопожертва,
Тому нелегко другом бути.*

3. Закріплення нового матеріалу

Вправа «Грунування».

Що найважливішим є у дружбі? (*Доброта, радість, правда, симпатія, чесність, повага, відданість, надійність, співчуття*).

Скажіть, а бувають сварки, бійки між вами та вашими друзями? Як можна уникнути таких конфліктів? (*Відповіді дітей*).

Отже, у дружби є «помічники» і «вороги». Визначимо їх.

«Помічники»	«Вороги»
Допомога	Образа
Щирість	Жадібність
Розуміння	Заздрість
Любов	Гордість
Прощення	Сварка
Мир	Бійка

Слово вчителя

Дружба не може бути міцною, якщо в ній немає місця чесності, взаємоповазі, принциповості. Друг завжди допоможе в біді, захистить, підтримає. Але він же перший скаже прямо про недоліки, запропонує їх виправити.

- А у вас є друг?

- Чи добре ви знаєте хороші риси його характеру?

Гра «Намісто чарівних слів»

Перед вами намистинки і жилка. Потрібно взяти намистинку і, нанизуючи її, сказати гарну рису свого товариша.

- Подивимося, хто з ваших товаришів має більше добрих рис.

(діти по черзі називають хороші риси характеру свого друга, а потім дарують йому на згадку намисто)

Слова, які можуть використовувати діти: мудрий, порядний, щирий, відповідальний, чесний, правдивий, скромний, кмітливий, добрий, сміливий, вірний, вихований і т.д.

Підсумок гри:

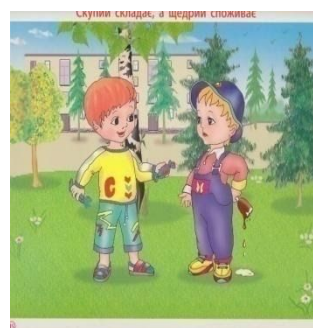
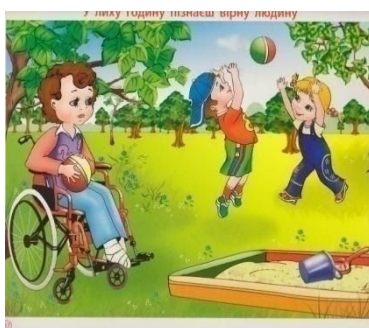
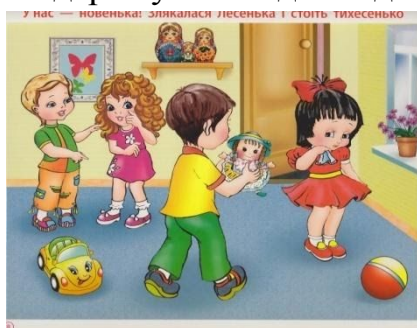
- Чи можна прожити без друзів?

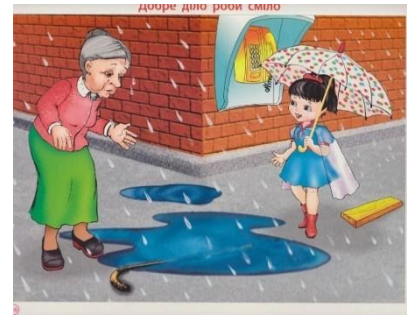
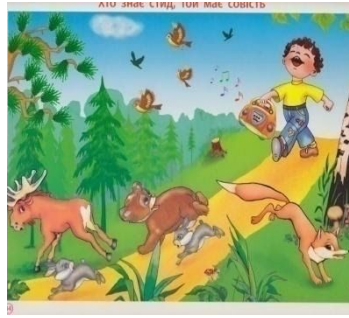
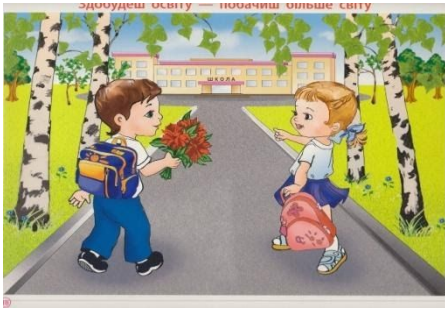
- Якою, на вашу думку, повинна бути дружба?

Вправа «Закони дружби».

Розглянувши малюнки, скласти закони дружби й записати в зошиті:

- не брехати один одному;
- не залишати товариша в біді;
- прислухатися один до одного;
- не ображати один одного;
- допомагати один одному;
- поступатися один одному;
- підтримувати один одного...

Аналіз ситуацій морального вибору

Робота в групах

1 група

«Галинка не хоче сидіти з Сергійком за однією партою. Що відчуває Сергійко?»

- Чи права Галинка?»

2 група

«Сашко знову смикнув Марійку за кіску. Вона погналася за ним, щоб вдарити. Що можна порадити Сашкові і Марійці?»

Вправа «Коло обговорення»

- Чому часом дівчатка вважають хлопчиків нецікавими?
- Чому хлопчики не можуть зрозуміти проблеми дівчаток?
- А які доручення можуть разом виконувати хлопчики і дівчатка?
- Чи може бути надійним другом дівчинка хлопчику і навпаки?

Висновок:

Хлопчики і дівчатка можуть бути справжніми друзями. У них є багато спільних уподобань, а різниця між ними робить стосунки більш цікавими. Дівчатка - веселі і дисципліновані. Хлопчики - сильні і надійні.

Практичне завдання «Закінчи речення»

Робота в парах

- *Полюби ближнього свого, як...*
- *Не ображай нікого, і тебе.....*
- *Хочеш, щоб тебе поважали.....*
- *Від теплого слова....*
- *Уміє сказати.....*
- *Добре слово людини....*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

«Рецепт щастя»

(вчитель читає і роздає «рецепт щастя»)

Візьміть чашу терпіння,
Налийте туди повне серце любові,
Вкиньте дві пригорщі щедрості,
Хлюпніть туди гумору,
Посипте добром,
Додайте якомога більше віри,
І все це добре перемішайте.

Потім намажте на шматочок
Відпущеного Вам життя
І пропонуйте всім,
Кого зустрінете на своєму шляху!

Вправа «Мікрофон»

1. Як пов'язані поняття «мир» і «злагода»?
2. Яку добру справу зробите ви, щоб вас поважали люди?
3. Чи може бути надійним другом дівчинка (хлопчик) ?

Підведення підсумків уроку й оцінювання учнів

Домашнє завдання: підготувати розповідь з прочитаної літератури про справжню дружбу

Урок 31

Тема уроку Чини добро, остерігайся зла.

Мета уроку: розкрити поняття розсудливості як неодмінної риси характеру доброї людини, що допомагає уникнути зла; розвивати вміння аналізувати власні вчинки; виховувати прагнення наслідувати кращі зразки християнських чеснот, бажання робити добрі діла.

Тип уроку: урок-диспут

Біблійна історія: «Вигнання Адама і Єви з раю».
Буття 3:1-23

Ключовий вірш:

Словник понять і термінів: добро, зло, милосердя.

Обладнання: ілюстрації за темою, Біблія, тлумачний словник, комп'ютер, листки і кольорові олівці, яблучка з написами слів доброти і деревце (на кожную дитину), різнокольорові смужки.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, образотворче мистецтво, українська література, українознавство.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

1. Організаційний момент.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перевірка домашнього завдання

Наведення прикладів з прочитаної літератури про справжню дружбу

2. Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні на уроці ми з вами проведемо диспут: «Чини добро, остерігайся зла».

Для початку з'ясуємо, що означає слово «диспут». Від латинського disputare міркувати, сперечатися. Це різновид дискусії, публічне обговорення тієї чи іншої важливої проблеми.

3. Диспут

А зараз пропоную познайомитися з правилами ведення диспуту.

Правила для учасника диспуту:

1. Кожен має право висловити свою думку. Якщо у тебе є що сказати слухачам, нехай вони дізнаються про це.
2. Говори, що думаєш, думай, що говориш! Висловлюйся ясно і чітко. Не затверджуй того, в чому не розібрався сам.
3. Намагайся, як можна більш переконливо викласти свою точку зору. Спирайся тільки на достовірні факти.
4. Не повторюй того, що до тебе було сказано.
5. Поважай чужу думку. Постарайся зрозуміти її. Умій вислухати точку зору, з якою не згоден. Будь витриманим. Не перебивай виступаючого.
6. Не давай особистісних оцінок.
7. Правоту доводь доводами, а не криком. Намагайся не нав'язувати своєї думки.
8. Якщо доведено помилковість твоєї позиції, май мужність визнати свою неправоту.
9. Нехай головним підсумком диспуту стане твоє просування по нелегкому шляху осягнення істини.
10. Можна користуватися такими мовними трафаретами:
Я згоден (згодна), тому що ...
Я не згоден (не згодна), тому що ...
Я висловлюю окрему думку, так як ...

Рекомендації для вчителя

Починати диспут доцільно з пропозиції прокоментувати будь-який факт, висловлювання, відео (кіно) фрагмент.

Активність учасників диспуту, їх творча діяльність, яка призводить до самостійного вирішення обговорюваних питань, може стимулюватися евристичними прийомами провідного диспуту або навчального (навідні запитання, оцінні і спонукаючі репліки).

Питання для диспуту:

- що ми розуміємо під поняттям добро – зло?
- чому так важливо творити добрі справи?
- чи легко робити добро?
- чи усім ми повинні робити добро?
- що означає: «остерігатися зла»?

Практичне завдання

-У вас у кожного є папірець і кольорові олівці. Намалюйте доброту. Якою ви її уявляєте, якого вона кольору?

Виставка малюнків

- У кого ж доброта, яскравіша?
- Чому ви вибрали даний колір?

Слово вчителя

Бог створив світ прекрасним і досконалим, у якому панувало добро. Перші люди були щасливі, бо вони не знали зла.

-Як же трапилося, що зло проникло в прекрасне творіння Боже?

-Звідки воно взялося?

(відповіді учнів)

Про це і розповідає нам Біблія.

Літературне читання **Вигнання Адама і Єви з раю**

Перша людина на імя Адам жила у райському саду, що звався Едемським. Тут йому дуже подобалось. Але інколи він почував себе самотнім. Побачив це Бог і вирішив дати Адаму помічницю. І коли той спав, Бог створив жінку. Уявляете, як зрадив Адам, коли прокинувся і побачив поруч із собою жінку-помічницю, адже він зрозумів, що не буде самотнім.

Жінку було названо Євою, і люди вже вдвох щасливо зажили в Едемському саду. Лише одного не дозволяв людям Бог: їсти плоди з дерева, що звалось деревом пізнання добра та зла. Пояснював це просто:

- Якщо ви з'їсте цей плід, то помрете.

А жив у тому саду злий та підступний змії, що підкрався одного разу до Єви і став нашіптувати:

- Навіщо вам слухатися Бога? Адже Він не дозволяє вам їсти ці плоди зовсім не тому, що ви помрете. Це неправда. Насправді, якщо ви їх з'їсте, то й самі станете як боги. І про все-все будете знати. Та й плід, ти тільки подивись, який смачний!

Після цього Єва несподівано подивилась на дерево і побачила дуже красивий плід. І так їй закортіло його скуштувати, що Єва не стрималась, зірвала плід і надкусила його. Плід виявився дуже смачний і вона незабаром запропонувала його Адамові.

Адам добре розумів, що цього робити не можна, але плід був такий гарний, що він не стримався і з'їв його.

Бог дуже засмутився від їх вчинку, промовив їм покарання й вигнав зі Свого саду.

Він проголосив, що відтепер для них розпочнеться зовсім інше життя: в муках та стражданнях. І лише один спогад завжди буде зігрівати їх душу - як добре було у райському саду...

Так Адам та Єва були вигнані з раю. Для них дійсно настали тяжкі часи. Вони почали хворіти. Щоб прогодуватися, їм довелося тяжко працювати.

А з часом люди почали помирати...

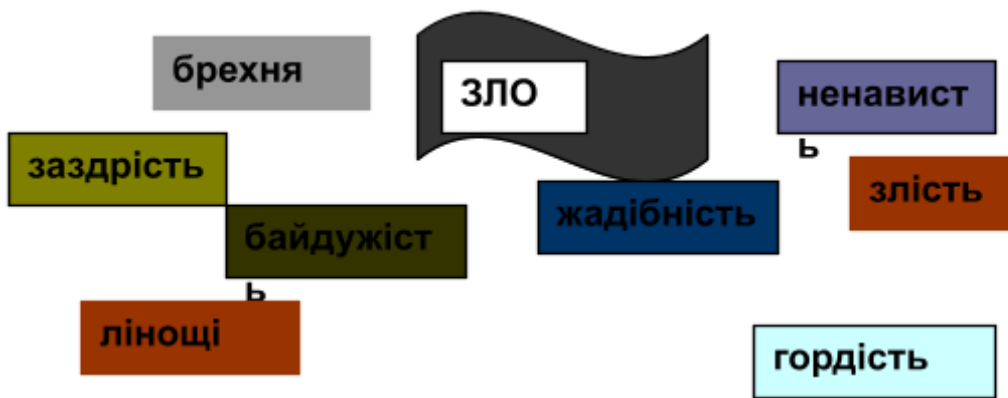
Бесіда за змістом прочитаного

- Що забороняв робити людям Бог? Чому?
- Чому перші люди порушили Божий наказ?
- Чому Бог прогнав Адама і Єву з раю?
- Чому навчає нас ця історія

Вправа «Асоціативний куш»

- Якими є прояви зла в житті людини?

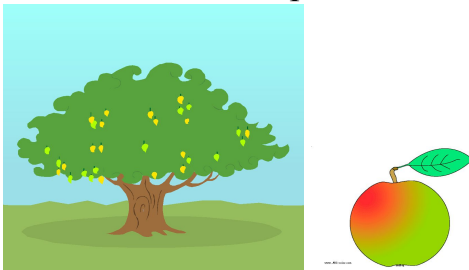

Створення «Дерева доброти»

У кожного на парті яблучка з написами слів доброти і деревце.

Діти вибирають яблучка зі словами доброти, називають їх і чепляють на своє деревце.

- В кого ж деревце дало найбільший урожай?

Вправа «Дискутуємо над життєвими ситуаціями»

- Щодня ми говоримо різні слова, виконуємо дії, але, на жаль, вони не завжди достойні поваги чи захоплення.

Часто словом чи ділом можна навіть ненавмання когось образити.

Інколи буває так боляче, коли тебе або когось іншого ображають.

- А як відповісти на це: цим самим? Чи пробачити?

- Пригадайте, які ситуації були в вашому житті, коли вас хтось образив. Яке бажання в той момент виникло перше у вас? Як ви вийшли із ситуації? А як би вчинили зараз?

Групова робота. «Вчимося аналізувати»

(Діти аналізують ситуацію і роблять свої висновки)

1 група

а) Прогулюючись, ви побачили бездомне кошенятко. Воно було розгублене і налякане. Побачивши вас, воно підбігло, довірливо притиснулось і жалібно замуркотіло. Вам дуже шкода стало кошенятка, але батьки не дозволяють тримати в квартирі домашніх тварин.

Що ви зробите?

2 група

б) Надворі теплий, сонячний день. Ви з друзями (подругами) зібрались піти на річку. Але вашій бабусі стало зле. А дівчатка кличуть, сонечко сміється. Дуже хочеться піти скупатися. *Як ви вчините?*

Висновок. Вирішуючи різні життєві ситуації, слід надавати перевагу добру і милосердю. Сподіваюся, що і в житті ви будете такими ж.

Диспут «Займи позицію»

- А зараз ми ознайомимося з оповіданням В. Сухомлинського «Іменинний пиріг»
а) читання оповідання

В.А. Сухомлинський. Іменинний пиріг

У Ніни велика сім'я: мати, батько, два брати, дві сестри, бабуся. Ніна найменша: їй дев'ять років. Бабуся сама старша: їй вісімдесят два роки.

Коли сім'я обідає, у бабусі тремтить рука. Всі до цього звикли прагнуть не помічати. Якщо ж хто-небудь подивиться на руку бабусі і подумає: чому вона тремтить? – рука тремтить ще сильніше. Несе ложку бабуся – ложка тремтить, крапельки на стіл капають.

Незабаром день народження Ніни. Мати сказала, що на її іменини буде обід. Вона з бабусею випече великий солодкий пиріг. Хай Ніна запросить своїх подруг. Прийшли гості. Мама накриває стіл білою скатертиною. Ніна подумала: і бабуся за стіл сяде, а у неї рука тремтить. Подруги сміятися будуть, розкажуть всім в школі.

Ніна сказала тихенько мамі:

- Мама, хай бабуся сьогодні за стіл не сідає.
- Чому? – здивувалася мама.
- У неї рука тремтить. Капає на стіл.

Мама зблідла. Не сказавши ні слова, вона зняла із столу білу скатертину і заховала в шафу.

Мама довго сиділа мовчки, потім сказала:

- У нас сьогодні бабуся хвора. Іменинного обіду не буде. Поздоровляю тебе, Ніна, з днем народження. Мое тобі побажання: будь справжньою людиною.

б) аналіз прослуханого оповідання

Проблемне запитання: Чи справедливе мамине рішення?

«Займи позицію»

- Подумайте над цим запитанням. Виберіть правильне рішення і займіть позицію. Хто вважає, що Ніна права, займіть позицію «так», хто думає, що Ніна невірно поступила, а згоден з думкою мами, займіть позицію «ні».

ТАК «стверджуюча»

НІ «заперечуюча»

Учні займають позиції, поділившись на групи. Кожна група відстоює свою думку, знаходячи свої твердження та докази. За часом стежить секундант.

Судді визначають переможця.

Т «стверджуюча»

- Кожен із нас чекає свій день народження. Ніна так його довго чекала, адже день народження буває раз на рік. Вона чекала подарунків. Хто ж з нас не любить їх? Їй хотілося провести його весело з сім'єю та друзями. Ніні шкода було

бабусі, але ж день народження - це свято веселе, радісне і їй не хотілося його затьмарювати.

Н «заперечуюча»

- В усіх є бабуся? Ви її любите? Чи завжди вона була такою старенькою?
- Вона ж вам розповідала казочки, коли ви були маленькими, в'язала вам теплі рукавички, бавилася з вами?
- Чи вам не шкода свою бабуся, коли вона захворіє? Нині не було шкода своєї бабусі. Вона соромилася її. Я вважаю, що і друзі, які прийшли б до неї на день народження, не зрозуміли б її.

Після викладу своїх точок зору, судді запитують, чи не змінив хто своєї думки і чи не хочуть учні зайняти іншу позицію.

Судді визначають переможця.

Доходимо висновку, що день народження це добре, але тоді він приносить радість і задоволення, коли в родині панує любов. Треба поважати старість, бо ми теж колись такими будемо.

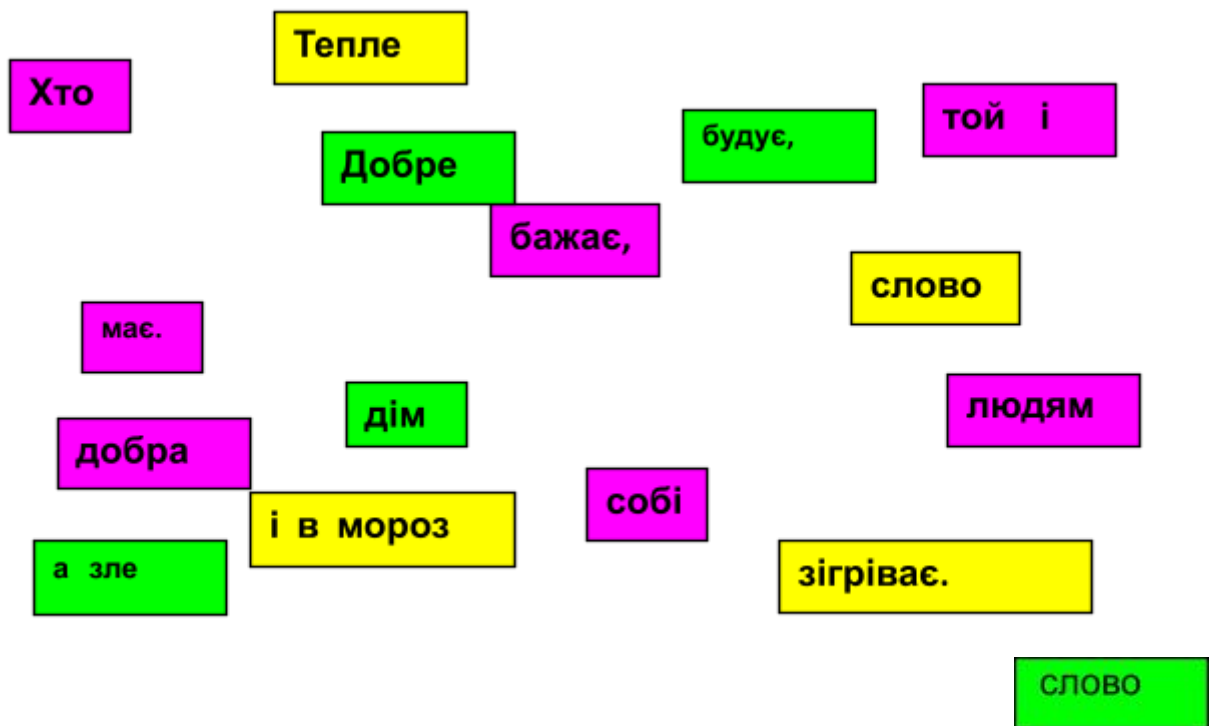
Слово вчителя

- Мама і тато - це найрідніші для нас люди. Бабуся і дідусь - це мама й тато ваших батьків. Вони вас більше люблять, навіть ніж своїх дітей, бо ви ще такі маленькі. От вони всі разом і піклуються про вас. Ви ж в свою чергу маєте віддавати всю свою любов і повагу їм.

Бог - наш добрий Отець. Він створив нас і наші сім'ї. Бог хоче, щоб в наших сім'ях завжди панувала любов і злагода. Ви маєте неабиякий вплив на стосунки в ваших родинях. Якщо ви послухні, чемні, старанно відноситеся до своїх обов'язків, то всі члени сім'ї почувають себе щасливими. А якщо ж ви непокірні, ліниві, безвідповідальні, дбаєте тільки про себе, то батькам через це дуже прикро. Недарма кажуть в народі: «Всюди добре, а вдома найкраще».

Гра «Об'єднайся в групи за кольором»

Роздаємо різнокольорові смужки, на звороті яких записано слова з прислів'ями. Діти за кольорами організують групи і зачитують прислів'я, пояснюючи його зміст. Інші групи висловлюють власну думку до змісту прислів'їв

- Хто людам добра бажає. той і собі має.
- Робиш добро - не кайся, робиш зло - зла сподівайся.
- Тепле слово і в мороз зігріває.

-Чи важко творити добро?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Вправа «Мікрофон»

«Якби я був всемогутнім добродієм, ...я б....»

Підведення підсумків уроку і оцінювання учнів

Живи з собою в злагоді і в мирі,
 Не заздри людам і не проклинай.
 Хай буде радість, щастя у квартирі.
 Люби батьків своїх, не ображай.
 Не зневажай, зла не роби нікому,
 Ділись останнім і добро твори.
 Будь справедливим, чесним будь у всьому
 І щире слово людам говори.

Зміст

Розділ I. Світ потребує твоєї любові

Урок 1. Людина у світі. Гармонія духу, душі та тіла	4
Урок 2. Життя – це справжній дар. Покликання та служіння людини. Апостоли – перші учні Ісуса Христа	8
Урок 3. Закон любові	14
Урок 4. Стійкість і витривалість на дорозі добра	22

Урок 5. “Скарб на Небі”. Чи можливо одночасно збирати скарби на небі і на землі	25
Розділ II. Рід, родина, народ	
Урок 6. Честь мого роду	31
Урок 7. Пошана і любов до батьків. Материнська любов	35
Урок 8. Календар сімейних свят	39
Урок 9. Моя земля – земля моїх батьків. Світочі та святині мого народу	44
Урок 10. Мудрість людської скорботи	48
Урок 11. Духовні багатства нашого народу	54
Урок 12. Милосердя – милість серця. Вороги нашого серця: гордість, гнів, заздрість.	62
Урок 13. Історичні повісті про рідну землю	67
Урок 14. Євангеліє про Різдво Христове. Як український народ святкує Різдво Христове	75
Розділ III. Добротолубіє	
Урок 16. Мудрість у визначенні добра та зла. Перлини духовної мудрості	84
Урок 17. Правдивість, справедливість, праведність	92
Урок 18. Повага людської гідності. Самоповага	101
Урок 19. Добре серце. Все народжується в добрі	108
Урок 20. Співчуття, добродіяння, взаємодопомога, відповідальність за вчинки	116
Урок 21. Основи морального життя людини (Заповіді Божі)	120
Урок 22. Духовні багатства народу. Приклади святості	125
Урок 23-24. Святкова вистава. Воскресіння Христове – перемога життя над смертю	131
Розділ IV. Я та люди навколо мене	
Урок 26. Творець, творіння, творчість. Натхнення й окриленість у творчості	141
Урок 27. Незримий труд душі. Творення та руйнування. Творчість як дар Божий, який треба зберігати	150
Урок 28. Вміння слухати, почути та сприймати інших	155
Урок 29. Чисте серце, чиста думка, добрий вчинок. Мої добрі справи	160
Урок 30. Жити в мирі й злагоді з іншими. Про дружбу хлопчиків і дівчаток	167
Урок 31. Урок-диспут «Чини добро, остерігайся зла»	175